

Planinski vestnik

9

glasilo Planinske zveze Slovenije

1987
september

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

september 1987

9

letnik LXXXVII izhaja od leta 1895

vsebina

Peter Skoberne	Premišljanja samotnega popotnika	369
Marjan Raztresen	Gore v BTX sistemu	370
Lado Vidmar	Svetovni alpinistično padalski rekord	373
Sandi Marinčič	Spomini, ki so bili sanje	375
Andrej Kranjc	Planinstvo in jamarstvo	376
	Šest desetletij hoje po gorah	380
Dr. Tone Strojín	Oče Savinjskih Alp	383
Gregor Klančnik	Slovenski alpinistični sklad	385
Tone Frelih	Dokument ali umetnost?	386
	Dobro pripravljene gorniki	387
Emil Frelih	Kako sem zvišal Triglav	388
Mira Šincek	Planika iz kraljestva Triglava	391
	Peklenska trilogija	393
	Filozofija Desireja Bamoka	394
Drago Karolin	Roparji, Turki in Italijani	396
	Kulturna srečanja na Uršlji gori	398
Franc Bernot	Letošnje pomladansko vreme na Kredarici	401
	Odmevi	402
	Iz planinske literature	403
	Društvene novice	406

Slika na naslovni strani: **S padalom na Trisulu I**

Foto: Janez Kastelec

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 61000 Ljubljana, Dvořakova ulica 9, p. p. 214. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Raztresen (glavni in odgovorni urednik), Tomaž Banovec, Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Zdenko Kodrič, Jože Krajnc, Dragica Manfreda, Jože Poglajen, Nada Praprotnik, Marlen Premšak, Tone Strojín, Tone Škarja, Nevenka Vogelínik in Božo Zorko. Predsednik izdajateljsko-založniškega sveta Ante Mahkota. Pri-spevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046. Letna naročnina je 5000 dinarjev in jo lahko naročniki plačajo v dveh obrokih, prvega v februarju, drugega v juniju; za tujino znaša naročnina 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upo-šteevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto, med letom odpovedi ne moremo sprejemati. Tiska Tiskarna Jože Moškrič v Ljubljani.

OB 26. SEPTEMBRU, SVETOVNEM DNEVU ČISTIH GORA

PREMIŠLJANJA SAMOTNEGA POPOTNIKA

PETER SKOBERNE

Ves čas sem se zbujal. Spal sem le iz občutka potrebe, venomer pa me je preganjalo, da bom nekaj zamudil. V trenutku, ko je budnost pretehtala rahli spanec, sem se izvil izpod odeje in pogledal skozi okno. Seveda! Polna luna je osvetljevala Velo polje pod mano, Triglav je bil ves srebrn, Mišelj vrh pa je izdajal značilen, ponosno rogljat obris. Seveda zamujam! Prav potihno sem se odpeljal, da ne bi zbudil Helija (pa mi ni povsem uspelo!) in se od tihotapil pred Vodnikov dom. Pogledal sem na uro: 3.30. Nisem si mogel kaj, da ne bi nameril aparata proti Triglavu in ga sprožil. Zdaj sem imel dvajset minut časa za uživanje tihih gora v skrivnostni, od lune odbiti sončni svetlobi. Za Triglav sem bil že pozen. Sonce bi me ujelo nekje nad Planiko. Opeharjen bi bil za tisti svečani trenutek, ko se nekje na izpostavljeni točki spogledaš z ognjeno kroglo. Pa še preblizu je bila prav tako polnomesečno jasna noč na Triglavu ob mrazu in škripanju zastavice na Aljaževem stolpu, ob prebujanju kristalnega novembra dne. Pravkar je srednja zvezda »ročaja« Velikega voza izginila za Triglav. Odločil sem se. V lunini svetlobi se odločam hitro in za običajne zremere nenavadno. Pa mi še nikoli ni bilo žal! Torej — povzpel se bom na Tosc. Zdaj je bilo tudi filmu dovolj »lunenja«, zaprl sem zaklop, pospravil aparat in se zapodil proti Bohinjskim vratcem. Kot ponavadi, kadar sem sam, sem nekoliko pospešil, kot ponavadi (zadnje čase) sem ugotovil, da le nisem v tisti formi kot pred leti. Škrtnanje po zadnjih zaplatah snega, nepotrebno spotikanje po melišču in že je na Vratih zavel topel veter.

MISTIKA SONČNEGA VZHODA

Moja senca je bila še čisto gosta, le na vzhodu je nebo nekoliko obledelo, sicer pa ni nič kazalo, da bi se noč že končevala. Zagrizel sem se v Tosceve police. Lepo so naložene, le da sem se tokrat zagnal kar malo preveč ihtava. Umiril sem se, ko sem se znašel pod previsnim skalnim zidom. Poiskati sem moral najboljši prehod. Tam, kjer pred nekaj leti sploh ne bi razmišljal, se mi je zdelo preveč tvegano. Sprehajal sem se po polici, dokler se končno nisem prerinil v višje nadstropje. Spet sem začutil, da obvladujem ravnotežje z nahrbtnikom okrašenega telesa. Medtem je moja senca vztrajno bledela. Tja proti Krnu je postalo nebo svetlo modrikasto, nad njim pa nežno rožnato. Dan

prihaja! Noč je bila pregnana, prizorišče za sončni vzhod pripravljeno. Ko sem bil tik pod vrhom Tosca, se je tiho, brez kančka spektakularnosti, žareča svetloba razlila na Triglav. Povsem samoumevno se je Zemlja vrtela naprej. V tem trenutku so sončni vzhod občudovali že planinci v Osrednjih in Zahodnih Alpah. Za človeka je sončni vzhod nekaj mističnega, za Sonce — vsakdanjost.

Človek sem, ne Sonce, minljivost, ne večnost, zato sem užival trenutek, s kakršnim so se že naši prapredniki skušali dotakniti Vesolja.

Sončna krogla se je naglo vzdigovala, jutro je postalo običajno, tako da sem že utegnil pogledati še kam drugam kot proti Triglavu, obrisu Savinjskih Alp in Krnu. Glej ga zlomka! Na drugi strani širokih Toscevih pleč je človek. Tudi njega je nekaj gnalo v samoto, tja pod zvezde! Pogledal sem še proti Aljaževem stolpu. Ob njem so bile tri pikice.

Spreletela me je Kmeclova zgodba o Kocini na vrhu Triglava. Neznani prijatelj je bil predaleč, da bi me motil v lepem jutru. Še več, zaželel sem si, da bi mu stisnil roko. Ob tem pa me je začudilo, kako vedno bolj obljudene postajajo gore. In tedaj me je nekje nekaj začrvičilo. Zelo znan občutek, da sem nekomu nekaj obljubil. Seveda, urednik Planinskega vestnika mi je s poklicno pretkanostjo izvalil obljubo, da bom napisal članek o problematiki varstva narave v gorah. Naslonil sem se na nahrbtnik in začel razmišljati ...

POSAMEZNIKI IN MNOŽICE

Ti, dragi prijatelj na Toscu, pa še oni trije na Triglavu, zdajle vdihujemo delčke žveplovega dioksida, črnbilsko oplemeniten prah in kdo ve kaj še vse. Zaenkrat

DRAGI PRIJATELJI GORÁ

26. september 1987 je svetovni dan čistih gorá.

Spomnite se zato pomena, ki ga ima varstvo gorskega sveta.

Tudi vi lahko prispevate k temu:

**Varujte gorsko rastlinje in živalski svet!
Preprečujte vsako nepotrebno obremenjevanje okolja!**

Ne puščajte na svojih poteh nobenih odpadkov!

Prihodnje generacija imajo prav tako pravico, da jim ostane gorski svet ohranjen v svoji lepoti.

Vaša UIAA

nezaznavne koncentracije, a gozdovi in življenje v vodah, to je že ogroženo. Predstavo o planinskem izletu na Triglav, recimo po Tominškovi poti, ki bi od spomenika v Vratih vodila mimo posušenih bukev, potisnemo v najgloblji kot črnogledih fantastičnih predstav. A sploh ni več nemogoča! Pri tem je najmanj, da bi viharnike opazovali že kar pred Aljaževim domom s Triglavsko steno v ozadju; huje je predvsem to, da z umiranjem gozdov živa bitja izgubljamo tovarno kisika in temeljito podiramo naravno ravnotežje.

Ti, dragi prijatelj na Toscu, pa še oni trije na Triglavu, mi uživamo v samotni lepega jutra. Pa vendar smo le peterica od 40 milijonov turistov, ki so po statističnih podatkih letno v Alpah. Ob tem se zavedajmo, da statistiki v gorah zaenkrat še laže uideemo kot računalniškim evidencam v dolini. Torej je raje kakšen milijonček planincev več kot manj. Še nikoli ni bil človekov pritisk na svet nad gozdno mejo tako velik kot danes, še nikoli ni bilo v gorah toliko ljudi kot sedaj.

Premaknil sem se na rob severne stene, dokler nisem zagledal Vodnikovega doma. Koča je bila še vedno pogreznjena v mrz in senco. Ob na novo obitem domu sameva drvarnica. Le malokdo se zmeni zanj, čeprav je to ostanek leta 1895 zgrajene Vodnikove kočice na Velem polju. V Planinskem vestniku leta 1905 preberemo: »Vodnikova koča je bila tudi v preteklem letu dobro obiskana. Od 6. 7. do 8. 9. se je vpisalo 130 turistov (112 moških in 18 dam), prenočilo pa 40 turistov.«

Danes jih pride toliko skoraj vsak lep dan v sezoni!

Množični obisk pa že bistveno bolj vpliva na naravo kot izleti posameznikov ali manjših skupin, zlasti še, ker je svet nad gozdno mejo še posebej občutljiv za človekove posege. Vpliv planincev ni enakomerno porazdeljen po vsem gorskem svetu, ampak se osredotoči zlasti v poletnem času na nekatere planinske poti. Vedno gostejša mreža steza sicer razbremenjuje najbolj obiskana območja, hkrati pa gorski prostor razseka na manjše predele, premajhne za nemoteno življenje nekaterih živalskih vrst.

Nove poti so mnogokrat posledice delovnega navdušenja planinskega društva, ki je nekje postavilo novo kočo in bi »hišne gore« rado približalo obiskovalcem ali vzpostavilo nove povezave. Pri tem le malokdo pomisli na stranske učinke, ki jih ima nadelava novih poti za naravo.

ONESNAŽEVANJE Z HRUPOM

V planinskih postojankah smo navajeni na razmeroma bogato ponudbo; predvsem velja to za pijače, po katerih je kljub zasojenim cenam veliko povpraševanje. Razumljivo, saj potepanje po gorah močno

izsuši človeka! Poleg težav zaradi alkoholizma, za katerega v gorah ne bi smelo biti prostora, je problem oskrbovanje koč brez cestnega dostopa. V visokogorskih postojankah na klasičen način oskrbe, z nosači, s težavo zagotavljajo redno dobavo. Prinešene količine so skromne, odvisnost od vremena in stroški veliki. Planinska društva iščejo nove rešitve: gradnjo cestnih ali traktorskih dostopov, oskrbo z žičnico ali helikopterjem. Vsaka od teh možnosti pa spet po svoje vpliva na okolje. Kakor je problem prinašanje v postojanke, povzročajo še večje skrbi odpadki. Osebe v planinskih postojankah razen steklene embalaže ne »pridelajo« veliko odpadkov. Največ težko uničljivih snovi, kot so plastične vrečke, plastificirane aluminjske folije (vrečke od sokov), prazne konzerve in pločevinke piva, prinesemo v kočo planinci. Prezgodaj smo se jih znebili! Problem bi rešili šele, ko bi pri-

namesto komentarja

GORE V BTX SISTEMU

Slovenski gorski svet je potisnjen na rob turističnega dogajanja. Čeprav ima turistična Slovenija slogan »Na sončni strani Alp«, nam že skoraj poide sapa, ko pridemo pri izgovorjavi do zadnje besede.

Kjerkoli imajo v turistično razvitem svetu gore, se trudijo, da bi pripeljali na njihove vrhove, v doline ter ob reke in jezera pod njimi čimveč ljudi. Seveda tega ne delajo zato, ker bi jim tako radi pokazali gorski svet, ampak zategadel, da bi turisti tja prinesli čimveč denarja, da bi bilo življenje domačinov čim lepše in bogatejše.

V Sloveniji smo se začeli šele zadnja leta spet zavedati, da imamo tudi gorski svet, ki so ga tuji gorniki sicer obiskovali že takrat, ko smo še morali kupovati zemljevide svojih gorá v tujini. Spoznavamo, da vsi ljudje vendarle nočejo iti na morje in da sta, na primer, Avstrija ali Švica bogati turistični deželi prav zato, ker prihajajo tja ljubitelji gorskega miru z vsega sveta (ali vsaj iz velikega dela Evrope).

Še tisti razmeroma redki tujci, ki pridejo v slovenske turistične kraje pod gorami, ne vedo natančno, v kakšen gorski svet prihajajo, številni, ki hočejo podrobneje spoznati Slovenijo, pa poprej sploh niso vedeli, da je to pretežno gorata in gričevnata deželica.

nesli smeti do komunalno urejenega smetišča.

Z množičnostjo se slabšajo tudi higienske razmere; najbolj kritična so stranišča. Recimo, da vsak planinec letno pusti v gorah en liter in en kilogram svojih izločkov, pa izračunajte, koliko to znese za milijon obiskovalcev! Triglavski dom na Kredarici se ponaša za najvišjim angleškim straniščem v Jugoslaviji, pa porablja za visokogorje tako dragoceno vodo za izpiranje fekalij v kraški labirint tja nekam proti do sedaj kristalni Bistrici!

Zaskrbnjujoče narašča hrup v gorah. Pri tem ne mislim na vrisk, ki se je v trenutku zanosa utrgal planincu, da bi si dal duška ob lepem doživetju. Spomnil sem se, ko sem lansko leto spet po dolgem času v avgustu lezel po Špičju. Po dolini je kar vrvelo ljudi. Pikčaste paličice na poteh, nepravilno posute barvne točke ob jezerih. Nič zato, če se ne bi zaslišali vsake

toliko časa nekakšni rjovenju podobni glasovi, se odbijali od Zelnarice do Špičja in naprej proti Kopic. Odmevom so se pridružile še nove različice nekakšnega ukanja. Za nameček se je pojavilo še letalo in v nizkem letu nizko pod nami preletelo dno jezerske kotline. Še pravi čas jo je Zlatorog popihal iz svojega kraljestva!

Tudi alpinizem ni za gorsko naravo neškodljiva dejavnost. Prvo opozorilo so prazne pločevinke piva pod stenami ob vstopih v znane smeri. »Navadni« planinci se seveda niso potrudili, da bi jih tam shranjevali. Drug primer je iz Ospa, kjer je plezalstvo tudi postalo že povsem množičen pojav. Pred leti ni nikomur niti na kraj pameti padlo, da bi lahko bilo klasično najdišče Tommasinijeve popkorese ogroženo, saj uspeva ta endemična klinčnica le v previsnih, nedostopnih stenah. Z razmahom prostega plezanja se je pojem

Toda ko že imamo pod gorami take goste, ki jim je tam všeč, jim menda kar nočemo pokazati, kaj je le nekaj ur hodá iz dolinskega hotela ali penziona. In namesto da bi jim hoteli razkazati tisto, kar imamo, jih hotelirji in turistične organizacije pogosto peljejo v Benetke ali Celovec. In namesto da bi naši gorski vodniki (vsaj amaterskih imamo kar precej) vodili domače in tuje kliente po naših gorah, pridejo tujci najpogosteje s svojimi vodniki — in denar odteče po svetu, namesto da bi ostal doma.

Z izjemo Alpetoura, ki se že več let trudi, da bi dal našemu gorskemu turizmu veljavo, kakršno zasluži, v Sloveniji skoraj ni nikogar (če seveda ne upoštevamo Planinske zveze in Triglavskega narodnega parka), ki bi sistematično propagiral naš gorski svet. Pa bi ga lahko še marsikdo, in sicer za majhen denar.

V Wormsu v Zvezni republiki Nemčiji že dolgo deluje Institut für Bildschirmtext, ki se poklicno ukvarja z oblikovanjem turističnih oglasov, da jih popotem posreduje telefonskim naročnikom, TV naročnikom in naročnikom tako imenovanega BTX sistema informacij. Kar so bili včasih prospekti in drugačna tiskana reklamna sporočila, so zdaj elektronske reklame. Računalniku v ZRN je samo treba dati podatke (in seveda storitev plačati), da bi vsakdo zvedel za turistični podatek, ki ga prav tisti trenutek zanima.

Sistem je zelo preprost: naročnik BTX sistema mora imeti doma telefon, televizor, poseben adapter in tipkovnico (kot pri hišnem računalniku). Po tele-

fonu pokliče centralo BTX in vključi televizor, ko pa dobi zvezo, na tipkovnici odtipka vprašanja, ki ga zanimajo in dobi na zaslonu na neskončno vprašanj neskončno odgovorov.

Čim močnejša je turistična dežela, tem več strani — ekranov podatkov ima v tem sistemu. Naročniki teh storitev so tudi nekatera jugoslovanska turistična podjetja, predvsem pa predstavništvo Turistične zveze Jugoslavije v Frankfurtu, ki ima rezerviranih oelo precej več strani, kot jih ima zasedenih, se pravi zapolnjenih s podatki. Prav majhen strošek bi bil za vsakogar, kdor bi se hotel vključiti v sistem, da bi zanj vedel širni svet.

Vsekakor bi se lahko v sistem vključili vsi, ki se ukvarjajo s turizmom v gorskem svetu, okrog njega in pod njim. Prav tako bi se lahko za zares majhen denar tudi Planinska zveza Slovenije, ki bi tako učinkovito seznanila evropsko javnost s svojimi planinskimi postojankami, potmi, znamenitostmi v gorskem svetu Slovenije, spomeniki, ki sta jih izoblikovala narava in človek in še marsičem. Prav tako bi se lahko v sistem vključil Triglavski narodni park, pa čeprav samo s svojimi lepo urejenimi in bogatimi publikacijami (kar velja tudi za Planinsko založbo).

Dobro vemo, da tako velikanske množice turistov kot na morje v gore ne bodo prišle. Za hribe se bodo odločili le tisti, ki jih imajo radi. Toda vsaj tem po svetu lahko s sodobnim jezikom povemo, kaj imamo.

Marjan Raztresen

nedostopnosti dokaj zožil, v smereh je bila popkoresa le v napoto. Še bolj so ogroženi ptiči, ki gnezdiyo v steni. Skalni golobi, hudourniki in kavke že ob ogledu prostora pred jamo vznemirjeno krožijo; kaj pomeni plezalec, ki se prebija mimo ali čez gnezdo, je jasno!

Problemov v zvezi s planinstvom je še več, od oskrbe z drvni ob gozdni meji do nereda v zimskih sobah. In rešitve? Vse prej so kot preproste. Zaenkrat sprejemamo množičnost kot dejstvo, celo kot eno od pomembnih izhodišč dejavnosti Planinske zveze, čeprav po zgledih iz drugih držav pričakujemo, da bo potrebno tudi pri nas v nekaterih območjih omejevati obisk. Izhod iščemo v drugi smeri. Marsikateri škodljivi stranski učinek bi lahko ublažili ali celo povsem preprečili, pa je na tem področju iz tega ali onega razloga premalo storjenega. Še vedno je preveč takih, ki mislijo, da je skupen vpliv posameznikov na gorsko naravo zanemarljiv ali da je njihova dejavnost oz. dejavnost društva za naravo neškodljiva. Zato je pogoj za reševanje varstvenih problemov v gorah, da se jih zavedamo in tudi hočemo odpraviti, ne pa da jih omalovažujemo. Le tako nam ne bo žal truda, dela in sredstev. Zaradi obsežne in pereče problematike v okviru Planinske zveze Slovenije že več let pripravljamo gradivo Slovenski gorski svet, s katerim bi v prvi vrsti dobili usmeritve za »pometanje pred svojim pragom« kakor tudi osnovo za stališča do vseh posegov v gorski prostor.

RAZLIČNO POJMOVAN RAZVOJ

Z Velega polja sem zaslišal kravje zvonce. Prijatelj, ki je prespal na Toscu, jo je že nekam popihal, Primorci na Triglavu so bili še vedno sami. Pred Kredarico in Planiko so se pokazali prvi zgodnji planinci. Znova so mojo pozornost pritegnile zvončk-ljajóče pike okoli sirarne. Tudi planine so odraz današnjega, drugačnega načina življenja. Od mnogih bohinjjskih planin, pravcatih sezonskih vasi, znanih po velikem številu ljudi in živine, je danes ostalo bore malo. Nekaj je povsem opuščeni, nekaj spremenjenih v počitniška naselja, preostale pa le še životarijo. Taka je tudi planina Velo polje. Pred dvesto leti je bila odskočna deska za vzpone na Triglav, zato iz številnih opisov zaslutimo živahen utrip te planine. Danes na njej garata le še dva, Blažkov Jože in Cilka; preveč dela je za štiri roke.

Morda se zdi komu vse to razmišljanje le nostalglično jadikovanje za starimi časi. Pa ni. Ob pogledu na žametno zeleno ravnico pod Triglavom skušam le primerjati razmere nekoč in danes, da bi ugotovil, kaj nam je pravzaprav razvoj prinesel.

Varstvo narave ima namreč še vedno nekoliko zaviralni prizvok, češ, omejuje raz-

voj. Bistvo razhajanja med varstveniki narave in njihovimi nasprotniki je v različnem pojmovanju razvoja. V varstvenem smislu je razvoj čim večje prilaganje vseh dejavnosti prostoru in naravnim zakonitostim. Ker je človeštvo del narave, velja, da bolj ko upoštevamo naravne zakone, manj energije porabimo in manj odpadkov pridelamo. Drugi spet merijo uspešnost razvoja z osebnim standardom, količino proizvedenih izdelkov, dobičkom. V tem primeru je za dosego ozko zastavljenega cilja danes — zahvaljujoč se znanosti in tehniki — na voljo dovolj sredstev. Še nikoli v zgodovini našega planeta nobena vrsta živih bitij ni razpolagala s toliko energije kot današnji človek. Kljub temu, da se imamo za zelo pametna bitja, je razvoj naših možganskih sposobnosti zaostal za razvojem znanosti in tehnike. Zato posledic posegov v naravo — ti pa niso več majhni — navadno ne moremo več predvideti, kaj šele obvladovati ali preprečevati. Človeštvo je ušel duh iz čarobne svetilke.

GOSPODARJI ENERGIJE

Večkrat rečemo, da je bil naš prednik odvisen od narave, zato je živel skladno z njo. Ali je naša odvisnost od naravnih zakonitosti kaj manjša? Kje pa! Naši pradedje so bili prisiljeni za ceno preživetja gospodariti z omejeno, pičlo količino energije, ob tem spoznavati in upoštevati dogajanja v naravi in se jim prilagodili. Podedovane izkušnje in nagonsko ravnanje je zamenjalo znanstveno proučevanje naravnih zakonitosti, izsledke pa mnogo manj vključujemo v življenje kot nekdanj. Na razpolago imamo veliko energije, moč, zaradi katere preveč zaupamo vase, postali smo oholo samozavestni. To samozavest občutijo nekateri kot »osvobajanje« od odvisnosti od narave. Posledice takšnega neprimerne ravnanja so pred nami: ne le v sredstvih javnega obveščanja, ampak povsod okoli nas, tudi okoli mene na Toscu in okoli Primorcev na Triglavu. Z enakimi problemi se otepajo na vseh 180 000 km² alpskega loka. Vendar že samo prenos višinskega onesnaženega zraka presega zmóžnosti za ukrepanje sedmih alpskih držav. Varstvo narave je preraslo v svetovni problem.

Jutro se je prevesilo v zgodnje dopoldne. Na Tosc sta prišla še fant in dekle, one tri na Triglavu je zamenjala večja skupina, greben med Malim Triglavom in vrhom se je naježil s planinci. Življenje torej teče naprej, toda počasne, nezaznavne spremembe nas ne smejo uspavati. Ne črnogleda vdanost v usodo ne nojevsko sprenevedanje ne vodita k rešitvi; pogumno se moramo spogledati s problemi, tudi tako majhnimi, kot je odvržena pločevinka piva, odtrgana cvetlica ali nadelana nova pot.

TRI NOVE SMERI IN POLET S PADALOM Z VRHA TRISULA I (7128 M)

SVETOVNI ALPINISTIČNO PADALSKI REKORD

LADO VIDMAR

Člani alpinistične odprave Trisul 87 pod pokroviteljstvom medvoškega Donita, sponzorjev Adria Airways, Aera, Tiskarne ofset ter številnih drugih delovnih organizacij in posameznikov smo odšli na pot 29. aprila letos. Po enodnevnem postanku v Amsterdamu smo prispeli v New Delhi 1. maja in tam najprej navezali stik z gospodom Štefančičem, direktorjem mešane jugoslovansko-indijske firme Jugointrako. Nastanili smo se v majhnem, poceni hotelu, takoj naslednji dan pa smo se preselili v stavbo indijske planinske zveze. Tu smo ostali vseh pet dni, do odhoda proti goram. S seboj smo imeli zelo malo hrane, le nekaj suhega mesa, juh, pudingov, čokolad in sport müslija, vse ostalo smo morali nakupiti v Indiji, kar ni bilo težko, ker so tržnice dobro založene in nudijo bogato izbiro. Ta čas smo spoznali tudi zveznega oficirja Satisha Aparajita, častnika indijskega letalstva, ki nam je bil v veliko pomoč, in kuharja, Nepalca Dawo Tamanga, ki je zelo dobro skrbel za prehrano ekipe. Sedmega maja se je naša osmerica odpeljala z najetim majhnim avtobusom iz Delhija proti Richikashu, zelo znanem turističnem mestecu, oddaljenem 250 km od New Delhija. Od tod naprej smo nadaljevali pot proti zadnji postaji, vasi Ghat. Tu smo v dveh dneh organizirali odhod nosačev s štiriindvajsetimi tovari.

Vreme na poti proti Trisulu nam ni bilo preveč naklonjeno. V dolinah je vsako popoldne deževalo, višje pa snežilo. Pot skozi vasi Sital, Sutol in nato skozi gozd in džunglo je trajala pet dni, vključno z enodnevним štrajkom nosačev zaradi predebele snežne oddeje. Štirinajstega maja zvečer smo prispeli do višine 4000 m, kjer smo za nosače postavili večji šotor, sami pa smo prespali v dveh majhnih višinskih šotorih. Zaradi neprimerne obutve in preveč snega nosači naslednji dan niso hoteli nositi naprej proti načrtovanemu baznemu prostoru na višini 4500 m. Ker nam ni kazalo drugega, smo izplačali nosače in kar tam postavili bazo.

Že čez dva dni, 17. maja, smo se vsi odpravili na prvo aklimatizacijsko turo. Še ponoči smo na višini 4300 m vstopili v steno, do dneva preplezali 600 m smeri po snežnem žlebu z naklonino okrog 40° in plezanje nadaljevali po strmih snežiščih na rob uravnave. Preplezali smo še 100 m skalnega pasu in 1500 m visoka nova smer,

ki smo jo imenovali po pokrovitelju, medvoškem Donitu, »Donitova smer«, je bila zaključena. S seboj smo nesli višinski šotor, ki smo ga postavili 100 m pod robom uravnave, kjer smo prebili noč.

Drugo dopoldne je Sandi Marinčič poletel s padalom z višine 5700 m v bazni tabor, ostalih pet, Matijevc, Frantar, Kastelic, Vlasta Kunaver in jaz, pa smo prestavili šotor 500 m nižje, na spodnji del platoja. Ogledali smo si tudi zahodno steno Trisula I in se odločili, kje bomo skušali preplezati ta ogromen ledeno skalni zid, visok čez 2000 m in širok več kot 5 km. V tej steni še ni bila preplezana nobena smer, razen zahodnega grebena, ki so ga pred 11 leti preplezali alpinisti ljubljanske Matice in medvoškega alpinističnega odseka. Še istega dne smo skozi 400 m visok ozebni in nato po morenah sestopili v bazni tabor.

Po dveh dneh počitka so odšli 21. maja na drugo aklimatizacijsko turo Matijevc, Frantar in Kastelic. S seboj so odnesli še še en višinski šotor in ga še isti dan postavili na uravnavi na višini 5000 m. Tudi šotor, ki je bil že na platoju, so z višine 5200 m prestavili nižje, tako da je stalo dvojce šotorov pod zahodno steno Trisula I. Naslednji dan, 22. maja, so zgodaj zjutraj odšli pod vzhodni greben Nanda Guntija in splezali na nižji vrh te gore (6200 m) po pobočju z naklonom 45 do 55°. Istega dne sta se odpravila in prišla na uravnavo Vlasta Kunaver in Sandi Marinčič; sam sem ostal zaradi prebavnih težav v bazi, kamor se je zvečer v zelo slabem vremenu vrnila trojica z Nanda Guntija.

Tudi naslednjega dne je bilo zelo slabo vreme, tako da Sandi in Vlasta nista mogla opraviti vzpona na nameravan vrh in poleta s padali z njega. Izkoristili smo poslabšanje vremena za temeljit počitek. Sedemindvajsetega maja okrog pol petih zjutraj smo štartali iz baze proti platoju, kamor smo prišli okrog poldneva. S seboj sva z Matijevcem prinesla tudi smuči, ker sva se nameravala z vrha Trisula smučati. Na platoju nas je čakalo neprijetno presenečenje. Našli smo podrta in s snegom zasuta šotora, ki sta se kljub pritrditvi s cepini podrla. S težavo in veliko truda nam ju je v dveh urah uspelo izkopati izpod snega in ju zopet postaviti. Po kratkem počitku in malo spanja smo se ob dveh zjutraj odpravili pod zahodno steno. Po uri pristopa prek platoja smo prestopili krajno poč in zaplezali v spodnji del snežnega žleba z naklonom okrog 40°, nato

Spominska smer Aleša Kunaverja z višine 5000 do višine 7130 metrov na vrh Trisula I, ki so jo v 25 urah preplezali Vanja Matijevc, Slavko Frantar, Janez Kastelec, Vlasta Kunaver, Sandi Marinčič in Lado Vidmar

Foto: Lado Vidmar

pa nadaljevali prek skalne zapore. Tu smo iz snega stopili na led in splezali še dvoje strmih ledišč in majhno skalno pregrado, da smo prišli na plato sredi stene. Do tu smo priplezali v 17 urah. Ob osmih zvečer, že v temi, smo zopet postavili na pol polmljen šotor, v katerem nas je za silo spalo vseh šest, čeprav je predviden samo za tri osebe. Po krhkem spancu smo ob svitu vstali in se ob devetih odpravili proti drugi polovici stene, šotor pa smo pustili za nameravani kasnejši vzpon in smučanje. Tega dne smo splezali še 500 višinskih metrov in morali zaradi slabega vremena, ki se je začelo okrog treh popoldne, predčasno poiskati bivač. Našli smo ledeniško razpoko in si v njej uredili zasilen bivač. Plezalske težave tega dne niso bile prehude, saj je naklon snežišč omogočal tudi hojo s palicami, vendar nam je višina upočasnila korak.

Tridesetega maja smo v lepem vremenu okrog devetih štartali proti vrhu. Po dveh urah smo vsi stali na Trisulu I (7128 m). Plepzalo smer smo imenovali po pokojnem alpinistu Alešu Kunaverju, udeležencu prve odprave na Trisul in velikem ljubitelju Himalaje in njenih ljudi.

Čez dobre pol ure je Sandi Marinčič uspešno poletel s padalom proti baznemu taboru. Takoj za njim, dobrih 10 minut kasneje, je isto storila Vlasta Kunaver, ki je s tem popravila dosednji svetovni rekord v nadmorski višini štarta s padalom

za ženske. Tudi ona je srečno pristala v neposredni bližini baze po približno 20-minutnem letenju in 3100 m nižje.

Cetverica, Matijevc, Kastelic, Frantar in jaz, smo nadaljevali z vrha po grebenu proti Trisulu II. V sedlu med obema vrhovoma smo si v ledeniški razpoki uredili »udoben« bivač. Naslednjega dne smo nadaljevali prek drugega vrha in v sedlu pod Trisulom III, ki je 400 m višje, nas je zajela huda snežna nevihta z gosto meglo in zopno statično naelektritvijo. Med plezanjem grebena proti vrhu trojke nas je vso pot ovirala megla, tako da smo morali pred sestopom uro in pol počakati. Ob pol petih se je toliko izboljšala vidljivost, da smo lahko nadaljevali sestop po zahtevnem, z opasni ovešenem grebenu. Do mraka, po 500 metrih težkega grebenskega plezanja, smo le našli primeren sestop po jugozahodnem pobočju. Poiskali smo prehod čez vrhnji del ledenika in po njegovem levem boku ponoči sestopali proti bazi. Zaradi izredno tople noči se je sneg globoko prediral, tako da smo na moreno prišli šele okrog enajstih zvečer. Tik pred ravnim delom ledenika si je zaradi zdrsa Frantar poškodoval obe kolena, tako da smo ga morali Matijevc, Kastelic, jaz, Vlasta in Sandi, ki sta nam prišla nasproti, odnesti do baze na improviziranih nosilih.

Takoj naslednji dan sta zvezni oficir in kuhar odšla v dolino, da organizirata nosače za predčasni odhod ekipe. Četrtega junija ob 6. uri zjutraj sva odšla z Matijevcem na plato po smuči. Tam sva zopet našla podrt šotor Induplati, tako da sva morala krepko poprijeti, da sva prišla do smučarskih čevljev, ki so bili zasuti v šotoru. Ker smo pričakovali, da naslednji dan pridejo v bazo nosači, sva opravila samo spust skozi ozebnik pod platojem in se vrnila v bazo.

Naslednji dan smo pospravili tabor in odšli proti Ghatu. Za pot nazaj smo potrebovali tri dni hoje, ki so bili naporni, zlasti za Frantarja in nosače, ki so ga na improviziranih nosilih po ozki in težavni poti nosili skozi džunglo. Devetega junija smo v slabem vremenu (prvi poskusi monsuna) zapustili s tremi takšiji Ghat in desetega junija prišli v New Delhi. Celotna ekipa se je zopet nastanila na IMF, kjer smo ostali do odhoda domov, razen Frantarja, ki je gostoval pri Štefančičevih, za kar smo jim poleg vse druge pomoči, ki so nam jo nudili, še posebej hvaležni.

Na jugoslovanski ambasadi smo organizirali tiskovno konferenco, kjer smo obvestili indijske medije obveščanja o delu in uspehu ekipe. Na indijski planinski zvezi smo dobili tudi precej koristnih informacij o možnostih plezanja v njihovih gorah. Domov smo se vrnil sedemnajstega junija na zagrebško letališče, kjer so nas pričakali domači in Donitov kombi s šoferjem.

ŠTIRI DNI NAVZGOR IN PETNAJST MINUT NAVZDOL

SPOMINI, KI SO BILI SANJE

SANDI MARINČIČ

Chamonix. Deževne kaplje škreblijo po strehi avtomobila. Spet en dan, ko so se vsi načrti podrl in ko ni za plezarijo, še za polet s Plan Plaze ne. Poslušamo dež, prelistavamo revije. Vlasta prevaja iz Verticala o Pierru Geveauxu, ki je s padalom poletel z Gašerbruma (8035 m). In že so tu nove sanje.

* * *

Prav ta Pierre je poleg drugega kriv, da sva bila čez pol leta tako vesela Matijevčevega povabila na Trisul. Sedemtisočak in polet v Himalaji — kar verjeti nisva mogla, da bi nama lahko vse to uspelo, a sva šla.

* * *

Sončno jutro. Bog Eol je na naši strani. Ko priplezam iz ledene razpoke našega bivaka kakšnih 200 metrov pod vrhom Trisula, mi nekaj pravi, da je vrh naš in da bova letela. Samo še do vrha je treba priti. Dva koraka in glavo v sneg. Nič več ne mislim na Pierra, na njegov težak vzlet in brutalen pristanek v bazi na višini 6200 metrov. Ne mislim na pretežka nahrbtnika, na prerokbe strokovnjakov, ki so nama zaradi redkega zraka prerokovali pri vzletu vse mogoče in nemogoče. Z vsakim težko prigaranim korakom mi postaja bolj jasno, da bomo uspeli. Od ganjenosti stopajo solze v oči.

Vrh okoli desetih.

Kako lepo je stisniti roko prijatelju na vrhu himalajskega vršaca! Vreme je še vedno lepo, zato zaenkrat nič ne hitimo. Slikamo se z zastavicami, pa brez njih...

Pod nami je Nanda Gunti. Tam daleč zadaj je Nanda Devi, nesojeni cilj prve jugoslovanske himalajske odprave pred sedemindvajsetimi leti. Nekje v daljavi, tam nad dolino Nanda Kini, se začenjajo zbirati prvi kumulusi. Začneva pripravljati padala. Kolikokrat sem to že napravil v mislih! A vedno sem se bal ob misli, kako malo je možnosti, da bodo — če pridemo na vrh — pogoji ugodni tudi za polet. Toda zgodilo se je.

Pripet čakam na ugoden vetrič, ki bi mi vsaj malo olajšal vzlet. Čopek drži v rokah moder trak za veter, ostali s fotoaparati, Vanja pa s kamero v rokah napeto čakajo, kaj bo. Rahlo zapiha. Potegnem kupolo in začnem teči. Nič ne mislim, samo tečem, tečem, od teka je odvisno vse.

Končno — letim! Tri tisoč metrov je pod mano. Čisto izgubljen sem med visokimi gorami. Oziram se okrog sebe, skušam

slikati. Ne vem, ali sem srečen ali me je strah; vem samo, da letim, da sem v zraku sredi ledenih velikanov.

Letim prek ogromne zahodne stene, prek snežnega platoja, globoko pod seboj vidim majhno rdečo piko — naš šotor.

Ko se bližam bazi, zagledam nad seboj Vlastino padalo. Pristanem malo nad bazo, obsedim in čakam Vlasto. Kmalu pristane v bližini. Uspelo nama je! Sanje so postale resničnost — a le za kratek čas. Naslednji hip so že spomin.

Srečna, a rahlo zmedena sediva v bazi, jeva, pejeva in se skušava živjeti v resničnost.

Štiri dni do vrha in nato petnajst minut navzdol. Tega ne moreš kar tako dojeti.

Gorski vodnik v Sloveniji

Štirinajst julijskih dni je bila v Sloveniji snemalna ekipa zahodnonemške televizije SWF (Südwestfunk) iz Baden-Badna. Za serijo oddaj Dežele-ljudje-dogodivščine je urednica Cornelia Freidank posnela 45-minutno oddajo »Gorski vodnik v Sloveniji«, film o življenju in delu gorskega vodnika pri nas. Za to tematiko je zahodnonemško televizijo pridobilo predstavništvo Turistične zveze Jugoslavije v Frankfurtu, kar sodi v okvir prizadevanj turistične agencije Alpetour, da bi slovenski (in jugoslovanski) gorski svet predstavili tujim gornikom in ga upoštevali pri komercialni turistični ponudbi. Celotno akcijo že od začetka, od leta 1983, podpira, tudi denarno, Center za turistično in ekonomsko propagando pri Gospodarski zbornici Slovenije.

Glavni zvezdnik v tem filmu bo naš alpinist Tomo Cesen iz Kranja, ki so ga posneli tako zasebno kot med delom na visokih zgradbah, kjer si tudi služi denar za življenje, in vodenjem po gorah. Vodenje po gorah je okvir, v katerega so zahodnonemški televiziji vpeli sliko Slovenije. Med drugim so pri nas posneli zanimivosti v Planici in Kranjski gori, na Vrščiču (med drugim Rusko kapelico), pri izviru Soče, v dolini Vrat, na Bledu, v Bohinju in v Vrbi (tam so lahko povedali, kakšna je kultura našega gorskega sveta: na Bledu so med drugim posneli v cerkvi na otoku koncert komorne glasbe, v Vrbi, Ljubljani in Kranju so spremljali Prešerna, v Skofji Loki staro arhitekturo, na Bledu folklorne prireditve, v Bohinju gorenjsko ohcet, Janezovo cerkev in mašo v njej).

V gorah so največ snemali okrog Triglava, gledalci pa bodo med drugim spoznali Triglavski ledenik in Triglavsko brezno. Kolege z ljubljanske televizije so Nemci prosili, naj jim presnamejo posnetke smučarskih skokov in poletov v Planici, pohod sto žensk na Triglav, ki je vsako leto prvi konec tedna v septembru, in zgodovinsko gradivo iz Bohinja, med drugim o bojnih partizanov tod okrog.

Ne vemo, kdaj bo ta oddaja na sporedu. Kadar koli bo že, bo veliko prispevala k turistični propagandi slovenskega gorskega sveta.

M. R.

PLANINSTVO IN JAMARSTVO

ANDREJ KRANJC

Pred skoraj štirimi desetletji je prav v Planinskem vestniku starosta slovenskih planincev in jamarjev, Pavel Kunaver, v prispevku z naslovom »Globoka alpinistika« (PV 51, 4) potožil, da imamo 55 000 planincev — a niti deset takih, ki bi plezali tudi po kraškem podzemlju. Navaja besede znanega nemškega alpinista L. Weiratherja: »Mislim, da je raziskovanje podzemlja del alpinizma, ki bo dosegel svojo polno vrednost šele tedaj, kadar bomo poznali gorovje ne samo na površini, ampak tudi v notranjosti in kadar bomo obvladovali skalo, led in vodo tudi pod zemljo. Zdi se mi potrebno, da bi se vsak alpinist vsaj enkrat v svojem življenju udeležil tudi enega pohoda v kak globok prepad.«

Kot vse dejavnosti se tudi planinstvo in jamarstvo po eni strani vedno bolj specializirata (da ne omenjam alpinizma), a vendar se mi zdi, da je med planinstvom in jamarstvom kar precej povezave in skušal bom pokazati, kako so se te vezi razvijale, kako so, pogosto skupaj, planinci in jamarji odkrivali podzemlje naših Alp.

KAJ JE PRAČLOVEK POČEL V JAMAH?

Človek zahaja v podzemeljski alpski svet že tako dolgo, kot zahaja v Alpe oziroma v gore. Gotovo je naša najbolj znana alpska jama, ki jo je obiskoval že pralovec pred desetisočletji, Potočka zijalka v Olševi. A ni edina taka jama. Medvedja jama pod Mokrico (Kamniške Alpe) je v podobni legi, morda še teže dostopna. Res da dostop do nobene ni alpinistični podvig, je pa pravo »planinstvo«. Če človek pomisli, da je ta prvobitni planinec tamkaj lovil jamske medvede, se kar vsiljuje primerjava s trentarskim divjim lovcom.

Marsikatera alpska jama ni podrobneje preiskana ali pa je taka, da se v njej niso ohranili ostanki davnih obiskov. Le tu pa tam je naključna najdba drobcen žarek, ki posveti v neskončno temo preteklosti: sledi človekovega obiska v jami na Pokljuki, zglajena kamnita okoli 10 000 let stara sekira iz jame na Veliki planini. Kaj je počel človek v tej ozki jami v planinah — vedril, bivakiral, hranil plen, iskal rudo? Kaj se je zgodilo, da je pustil v njej dragoceno orodje oziroma orožje?

Pastirji in drvarji so že od nekdaj uporabljali alpske jame za staje in zavetja, o čemer pričajo suhi zidovi in ostanki

zgradb iz polpretekle dobe v jamah oziroma v jamskih vhodih, ki so tja do višin 2000 metrov nad morjem.

Ena izmed prvih zabeleženih modernih raziskav alpske jame je bil obisk jame Breitenwinner v avstrijskih Alpah. Leta 1535 so s pomočjo vrvi in lestev prodrli nekaj sto metrov daleč v podzemlje. V jami Geldloch pa so leta 1591 celo preplezali navpično stopnjo 700 metrov daleč v notranjosti.

Ko so po »pravem« krasu pričeli odpirati jame za turistični obisk, tudi naše Alpe niso zaostajale. V Jami pod Babjim zobom so že leta 1861 nadelali turistične poti, 1884 pa so jo celo poskusno osvetlili s 750 svečami! Skoraj konkurenca Poštojnski jami!

Zgodovina našega planinstva je kar dobro preučena, še posebej je bilo odkritega precej novega ob praznovanjih 90-letnice SPD. Tudi zgodovina slovenskega jamarstva je. Organizirano slovensko jamarstvo bo praznovalo 100-letnico leta 1989. Cela vrsta jamarjev, med njimi najbolj znana imena, je raziskovala alpsko podzemlje. V Alpah so tudi naše največje jame. Tudi znani planinci in alpinisti so bili jamarji. Toda pri obravnavanju zgodovine našega planinstva skoraj ne omenjamo jamarjev in alpskih jam, pri preučevanju jamarške zgodovine pa planinstva in alpinistov ne, vsaj ne dovolj. Predvsem pa manjka sinteze, enakovredne in hkratne obravnave obeh plati, obeh dejavnosti, ki se v Alpah pogosto tesno prepletata. Temu sem malo skušal odpomoči v prispevku o jamarški zgodovini in Zborniku za zgodovino naravoslovja in tehnike (1981) v poglavju o jamarstvu pred ustanovitvijo Društva za raziskovanje jam (DZRJ) leta 1910. Ampak to je bil le poskus, kratek pregled, v celoti in podrobnostih popolnoma nedodelan. Običajno ne vemo ali pa pozabimo, da so številne podružnice SPD takoj po ustanovitvi organizirano raziskovale jame, jih najemale in urejale za turistični obisk, in sicer od Krasa do Zgornje Savinjske doline in Pokljuke. Bibliografija jamarških prispevkov, predvsem o alpskih jamah, gre v stotine.

PRVI GLOBINSKI ALPINISTI

Kot običajno je tudi tu treba pričeti z Valvasorjem. Pisal je o vsem, vse ga je zanimalo, od najvišjih vrhov do najglobljih jam. Med alpskimi kraškimi pojavi omenja izvir Savice, luknje in snežnikov nad Kranjsko goro, luknje nad Tržičem, pri Sv. Petru nad Begunjami, na Ljubelju in na Je-

Morda je bistvena razlika med »podzemeljskim« in »površinskim« alpinizmom ta, da je za prvo vrv »osnovno« sredstvo, za druge pa le varovalni pripomoček

zerskem. Vmes navaja tudi take, iz katerih prihrumi nevihta ali se privali ven megla, če vržeš kamen vanjo (luknja na Jezer-skem). Iz nekaterih zapisa hud veter — Veternek nad Čemšenikom. Take so posebno pogoste v gorah. Omenja tudi naravne predore in »luknje skozi gore«. Marsikatero med temi luknjami danes ne moremo identificirati. Morda je bila res taka jama ali luknja, pa je danes ne poznamo oziroma je ni več, ali pa je zapisal ljudsko izmišljotino ali govorico. Včasih je vsakega malo, malo resnice in malo pretiravanja, kot je npr. »okno, skozi katerega greš iz Kranjske gore v Bovec«.

Tudi avtor dela *Oryctographia carniolica...* (1778), B. Hacquet, ki je kot tretji pristopnik leta 1782 osvojil Triglav, se je močno zanimal za jame in bil že bolj »športno« navdahnjen jamar. V Postojnsko jamo se je ob suši splazil skozi ponor, v Vilenico je plezal po »stopalnih lestvah« (zasekanem deblu), njegov opis spusta v Socerbsko jamo pa že močno spominja na podzemeljski alpinizem; ko je »... po vrveh zlezal 50 sežnjev v globino in bi bil mogel še dalje priti...«, pa njegovi spremljevalci tega niso bili vajeni in jih je bilo strah.

Kustosa ljubljanskega muzeja H. Freyerja navadno ne štejejo ne med alpiniste in

ne med jamarje, pa je bil znamenit platiniec (vzpon na Triglav leta 1837), zanimal se je tudi za jame in se niti plezanja v navpična brezna ni ustrašil. Med prvimi pri nas se je lotil snežnih jam in ledenic v alpskem pogorju, na Mežaklji (1850). V njegovem času so si bile planinska, rudarska (med prvopristopniki na Triglav sta bila tudi rudarja) in jamarska tehnika precej podobne. Tako Hohenwart leta 1838 opisuje Freyerjev spust v kraško brezno: »Tedad si je zavezal gospod Freyer vrv kar najsmiselneje okrog života, ovil podaljšano vrv nekajkrat okrog bukovega debla, položena počez prek brezna, in se dal rahlo spuščati navzdol. Rudarska svetilka, obešena okrog ledij in bingljajoča tri čevlje pod njegovim telesom, je svetlo gorela, v levici je imel z železno konico obito palico, za pasom krampeže in kladivo, v malhi vžigalo, desnica pa je bila prosta.« (prev. M. Aljančič.)

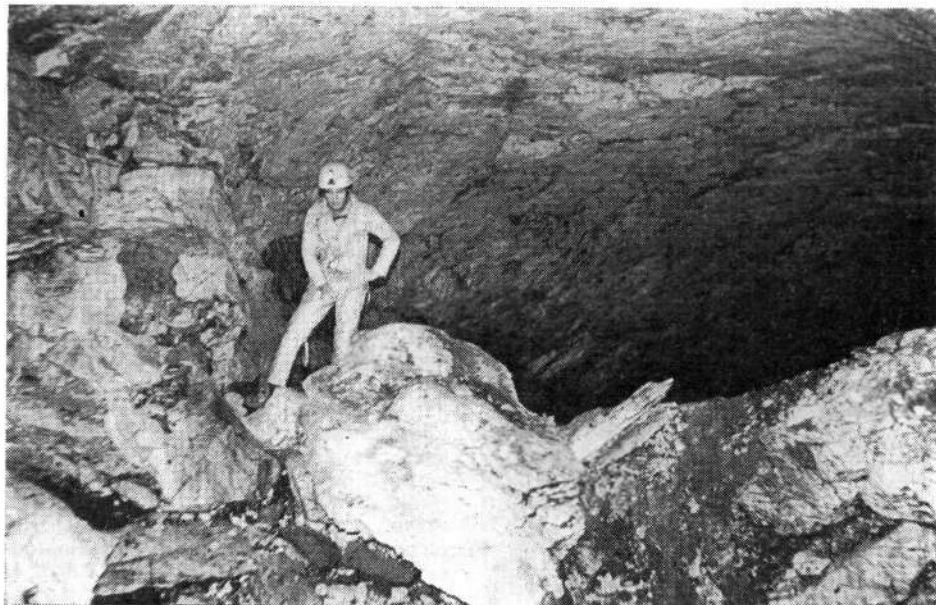
Preveč podrobnosti morda dolgočasi. Naj omenim le še znanega slovenskega narodnjaka, planinca in alpinista H. Tumo, ki je bil tudi jamar. Ni znano, če se je posebej ukvarjal prav z alpskimi jamami. Vendar v »Imenoslovju Julijskih Alp« tu in tam omenja tudi jame.

Z jamami se je Tuma spoznal že v mladosti, ko je živel oziroma služboval v Postojni (1876—1879). V svojih spominih piše, da je pogosto vodil tuje goste po Postojnski jami in preplezal vse takrat znane podzemeljske jame. »Menda sem bil prvi slovenski jamar,« piše. — S tem se danes povsem ne strinjamo, gotovo pa je bil med prvimi »športnimi« jamarji oziroma alpinisti-jamarji. To je najlepše videti iz njegovega opisa plezanja (seveda prostega) v Divjo jamo pri Orehku, ki je bilo eno izmed njegovih najhujših: »Nadaljnje plezanje je bilo težko, ker je bilo spolzko in nisem imel oprave. Plezal sem bos v sveticah in golih prsi. Svetil sem si s svečo, ki sem jo imel zatakajeno za klobukom. Zmagal sem marsikatero težko mesto in komaj priplezal spet nazaj. Od truda sem se zgrudil v travo in nekaj časa nisem prišel do oddiha.« (Iz mojega življenja.)

Kje so že tisti časi, ko so se ljudje v podzemlju bali hudiča, coprnice ali »možička z rdečo čepico«!

SPD RAZISKUJE PODZEMLJE

Še tesnejša povezava med alpinizmom in jamarstvom se je pokazala ob ustanovitvi Društva za raziskovanje jam na Kranjskem (DZRJ) v Ljubljani 1910. Ustanovitelji in člani so bili sami imenitniki, od deželnega predsednika barona T. Schwarza von Karstena prek deželnega šolskega nadzornika J. Hubada do gozdnega in domenskega ravnatelja H. Schollmayer-Lichtenberga in kanonika J. Sušnika. Tudi prvi društveni odbor je bil podobno imeniten. Časnik

Takšno je drobovje Kanina: v Skalarjevem breznu 240 metrov pod površjem

Jutro je to takoj opazil: »...možje, katerih večina morda razen v Postojnski jami še ni bila v nobeni drugi jami, v katero bi se ne upal tudi šolarček...«

Kdo pa je potem raziskoval jame? Takega v društvu ni bilo.

Na srečo je postal tajnik društva mlad profesor J. Cerk, navdušen fotograf, predvsem pa planinec. Bil je duša »Drenovcev«, mladih planincev »nove smeri«, začetnikov naše alpinizma, turnega smučanja in še marsičesa, dobro znanih planinski javnosti in jih ni treba posebej predstavljati. Cerk se je spomnil svojih tovarišev, jih povabil k sodelovanju in DZRJ je dobilo aktivno, udarno speleološko skupino.

Menim, da ni zgrešena trditev, če rečem, da je začetek, jedro današnje Jamarske zveze Slovenije nastalo prav iz slovenskih planincev, mladih, vsestransko naprednih planincev.

Formalne zveze med mlado jamarsko in skoraj dvajset let starejšo planinsko organizacijo sicer ni bilo. A ravno v času med ustanovitvijo dunajskega »Verein für Höhlenkunde« (Jamoslavno društvo) leta 1879 in ustanovitvijo Primorske sekcije DÖAV v Trstu z močnim Jamskim odsekom (ust. leta 1883) ter osnovanjem DZRJ leta 1910 je bilo Slovensko planinsko društvo, ustanovljeno leta 1893, skupaj s podružnicami tisto, ki je zapolnjevalo vrzel v raziskovanju podzemlja, še posebej pa je bilo pomembno pri ohranjanju »slovenskega značaja krasa«. Tako vlogo je imelo sicer v slovenskih gorah. Tega se običajno ne zavedamo ali celo ne vemo,

vsekakor pa je bila to ena izmed pomembnih aktivnosti SPD, čeprav ta plat njegove dejavnosti še ni zadovoljivo obdelana.

SPD se je s podzemljem ukvarjalo povsod, kjer se je za to pokazala potreba. Naj začnem z obrambo slovenstva. Začelo se je na Krasu, kjer se je razširil »...glas, da preti divaški Vilenci (sedaj ji pravimo Divaška jama) nevarnost, da pride v tuje roke...«. Še istega leta, 1905, jo je prevzela v upravo Tržaška podružnica SPD in jo ponovno uredila za obisk. Istega leta so si ogledali in pridobili lastništvo tudi nad jamo Dimnice pri Slivjah. Ogled Dimnic — 25-metrski spust po vrvenih lestvah — je bil za funkcionarje podružnice in osrednjega odbora SPD gotovo pravi jamarski podvig; tudi za marsikaterega današnjega jamarskega funkcionarja bi bil.

Boj za slovenstvo pa se je bil tudi v Alpah. Tej stvari v prid je Janez Krivec iz Luč podaril znamenito jamo, znano po jamskih hroščih, Trbiško zijalko, v last Savinjski podružnici. Koliko vpliva je imel pri tem Kocbek, se ne ve. Vemo pa, da je bil tudi ta zavedni Slovenec eden izmed tistih, ki se je razen za planinstvo precej zanimal tudi za jame, predvsem alpske.

A planinci niso le čuvali naših jam, tudi raziskovali so jih. Ajdovsko-vipavska podružnica poroča o raziskavah vodne jame, iz katere izvira Hubelj, radovljiška o markiranju in nadelavi poti do velike jame nad Završnico — ta jama še vedno ni raziskana oziroma je ni v slovenskem jamskem katastru.

Že med podpisniki prošnje za ustanovitev SPD kot tudi med njegovimi kasnejšimi

odborniki so imena ljudi, ki so se zanimali za kraško podzemlje ali pa pozneje naletimo nanje med članstvom jamarske organizacije.

NAJGLOBLJE JAME SO V GORAH

Ne gre mi toliko za kronološki prikaz, ampak le za dokaz in podporo ter jasno predstavo o tem, da se niso le jamarji zanimali za alpske jame, ampak tudi planinci za jame po vsem krasu in se je torej planinsko-jamarska dejavnost že od pričetka obeh organizacij močno prepletala. Kasneje pa se nista prepletali le dejavnosti, ampak so se tudi organizacijske oblike. Pri tem mislim predvsem na dejavnost Slovencev oziroma slovenskih organizacij. Da so pri nas, predvsem na Krasu, ki je bil takrat tako rekoč edinstven na svetu, delovale tudi tuje oziroma tuje-roodne organizacije, je očitno. Konec koncev so bile poplave na kranjskih kraških poljih neposredni povod za ustanovitev dunajskega Jamoslovnega društva. Škocjanske jame so bile izključno torišče Primorske sekcije DÖAV, po našem kraškem podzemlju so raziskovali tržaški (italijanski) planinci iz sekcije S. A. G., zaledje Kvarnerskega zaliva, kamor sodi tudi Snežniško pogorje, pa »liburnijski« planinci z Reke.

Led in sneg sta v gorskih jamah tudi pod zemljo
Vse foto: J. Hajna

Na svetu je zdaj raziskanih več kot 20 kraških jam, ki so dolge več kot 50 kilometrov. Najdaljša podzemeljska jama na svetu je sistem Mammoth Cave v Kentuckyju v ZDA, ki je dolg natančno 500 506 metrov ali več kot 500 kilometrov; toliko merijo vsi doslej raziskani rovi v tem jamskem sistemu. Več kot 100 kilometrov so poleg tega na svetu dolge še štiri jame: Optimističeskaja v Ukrajini v Sovjetski zvezi (157 000 m), Höllloch v Švici (133 050 m), Jewel Cave v Južni Dakoti v ZDA (117 965 m) in Ozernaja v Ukrajini v SZ (105 300 m). Nad 80 km sta dolgi Sistema de Ojo Guarena v Španiji in Sistema de la Coumo d'Hyouernedo v Franciji. Natančno 80 km sta dolgi Zoluška v Ukrajini (SZ) in Siebenhengste-Hochgant Höhlensystem v Švici. Nad 70 km je dolga Wind Cave v Južni Dakoti v ZDA, nad 60 km Friars Hole Cave System v Zahodni Virginiji v ZDA in Organ Cave System v isti državi. Nad 50 km dolge podzemne jame so v ZDA, Mehiki, Franciji, Španiji, Veliki Britaniji, na Papui — Novi Gvineji, v Maleziji in Italiji. Velik del teh jam je v gorskem svetu, med njimi orjaški sistem brezen Pierre St. Martin v Pirenejih med Francijo in Španjo. Naš sistem Potojnskih jam je v primerjavi s temi ogromnimi jamami pravi prillikavec s »samo« nekaj več kot 20 kilometri podzemskih rofov.

Planinska in jamarska dejavnost, predvsem v gorah, sta se prepletali tudi v času med obema vojnama in po II. vojni. Edini Slovenci, ki so obiskovali in raziskovali jame v soškem delu Julijskih Alp, tistem, ki je po I. vojni pripadel Italiji, so bili člani planinskega kluba Krpelj. Že prej sem omenjal znamenite planince in alpiniste, ki so se ukvarjali z jamami. V obravnavanem času je bil morda najznamenitejši med njimi italijanski alpinist Comici. Ne vem, koliko so ga zanimale alpske jame, na vsak način pa so ga zanimale jame kot plezalni problem: plezanje v temi, po mokrih in vlažnih navpičnih stenah ter previsih. Ni čudno, da ga je najbolj privlačila prav Kačna jama, ena od naših največjih (po velikosti rofov) jam z veličastnim, 160 metrov globokim vhodnim breznom. V stropu nekaj deset metrov visokega rova je preplezal danes legendarni »Comicijev kamin« kakih 100 metrov visoko in na vrhu odkril Prelčev rov. Zakaj »legendarni«? Ker niti kamina niti rova do danes ni nihče več preplezal niti ga ni našel! Ali gre za neponovljiv dosežek ali za veliko prevaro velikega alpinista? Skrivnost je že prek 50 let zavita v temo Kačne jame.

Pa tudi v skromnejših okvirih so planinci sodelovali pri raziskovanju alpskega podzemlja. Tako so npr. v Gorjah na Bledu ustanovili poseben Jamski odsek pri SPD Gorje, da so lahko raziskovali in urejali za turistični dostop Šimonovo jamo nad dolino Radovne. V šestdesetih letih so slovenski jamarji organizirali obsežne raziskave Triglavskega brezna — prvi, ki je stopil na dno ledenega Velikega brezna, je bil alpinist.

Po II. vojni se je jamarstvo v Sloveniji močno razmahnilo. A ne samo jamarstvo, tudi planinstvo. Cela vrsta planinskih društev je imela v svojem okrilju jamarske sekcije in jamarji-planinci so razen alpskega podzemlja raziskovali tudi druge dele slovenskega in jugoslovanskega krasa, podali so se celo na afriški kras. Posebno veliko in dobro organiziranih jamarjev v okvirih planinskih organizacij je zdaj na Hrvaškem in pri Planinski zvezi Jugoslavije je tudi posebna komisija za jamarstvo.

Seveda pa tudi drugi jamarji, ki niso bili planinci, niso puščali vnapar alpskega podzemlja, še posebej, ko so ugotovili, da tudi v naših Alpah ni razvit le površinski kras, ampak da so v Alpah poleg visokih vrhov tudi globoke jame. In še več: spoznali so, da so zelo globoke jame (glo-

bina pomeni višinsko razliko med najnižjo in najvišjo doseženo točko v jami) možne samo v Alpah oziroma v visokih gorah. Temu spoznanju so sledili uspehi: v slovenskih Alpah imamo jame oziroma brezna, ki so med najdaljšimi in najglobljimi v Jugoslaviji. Pološka jama nad izviri Tolminke je s skoraj 11 km rovov tretja najdaljša v Jugoslaviji, Brezno pri gamsovi glavici v Pršivcu nad Bohinjskim jezerom s 776 metri globine pa drugo najgloblje brezno v Jugoslaviji. Tretja jama po globini je Pološka, peta Majska jama v Pršivcu, osmo brezno v Migovcu nad Tolminom, itd.

Da ne bo preveč naštevanja: med 53 jugoslovanskimi jamami, globljimi od 250 metrov, jih je kar 14 iz slovenskih Alp.

80 LET DR. MIHE POTOČNIKA

ŠEST DESETLETIJ HOJE PO GORAH

Dne 29. septembra praznuje častni predsednik Planinske zveze Slovenije dr. Miha Potočnik častiljiv živiljenjski jubilej — osemdeseti rojstni dan. Čestitamo mu za to visoko obletnico in iz bogate bere njegovega planinskega pisanja objavljamo odlomke iz njegovega razmišljanja in spominov, ki jim je dal naslov »Posušeni rožmarin«. Nemara je to eno izmed njegovih značilnejših planinskih del, v katerem niza svoje poglede na gornišstvo.

* * *

Ko je Janko Mlakar, odlični planinski popotnik klasične dobe našega planinstva in planinski pisatelj, nekoč v Vratih nagovoril očeta nepozabnega smučarskega skakalca starega Janeza Poldo, pastirja-vodnika, ki je sedel pred svojo skromno pastirsko bajto na Poldovem rovtu:

»Oča, velik je Triglav!«, mu je ta pomenljivo odrezal:

»Ja, velik je. Ampak če bi oni vedeli, koliko ga je še v tleh!«

Jaz bi k Poldi še dodal:

»Pa koliko ga je še okrog njega!«

Stari Poldo je brez dvoma čutil in posrečeno izrazil veličino in razsežnost Triglava. Podobno je čutil in zapisal že dr. Julius Kugy:

»Triglav ni gora, Triglav je kraljestvo!«

Triglav obvladuje, prevladuje in zbira vse okrog sebe, si vse podreja, se vpleta v zgodovino, v čustvo in zavest vsega naroda, ki biva pod njim in daleč okrog njega. Že več kot tisoč štiritisto let posega na svoj način v dušo skoraj slehernega Slovenca in Slovenke, navdihuje umetnike, hrabri drzne, tolaži razžaljene in žalostne, dviga naše misli in stremjenja v višave

in strmo vztraja, kljubujoč vsem viharjem in neurjem, vsem plazovom, vsem resnicam in vsem zmotam. Triglav ni samo gora, ni samo gorsko kraljestvo, ni samo gora iz bajk ali gora podjetnih gornikov. Triglav je tudi večni simbol in neizbrisni pečat našega tisočletnega obstanka in priča neuničljive vztrajne volje, da z njim vred živimo do konca!

Nikoli ne bo znano, kdo je bil tisti prvi človek, ki se je napolil iz Savske doline ob Bistrici mimo Peričnika v zadnji konec Vrat in ki je tam obstal pred mogočnim zidom severne triglavske stene. To je moral biti mogočen in neponovljiv doživljaj, enkrat v svoji prvobitnosti, popolni samoti in izgubljenosti. Kaj ga je gnalo tja med surove molčeče stene in prepade? Je bil navaden radovednež, pastir, lovec, ubežnik, iskalec ali pa samo navaden ravnodušnež, ki mu je ta »kup kamenja« šel na živce (če so jih takrat že imeli). Neponovljiv? Morda.

Toda del tega, kar je občutil samotni prednik v davnini, še dandanes lahko pristno doživlja novinec, ki prvič stopi pred veličastno skalovje severnega Triglava. Vsaj meni se je leta 1920, ko sem bil kot domačin iz njegovega neposrednega podnožja prvič v Vratih in ob izviri Bistrice, zdelo, da je vse to komaj resnično, da je to podoba z drugega sveta. Tako nenavadno in nenadno je vse, kar te tam obdaja. Seveda, če imaš danes še srečo, da v množičnem vrvežu še ujameš trenutek samote in tišine tam ob izviri Bistrice.

Neštetokrat sem vse do danes premeril Vrata in njihove prepade po dolgem in počez, stal, sedel in strmel pod steno, »upal in se bal« in pri tem užil toliko ne-

navadnega, lepega, prijaznega pa tudi pretresljivega, da ne bi bilo pravično, če bi vse obdržal samo zase in bi vsaj nekaj tega ne sporočil tudi drugim prijateljem in častilcem gora.

Steno sem v svoji kar okroglih 50 let (to je dr. Potočnik napisal leta 1979; op. ur.) dolgi plezalski »karieri« preplezal morda 70-krat ali celo več kot 100-krat — tega nisem štel. Joža (Čop; op. ur.) je zase trdil, da je »šel čez« več kot 300-krat. Sicer pa to število ni važno. Pomembno je, da smo steno spoznali in poznali do vseh njenih do takrat dosegljivih podrobnosti in skrivnosti.

* * *

Kot gorski reševalec sem videl veliko nesreč, mrtvih in ranjenih mladeničev, ki smo jih v dolgih letih znosili iz Triglavске stene. Toda: mar je Triglav zaradi tega manj lep, manj mogočen, manj skrivnosten in končno tudi manj dobitljiv, darežljiv in vendarle tudi neizmerno prijazen?

Ob Lenarčičevi smrtni nesreči 16. aprila 1924 v Kotu pod Peklom je nekdo zapisal:

»Na veliko soboto je bil pogreb. Mnogo občinstva se je udeležilo pogreba in spremilo na zadnjo pot prezgodnjo žrtev zavratnih planin... Triglav se je skrtil v soprojico, ne da bi videl svoje žrtve.«

Le prepogosto in po krivici dajemo goram človeške lastnosti in jim pripisujemo zlobo, zahrbtnost, sovražnost. Toda večinoma pogreši samo človek! Pogosto celo pri tako imenovanih objektivnih nesrečah in dogodkih, ki da so baje zunaj človeškega predvidevanja in ravnanja. Samo človek sam se v gorah odloča, ubija se ponavadi sam.

Gora sama po sebi ne deluje ne prijazno ne sovražno. Šele v zvezi s človekom in njegovim ravnanjem je lahko nevarna, neusmiljena ali dobrotljiva.

Večkrat sem slišal tudi, da bi našemu plezalnemu delu v Triglavu — zlasti med obema svetovnjima vojnama — lahko rekli tudi »boj za Triglavsko severno steno«.

Boj? Mar res boj? Kje in kdo je bil in je še morda sovražnik? Stena? Vsekakor ne. Bili so nekateri posamezni nemški plezalci, ki so si lastili našo deželo za nemško in so, tudi v naših slovenskih gorah, gradili svoj germanizatorski, potujčevalski in roparski most na Jadran. Množično smo jih spoznali kot vojne zločince in okupatorske strahovalce v letih 1941—1945. Vendar so drugi spet prihajali k nam s poštenimi nameni in poštenim scem. Na noben način sovražniki tudi niso bili naši domači plezalci, ki so z nami vred posegali po še nepreplezanih stenah in grebenih. Morda to sploh ni bil boj, temveč samo športna tekma za prvenstvo?

Ali pa morda sploh ne boj in ne tekma, temveč — kakor je zapisal duhoviti Francoz — res samo »osvajanje nekoristnega?«

Ali pa hoja ter plezanje po gorah — po Angležu — samo zato, »ker pač so«?

Te pravde o »zakaj in čemu« do konca in edino veljavno ne bo nikoli nihče pojasnil in razrešil.

* * *

Znameniti italijanski alpinist in pisec Guido Tonella mi je nekoč dejal, da se ljudje, ki jih prevzame gorski svet, zelo motijo, ko sebi in drugim postavljajo enačbo: gornik (ali planinec) = dober (ali celo boljši) človek. Resnica je po njegovem (in tudi po mojem) taka: Če pride v gore dober in plemenit človek, postane tam lahko še boljši; če pa zaide vanje slab človek, postane tam še slabši. Tone Svetina je v svoji »Steni« iz nekaj takih več ali manj resničnih ljudi upodobil Slokega. Toda taki so res izjeme, večina, ki v gorah ostane, pa je resnično dobra. Kajti preizkušnje in zahteve življenja in nehanja v gorah so tako stroge in tako neizprosne, da jih vzdrže samo trdni, neomahljivi značaj. V gorah je podobno kot v vojni in ob elementarnih nesrečah, v zaporu, v koncentracijskem taborišču, v partizanih, v stiskah; tam se snemajo maske in prihajajo na dan resnični, neponarejeni in nenaličeni obrazi. V takih razmerah se vidi tudi v sicer skrite globine in kotičke, na dan prihaja tudi tisto, kar sicer ob navadnih razmerah ni očitno. Kdor ni takega kova, v gorah ne zdrži dolgo — tudi najbolj svetli plezalski kometi te vrste so zelo naglo ugasnili in izginili z gora za dolinsko obzorje.

Petdeset let sem živel ob Triglavski severni steni in v njej in tam doživljal naj-srečnejši in najbrezskrbnejši del svojega življenja. Ko so ob težkih plezalskih nesrečah nekateri — med njimi celo Janko

Mlakar — zahtevali, naj plezanje v severni steni Triglava oblast prepove, sem se celo ukvarjal z mislijo, da bi po Aljaževem zgledu z njegovim stolpom na vrhu Triglava, ki ima parc. št. 1717/1, vložne št. 179 k. o. Dovje, triglavsko steno, ki je imela v katastru in v zemljiški knjigi eno samo parcelno številko 1484/1 k. o. Dovje kot neproduktivni svet in je bila last dovške srenje (agrarne skupnosti), kupil. Kot zasebni lastnik in posestnik bi potem na stečaj odprl steno plezalcem. Kakšna neumna (obrambna) ideja! Saj bi me po vojni vendar zgrabila in razlastila agrarna reforma!

* * *

Jakob Aljaž me je učil v ljudski šoli od leta 1914 naprej med prvo svetovno vojno. Kmalu po začetku vojne so namreč dovškega kaplana Franca Pečariča, ki nas je do tedaj učil, zaradi politične sumljivosti kot zavednega Slovenca predstavili v Belo Krajino. Aljaž nam je prav nazorno in včasih zabavno razlagal »zgodbe svetega pisma stare zaveze«. Ni se preveč pretegnil — zgodbe nam je enostavno prebiral iz knjige. Potem je redno vprašal, kdo zna zgodbo ponoviti. Ker sem tiste čase imel izredno dober spomin, sem si vsako zgodbo skoraj dobesedno zapomnil. Vedno sem dvignil roko, Aljaž me je poklical pred tablo in zgodbo sem lepo ponovil. Iz svojega črnega duhovniškega fraka, ki je bil zadaj preklan in je tam imel žepa, je Aljaž potem večkrat, kadar je bil zadovoljen in dobre volje, potegnil irhovanat mošnjček, v katerem je imel drobiž, in mi dal: za krajšo zgodbo groš (5 krajcarjev), za daljšo desetico (»zeksar« za 10 krajcarjev). Seveda, saj je bila takrat še Avstrija in v šoli smo še prepevali: »Bog ohrani, Bog ohrani nam cesarja, Avstrijo,

modro da nam gospodari s svete vere pomočjo.« Za drobiž smo potem v štacuni pri Kozjeku, ki je bil dober in pošten trgovec, med drugim tudi odbornik kranjskogorske podružnice SPD, kupili pekoče bonbona »cenzelce« in cigarete »ungariš« in se potem naslajali v »enajsti šoli« za grmovjem po bližnjični poti domov čez Večernice in Bele proti Belci.

Ko je dobil Aljaž nove orgle za dovško cerkev, sem pomagal pri prevozu z železniške postaje. Pri tem so mi orgle na lojtrskem vozu priščipnile prste na roki do krvi. Kot ranjenec sem bil povabljen v župnišče, kjer me je »farovška Micka«, Aljaževa gospodinja, obvezala in postregla s čajem in piškoti. Za zahvalo sem smel potem ob nedeljah goniti meh. V župnišču sem tudi prvič od blizu videl na okno pritrjeni Aljažev znameniti »rešpetin« na eno oko s 54-kratno povečavo, s katerim je Aljaž na stara leta, ko ni mogel več v gore, opazoval planince na Malem in Velikem Triglavu.

Tako me je leta 1922 ali 1923, ko sem bil že kot kranjski gimnazijec tretjič sam na Triglavu, — zjutraj zgodaj sem jo pobrisal z doma in Vrata in po Tominškovi do vrha, popoldne pa sem bil spet doma, tako da me niso niti kaj dosti pogrešili — neki ponedeljek na cesti med župniščem in pokopališčem povprašal, kje sem bil v nedeljo. Ko sem mu odgovoril, da na Triglavu, mi je požugal: »A ti si bil tisti, ki je imel ves čas roke v žepih! Ne delaj mi tega več, sicer te bom z lopatico (tisto, s katero ob pogrebih pogrebci vržejo prgišče prsti v grob za zadnje slovo od pokojnika) po riti!«

S tem je hotel reči, da se bom, če bom tako predrzno hodil po Triglavu, slej ali prej ubil in me bo on pokopal.

Dr. Miha Potočnik

Film o Malloryju

Plezanje Georga Malloryja in Andrewa Irvina leta 1924 na Mount Everest nepreravno buri duhove, čeprav je od tedaj preteklo že več kot 60 let in čeprav so posebno zadnja leta na uradno najvišjo goro sveta plezali na vse mogoče načine. Plezanje leta 1924 pa je do današnjih dni skrivnostno: oba alpinista, ki sta se odpravila proti vrhu v takšni opremi, kakršno so pač imeli takrat in seveda brez dodatnega kisika v steklenicah, so zadnjič videli tako rekoč tik pod vrhom Everesta, narkar se je vreme pokvarilo in se nista nikoli več vrnila z gore. Ali sta skoraj 30 let pred uradno prvo osvojitvijo Everesta kot prva človeka stopila na najvišjo goro sveta?

O tem podvigu je izšlo že več knjig, v katerih avtorji razglabljajo o tem, ali sta bila Mallory in Irvine na vrhu ali ne. Zdal pa namerava Tony Cole iz Londona posneti film o tej skrivnosti. Je eden izmed tistih, ki so prepričani, da Hillary in Tensing nista bila prva plezalca, ki sta leta 1953 stala na vrhu Mount Everesta. Prepričan je, da je bil že skoraj 38 let pred njima na tej gori George Mallory. Njegova teorija je, da se je Irvine

na poti proti vrhu ubil in da je Mallory sam tistega leta 1924 stal na najvišji točki sveta, preden se je med sestopom z vrha tudi sam smrtno ponesrečil.

»Ta film bo zares bomba,« se je Tony Cole pohvalil reporterjem. Vendar je večina vsaj angleških alpinistov prepričanih, da nikoli ne bo prišlo do realizacije tega projekta.

Španski filmski festival

Že petič bo od 15. do 21. novembra letos mednarodni festival gorniških filmov »Vila de Torelló«. Filmi, namenjeni temu festivalu, lahko obravnavajo vsakršne teme, s katerimi je predstavljen gorski svet (športno udejstvovanje v hribih, plezanje, raziskovanje podzemskih jam, smučanje, varstvo gorske narave, flora in favna). Na natečaj je mogoče poslati filme formatov 16 mm, super 8 ali video. Zadnji rok za prijavo je 30. september 1987. Natančnejša pojasnila je mogoče dobiti na naslednjem naslovu: Certamen Internacional de Cinema de Muntanya, P. O. Box 19, Torelló (Barcelona), España. Na ta naslov je mogoče tudi prijavitil filme, ki naj bi jih prikazovali na festivalu.

OČE SAVINJSKIH ALP

DR. TONE STROJIN

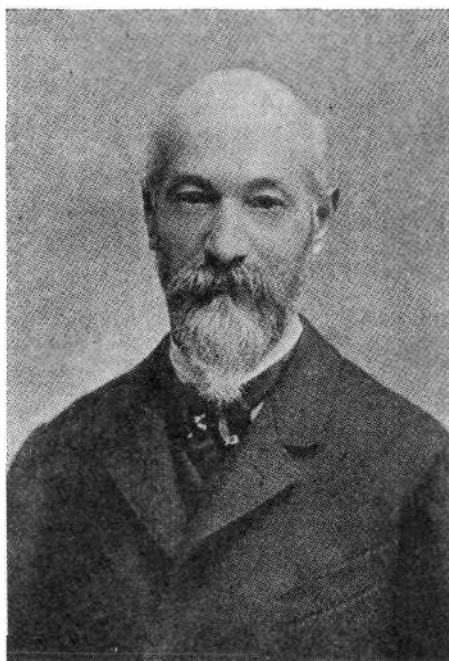
Dr. J. Frischauf, univerzitetni profesor matematike iz Graza (Avstrija), ima v slovenski planinski zgodovini še danes vidno mesto. Ne le zato, ker je častni član SPD (na prste obeh rok bi prešteli vse), temveč ker je zaslužen za gradnjo prvih skromnih planinskih bajt v Savinjskih Alpah (bajte na Korošici, na Okrešlju in Suhadolnikove, pozneje Frischaufove kočice pod Kokrskim sedlom) že leta 1876 in prvih zaznamovanih poti v Grintovcih, najbolj pa po svoji podpori SPD, posebej Savinjski podružnici SPD. Zgodovinski pomen pa ima najprej njegovo pionirsko odkrivanje Savinjskih Alp v povezavi z domačini, publicistično opisovanje teh Alp v nemških alpskih glasilih, saj domačih ni bilo, in s tem planinsko prepoznavanje te gorske skupine (Steiner Alpen).

Čeprav nemškega rodu (roj. 17. 9. 1837 na Dunaju — umrl 7. 1. 1924 v Gradcu) je Frischauf iz pravih pionirskih motivov pričel odkrivati turistom do takrat neznane Savinjske Alpe, se pri tem opiral na domačine, čeprav ni govoril slovenskega jezika, a je vseeno z njimi vse življenje dosegal pristno sodelovanje. Za to svojo naklonjenost do Slovencev je doživljal očitke in nesramnosti od rojakov in nemčurjev, podtikanja je doživel celo v poklicni dejavnosti na univerzi v Gradcu.

S svojim delom v Savinjskih Alpah in v publicistiki v nemških alpskih revijah je postal eden izmed najbolj znanih planincev v Vzhodnih Alpah v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja, a ne le v Vzhodnih Alpah, temveč tudi na Velebitu, kar mu priznavajo tudi Hrvati in so mu hvaležni v monografijah o Velebitu (glej dr. Ž. Poljak: Velebit, PSH Zagreb 1969, str. 120).

Poleg odkrivanja Savinjskih Alp je Frischauf poklonil svoje zanimanje in pomoč tudi štajerskemu človeku. Dal mu je več kot možnost za vodniški kruh, ker je odpiral perspektive tujsko-gospodarskega prometa v Zgornji Savinjski dolini, ustanovil celo gradbeno zadrugo Rinka, načrtoval cesto v Logarsko dolino, v Podvolovljek in čez Pavličovo sedlo v Železno Kaplo, delal propagando za te kraje v takratnem časopisu, posredoval na Dunaju, v Gradcu in drugod za dobrobit teh krajev, npr. za pošto v Solčavo, si prizadeval za sodelovanje med SPD in DÖAU itd.

V svojem prizadevanju za Savinjske Alpe se je spoznal in sprijateljil tudi s češkimi planinci, ki so približno v istem času poizkušali Jezerskemu pridobiti ugled takrat znanih alpskih letovišč.

Frischauf ni deloval samo v Savinjskih Alpah. Znano je njegovo znanstvo z Jakobom Aljažem, znane so Frischaufove zasluge za razvoj meteorološke postaje na Kredarici, pri trasiranju ceste čez Tnalo v dolino Kot itd.

Frischauf je bil tudi pobudnik in organizator planinskih društev. Kolikšni sta bila njegova vloga in pomen za SPD in takratni čas, najbolj pove zdravica prof. Frana Orožna na Frischaufovi šestdesetletnici v Mozirju (glej PV 1897, str. 134 spodaj): »Kmalu po ustanovitvi SPD sem dobil iz Gradca pismeno sporočilo, ki me je neizmerno veselilo. Veleceni in za turistiko velezaslužni naš slavljeneec je prišel na pomoč s svojimi izkušenimi in modrimi nasveti... V Frischaufu slavimo mentorja in mecena našega društva...«

Frischauf je pričel ustanavljati prve planinske odbore skoraj dvajset let pred ustanovitvijo SPD. Istega leta po tistem, ko je prišel prvič v Savinjske Alpe, leta 1874, je Štajerskemu Gebirgs Vereinu predlagal, naj se bolj posveti Savinjskim Alpam. Zato so ustanovili odbor, v katerem je bil duša vsega Frischauf. Ko se je ta odbor drugo leto razšel, je Frischauf ustanovil *planinsko društvo Sannthaler (Savinjci) in mu bil dve leti načelnik*. V tem času je postavil tri planinske bajte in dal nadelati več poti v Grintovce. Poleg vsega se je

ukvarjal z določitvijo imen, z merjenjem višin, z izobrazbo gorskih vodnikov, s spodbujanjem in poučevanjem domačinov, kako naj se obnašajo do turistov idr. Pionirsko delo!

Savinjci (Sannthaler) iz leta 1875 ali 1876 je bilo prvo planinsko društvo v Savinjskih Alpah, pa ne le s programom, temveč z uspeli v gorah! Če so imeli kakšna pravila, mi ni znano. Morda častilcem Frischaufovega dela uspe kaj odkriti. Treba bi bilo pregledati Frischaufove spise v nemških alpskih revijah.

Kdo je bil Frischauf v Savinjskih Alpah, dokumentirano pove tudi Solčavska knjiga iz leta 1862, o kateri je tankovestno pisal Tine Orel. Tudi druga, o kateri je pisal Orel (glej PV 1963, str. 324 in nadaljevanje) in ki je bila v rabi od 1. julija 1876 do 1923, se začne s Frischaufovim imenom. Ker je iz tiste dobe v Savinjskih Alpah ostalo kaj malo ohranjenega, sta ti vpisni knjigi poleg Frischaufovih člankov in knjige (Sannthaler Alpen) iz leta 1877 dejansko arhiv, kdo vse in iz katerih pobud je takrat hodil po Savinjskih Alpah.

Organizator takega formata planinstva se seveda ni zadrževal le v dolini, temveč je pripravil slovesno otvoritev Savinjskih Alp pri Muriju (Kazino) na Jezerskem od 13. do 15. avgusta 1876 (glej monografijo Fran Kocbek: Savinjske Alpe 1926, založba Goričar v Celju). Na vrhu Grintovca je imel Frischauf govor (kako prav bi bilo, da ga poiščemo v Frischaufovih spisih v N. D. A. Z. 1876, 75), o katerem lahko slutimo, da je bil panalpinski kot poziv na alpsko in človeško sodelovanje ne glede na razlike v narodnostih, stanovih in prepričanju.

Ko je Frischauf I. 1898 opazil pomanjkljivosti v planinskih napravah kranjske sekcije DÖAU iz Ljubljane prav v Savinjskih Alpah in na opozorilo ni dobil odgovora, sta s Franom Kocbekom 12. julija 1899 v

Kranju ustanovila Kranjsko podružnico SPD (glej monografijo str. 45 spodaj). Podobno je Frischauf pomagal tudi Hrvatom ne le pri organizaciji HPD, temveč je bil tudi pobudnik za prvi pohod na Velebit (glej Ž. Poljak: Velebit, str. 120).

Čeprav je Frischauf spisal prvo monografijo o Savinjskih Alpah že leta 1877, še danes nimamo podobne knjige za Grintovce, kot jo je spisal in uredil Kugy za Julijce v delu »Petsto let Triglava«. Spodobilo bi se enako ob primerni obletnici (ali ne glede na to) pri kateri od slovenskih založb pripraviti kaj takega, kot že imajo Julijci. Frischaufu in njegovim prvim spisom bi šlo v njej pomembno mesto. Navsezadnje tudi sami Grintovci v mnogokaterem oziru to zaslužijo.

Med Frischaufovimi možmi je Fran Kocbek gotovo med prvimi če ne celo prvi. Dolgo vrsto let sta sodelovala, bila sta si celo pobratima. Prav bi bilo, da tudi Fran Kocbek poleg J. Frischaufa dobi svojo publikacijo, v kateri bi bili izrisani podobi teh mož, kot ju vidimo z današnjimi očmi.

Med ljudmi njegovega časa nam je Frischauf zgled mentorstva in mecenstva, vendar ne Kugyjevega tipa, čeprav sta bila rojaka, sodobnika in panalpinista. Čeprav Frischaufa tudi z Aljažem ne moremo primerjati, ker sta bila drugačni osebnosti, vendar lahko pri obeh ugotavljamo nekaj pomembnega: oba sta SPD popeljala v gore, vsak na svojem koncu. Do takrat se je SPD ustavljala bolj pri organizacijskih problemih, dviganju narodne zavesti, povezovanju in ustanavljanju novih podružnic, oba častna člana SPD, vsak na svoji strani Alp, pa sta SPD pokazala, da je za planinsko organizacijo pomembno delovati v gorah, graditi koče, nadelovati pota in pripravljati ljudi za gore.

Čeprav je bil Frischauf še za življenja deležen časti častnega člana SPD in je o njem zbranih največ podatkov v delu Frana Kocbeka Savinjske Alpe (založba Goričar in Leskovšek, Celje 1926) in že omenjeni uvodni članek ob Frischaufovi šestdesetletnici v Planinskem Vestniku 1897. leta, so ti pisani viri precej odmaknjeni. Ime doma na Okrešlju sodobnikom in mladim malo pove. Res je sicer, da stari gledajo nazaj in mladina naprej, toda nekdo je vendar moral izklesati prvo, a trdno stopnico.

Frischauf nam je ena od prvih takih stopnic — tudi za prihodnost, če ne drugače, za zgled. Zato se hvaložno spominjamo 150-letnice rojstva moža, ki so mu bila človeška in poklicna pota v življenju trdo sojena, a je v gorah videl in našel ponotranjeno to, kar je iskal — prosta obzorja za človekoljubna dejanja. Tako je tudi odkrivanje Alp za človeka, ki naj deli srečo v gorah, v planinski družini, ki bo vedno večja ...

Zato bomo J. Frischaufa vedno imeli za očeta Savinjskih Alp.

Gore rodne grude

»Rodna gruda«, revija za Slovence po svetu, malone v vsaki številki posveti vsaj nekaj vrstic slovenskemu gorskemu svetu. Posebno zadnji dve številki, juljska in dvojna avgustovska in septembrska, pa imata kar močan gorski pečat. V juljski številki je rubrika »Slovenija v mojem objektivu«, ki obsega dve strani, v celoti posvečena našim goram. Rade Krstinič je za to rubriko prispeval pet lepih barvnih fotografij, na katerih so upodobljeni markacija na avstrijsko-jugoslovanski meji, pogled iz doline na Alpe, Blejski Vintgar, Češka koča v Kamniških Alpah in pogled z gorskih vrhov na Jezersko. V avgustovsko-septembrski številki pa v rubriki »Naravni zakladi Slovenije« Peter Skoberne opisuje Triglav, ki »se je ugnezil v zavest prvih naseljencev, preželi njihove bajke in verovanja, nato pa se polagoma utrdil v naši zavesti in se končno povsem razločno upodobil v republiškem grbu«.

DENARNI VIRI ZA RAZVOJ VRHUNSKEGA ALPINIZMA

SLOVENSKI ALPINISTIČNI SKLAD

GREGOR KLANČNIK

Slovensko planinstvo, gorništvu in alpinizmu so na vseh ravneh in sektorjih svojega delovanja postali tako množični, da zlasti na vrhunskem področju zahtevajo prestop v bolj dinamično obliko organiziranosti. Vrhunski dosežki alpinistov in plezalcev, ki dosegajo najvišjo svetovno raven, so nas pripeljali do točke, od koder je nadaljevanje vzpona pogojeno z učinkovitejšimi prijemi. Osrednji problem je financiranje in opremljanje alpinistov in plezalcev.

Planinska zveza Slovenije in zlasti komisija za odprave v tuja gorstva se že dolgo zavedata, da je treba razvoj in nadaljnje uveljavljanje našega vrhunškega alpinizma nujno enotno in učinkoviteje rešiti. Pri tem je pogled nehote usmerjen k smučarjem, ki so s pomočjo smučarskega sklada in loterije »Podarim-dobim« najbolje financirana telesnokulturna dejavnost.

Ustanovitev posebnega alpinističnega sklada je bila v organih Planinske zveze večkrat na dnevnem redu. Prvi osnutek pravilnika alpinističnega sklada z imenom uspešnega pokojnega himalajca Aleša Kunaverja je bil na dnevnem redu seje glavnega odbora PZS 17. maja lani. Sprejet je bil s pripombami, da njegovo delovanje ne sme zajeti samo himalajskega pogorja in azijskih osemtisočakov, temveč poleg napornih vzponov v snegu in ledu tudi vrhunsko plezanje po skalnatih stenah, ekstremno alpinistično smučanje, gorsko padalstvo in podobno. Prečiščeno besedilo je bilo objavljeno v Obvestilih PZS št. 10 z dne 1. 10. 1986.

Na 5. seji glavnega odbora PZS dne 28. 3. 1987 je bil imenovan odbor Aleševskega sklada, ki ima deset članov. Na prvi seji tega organa alpinističnega sklada je bila za predsednico izvoljena Marija Zupančič-Vičar. Ugotovljeno je bilo, da mora alpinistični sklad vsebovati tudi svojo poslovno komponento, združevati ponudnike opreme ter turističnih storitev in uporabnike — alpiniste. Pravilnik obravnava le način uporabljanja sredstev, zato je bilo nujno potrebno določiti tudi mesto in vlogo poslovnih družabnikov v skladu.

Glavnemu odboru PZS je bil predložen ustanovitveni sklep alpinističnega sklada, ki so ga obravnavali in sprejeli na seji 20. junija 1987. Zajema strukturo sklada in upošteva poslovne organizacije, ki bodo njegovo jedro. V tem aktu so določila o namenu sklada, pogojih za pristop med redne in podporne člane sklada, pravicah

in dolžnostih članov in o vlogi Planinske zveze Slovenije v skladu.

Temeljni namen alpinističnega sklada je medsebojno delovanje dobaviteljev opreme in ponudnikov turističnih storitev na eni strani in alpinistov na drugi strani. Ustanovitelji ali redni člani sklada bodo izdelovalci alpinistične ter plezalne opreme od cepinov, derez, kladiv, vrvi in drugega do šotorov, zmajev in padal, se pravi dobavitelji vse potrebne opreme za ekstremni alpinizem, plezanje po ledu in skalah, smučanje po strmih grapah, bivakiranje in spuščanje z zmaji in padali.

Med redne člane sklada bodo sprejeti tudi ponudniki transportnih, hotelskih, trgovskih in drugih organizacij, zainteresiranih za razvoj vrhunškega alpinizma in za odpiranje vrat v nove poslovne razsežnosti.

Planinska zveza Slovenije bo s svojimi organi skrbela in odgovarjala, da bodo izbrane odprave obvezno opremljene s posredovano opremo rednih članov sklada in da bodo izkoriščale njihove storitve.

Ustanovitveni sklep alpinističnega sklada določa, da mora biti ustanovna skupščina sklada, ki jo bodo sestavljali redni in podporni člani, sklicana pred sejo skupščine PZS, ki bo 21. novembra 1987. Sklicatelj ustanovne seje skupščine sklada bo Planinska zveza Slovenije. Na njej bodo obravnavali in morebiti sprejeli statut alpinističnega sklada, izvoljeni bodo izvršilni odbor, nadzorni odbori in arbitražna sklada. Določena bo članarina za redne člane po vrstah opreme in storitev.

Redni člani sklada bodo torej opremljali alpiniste s kakovostnimi izdelki, vrhunski alpinisti pa bodo najboljši preskuševalci, demonstratorji, izpopolnjevalci in celo oblikovalci sodobne opreme. Razumljivo je, da bo v svetovnih gorstvih, na prvenstvenih vzponih in podvigih preizkušena in testirana oprema zanimivejša za kupce doma in v tujini. Redno članstvo sklada bo zato odprto tudi za firme iz tujine, ki imajo v Jugoslaviji svoja predstavništva. Po vzoru smučanja, ki je že gibalo poslovnega dogajanja pri izdelovalcih opreme, v zimsko športnih središčih in pri transportnih organizacijah, naj bi pri nas tudi vrhunski alpinizem postal pospeševalec gospodarske aktivnosti.

Do ustanovne skupščine sklada je treba opraviti še težavno nalogo: zbrati vsaj 30 potencialnih interesentov za redno članstvo sklada. Zavedati se je treba, da bo po ustanovitvi alpinističnega sklada konec donatorstva za posamezne alpiniste in da se bodo vsi registrirani alpinisti obvezno morali posluževati posredovane opreme rednih članov sklada in poročati o rezul-

tatih testov, uporabnosti in pomanjkljivosti opreme.

Sredstva sklada bodo prednostno uporabljena za financiranje osrednjih odprav v tuja gorstva, ki jih bodo sestavljali najsposobnejši alpinisti in mlajši perspektivni udeleženci. Program odprav in odgovornost za pravilni sestav reprezentančnih odprav bo prevzela Planinska zveza Slovenije.

Sklad bo imel svoj žig in znak, sedež bo

v Ljubljani v Dvorčakovi 9. Administrativna in računovodska dela bo v začetni dobi opravljala delovna skupnost PZS.

Smo torej v času ustanavljanja alpinističnega sklada. Pri pridobivanju rednih članov bodo morala svojo vlogo odigrati planinska društva, zlasti tista, ki imajo svoje alpinistične odseke. Prepričani smo, da se bo z ustanovitvijo alpinističnega sklada začelo novo obdobje v razvoju slovenskega alpinizma.

O ALPINISTIČNEM FILMU

DOKUMENT ALI UMETNOST?

TONE FRELIH

O alpinističnem filmu lahko razmišljamo na več načinov:

— na primer o avtorjih in njihovih filmskih opusih;

— o izpovednih formulah, ki so tako evidentne v vseh alpinističnih ali še bolj ekspedicijskih filmih.

Toda po mojem je vse to drugotnega pomena, dokler ne razčistimo in preverimo nekaj osnovnih motivacijskih karakteristik, zakaj do alpinističnega filma ali kinematografije sploh prihaja, kdo so njeni avtorji in zakaj je alpinistična kinematografija tako samosvoja — drugačna od ostalih športno filmskih žanrov.

V takih analizah in poudarjanju filmske specifikke vidim tudi vlogo in prihodnost festivalov alpinističnega filma.

Športno filmskih žanrov se največkrat lotevajo filmski avtorji širokega spektra. To z drugimi besedami pomeni, da filmski avtorji športnih filmov sami niso športniki. Tako je produkcija športnega filma povsem normalna, ustaljena produkcija: scenarij — ekipa — izdelek.

Avtorji športnega filma se pogosto lotevajo svojih tematik s precizne, prej domišljene izhodiščne točke in vedno za svoje izpovedne namene. Ti nameni pa vsebujejo tudi širši družbeni interes. Sporočilna plat takega filma je tako jasna in nedvomljiva. (V končni realizaciji je seveda lahko boljša ali slabša — toda o tem zdaj ne razmišljamo.)

Prav zato, ker avtor v principu sam ni športnik, je do obravnavane tematike lahko kritičen že pri samem izboru izpovedne poante ali pa v fazi realizacije filma. Razen pri filmih-portretih športnikov, ki so pogosto formalni slavospjevi, so vsi ostali športni filmi po pravilu zelo objektivni, zato pa tudi univerzalni, relevantni za vse gledalce.

Pri alpinističnem filmu — razen pri historičnih izletih v alpinistično zgodovino — bomo opazil celo vrsto posebnosti.

Avtor ali avtorji alpinističnega filma so po pravilu tudi sami alpinisti. Nevarnosti pri snemanju so po mojem mnenju tu drugotnega pomena, saj cela vrsta akcijskih dokumentarcev vsebuje podobne nevarnosti in terja zato podobno spretnost.

Avtor alpinističnega filma s svojim filmom redkokdaj ali nikoli ne izpričuje svojega izjemnega, vnaprej fikslranega filmskega avtorstva. Vedno gre le za alpinistični dosežek. Film kot umetniška panoga zelo odmevnega diapazona je zato tu povsem zanemarjen in odrinjen v ozadje.

Zakaj potem sploh potreba po filmu?

Filmski dokument je v alpinizmu še vedno edini *konkretni* in *materialni* dokaz alpinističnega dosežka.

Brez filma sta alpinizem in alpinist obsojena le na *besedo* in na *besedni opis* alpinističnega dogodka. Vse to pa je zaradi relativnosti razumevanja besede precej okrnjeno, lahko pa tudi vprašljivo, predvsem pa nekonkretno. Edinega pravega receptorja najde alpinistična beseda le pri alpinistu. Vsa druga populacija je izvzeta iz doživljanja besede.

Alpinisti potrebujejo film kot nazorni prikaz, še bolj pa kot potrdilo o izjemnosti ekspedicije in samega dosežka.

Razen osvojenega vrha ali pa hudih nesreč s smrtnim izidom je vse drugo v alpinizmu neizmerljivo, predvsem pa nepriemerljivo. Tu ni klasičnih športnih kriterijev, metrov, sekund, s katerimi bi lahko merili dosežek, ni objektivno enakega terena.

Film v alpinizmu ima torej tudi *psihološki* učinek na plezalca (saj si nenehno lahko ohranja vtis in vzdušje alpinističnega dogodka), še bolj pa na alpinistične laike. Alpinistični filmi se redkokdaj lahko pohvalijo s sporočilnostjo, saj nastajajo kot verifikacija ekspedicije ali podviga znotraj alpinistične ekipe same.

Afirmativnost alpinističnega filma je skoraj vedno popolna. Kritičnosti alpinistični film tako ne pozna.

Pripoved alpinističnega filma je po pravilu zgrajena linearno in konsekutivno. Drugačnih, večplastnih, pripovednih postopkov alpinistični film ne pozna.

Čeprav alpinistični film ne pozna filmskega avtorstva v klasičnem pomenu besede, pa izraža duha alpinistične ekspedicije. Ta duh se kaže v ekskluzivnosti, ki pa je možna, ker ni primerjav. Predvsem pa so gledalci-laiki postavljeni v voyeurško pozicijo, ki jim ne omogoča aktivnega so-živiljanja dogajanja. Samo voyeurška pozicija gledalcev-laikov predstavlja hkrati tudi superiorno pozicijo alpinista, ki si je alpinizem zadržal v svoji domeni.

S tem pa je potegnjena meja med umetnostjo in njenimi možnostmi ter odprtostjo alpinističnega filma, ki po mojem mnenju skorajda ne obstaja.

NASVET PRED JESENSKIMI MNOŽIČNIMI POHODI

DOBRO PRIPRAVLJENI GORNICI

Čari gorá privlačijo vedno več ljudi. Med aktivnostmi v prostem času so gorništvu, popotništvu in plezanju vedno bolj priljubljeni. Prav gotovo veliko ljudi beži med gore tudi zato, da bi se nadihali svežega in (še) čistega zraka, ki ga bo, kot kaže, tudi pri nas vedno manj.

Prav lepo je sicer vonjati gorski zrak, a je lahko tudi nevarno.

Sprehod ali izlet v ravnini je mogoče prekiniti vsak trenutek, če se, na primer, vreme spremeni na slabše ali če je popotnik slabše telesno pripravljen, kot je bil pričaran pred odhodom od doma. V gorah lahko takšna pot postane prav hitro pot brez vrnitve. Zato je potrebno ob popularizaciji planinstva vedno znova opozarjati na subjektivne in objektivne nevarnosti. Subjektivne so nevarnosti, ki jih človek sam povzroči: lahkomiselnost, precenjevanje sposobnosti in zmognosti, pomanjkanje kondicije se lahko v gorah zelo hitro kaznuje. Resnost, trening in pravilne priprave so učinkovit recept.

Objektivne so nevarnosti, na katere ne moremo vplivati, vendar jih lahko predvidevamo in se nanje pripravimo. Vreme v gorah ali padajoče kamenje, mraz in neurje, dež ali sneg so lahko objektivne nevarnosti, ki pa nikoli ne pridejo prese- netljivo hitro, saj je s temi nevarnostmi treba vedno računati. Proti vsakršnemu vremenu se je mogoče zavarovati, pravilna oprema pa je v gorah tako in tako nadvse pomembna.

Predvsem je treba vedeti, da v gorah ni meje, do katere bi bilo »dovoljeno« nositi

majice s kratkimi rokavi, superge ali kratke telovadne hlače. Ta meja je pravzaprav tam, kjer je izhodišče za gorsko turo, pa naj bi bilo to parkirišče v dolini ali spodnja postaja žičnice. Na pot se je seveda mogoče odpraviti tako »športno« opremljen, vendar mora biti v nahrbtniku tudi oprema za slabše vremenske razmere.

Že doma, pred odhodom v hribe, je treba računati z najslabšim vremenom in se temu ustrezno opremiti, pa čeprav bi bilo potem med vso turo lepo in sončno vreme. To pomeni, da sodi v nahrbtnik vsekakor topel volnen pulover, vetrovka, poštene hlače (najboljše so še vedno pumparice, kavbojke pa niso primerne, ker se predvsem prehitro napijejo vode), dokolenke ali vsaj debele volnene kratke nogavice, kapa in rokavice. Predvsem pa je treba imeti s seboj dobre čevlje. Najpomembnejši del opreme so namreč čevlji. Tenis ali tekanje po tratah je seveda prav tako šport kot planinstvo, vendar superge ob slabem vremenu kajpada niso primerna obutev za gorsko turo.

Joe Bachler, eden izmed najbolj znanih avstrijskih alpinistov, inštruktor za smučanje in gorsko vodništvo in tehnični svetovalec izdelovalcev gorskih čevljev »dachstein«, svetuje začetnikom, ki nameravajo preživeti svoj prvi dopust v gorah, lahke čevlje za trekking, ki se dobro prilagajajo nogam, ki tesno oklepajo gležnje, ki so mehko podloženi in imajo dobro narezane podplate. Pri planinskih čevljih za ture v visokogorje sta pomembna dobra stranska stabilnost in podplati, ki ne spodrsavajo.

V nahrbtnik spada tudi hrana in pijača, pa čeprav se odpravimo na enodnevno turo. S seboj vzamemo le toliko, kolikor bomo potrebovali. Čim daljša bo tura, tem večji nahrbtnik bi potrebovali. Z dolžino ture se namreč poveča tudi prostornina nahrbtnika. Za dva do tri dni je treba računati s prostornino 35 do 40 litrov. Za večdnevno turo so priporočljivi nahrbtniki, ki posebno dobro »sedijo« na hrbtu.

Tako za gornike kot za plezalce in popotnike velja enako pravilo: če je človek dobro opremljen in dobro pripravljen, je gorska ali popotniška tura pravi užitek in le tako lahko popotnik sprejema vse prelesti, ki mu jih ponuja narava.

Zakaj je bilo treba to ponovno povedati, čeprav se letošnja poletna planinska sezona bliža koncu? Zato, ker je septembra in oktobra vrsta množičnih planinskih pohodov in srečanj, na katerih sodeluje tudi veliko »priložnostnih« planincev, ki se v gore odpravijo le enkrat letno. Posebno te planince naj bi aktivnejši gorniki opozarjali na te »malenkosti«, zaradi katerih se lahko še tako dobro pripravljena planinska tura spremeni v mučno tavanje po skalah ali celo v katastrofo.

(Der Tourist, Dunaj)

KAKO SEM ZVIŠAL TRIGLAV

EMIL FRELIH

Gorske poti na našega Očaka med obema vojnama zaradi preklemane jugoslovansko-italijanske meje za Slovence to stran sončnih Alp niso bile dostopne z vseh strani kot sedaj. Na katerikoli vrh si se podal, najsi bo v Savinjskih Alpah, Karavankah ali Julijskih Alpah, so prost pristop omejevali obmejni kamni. Zato smo vselej morali imeti s seboj planinsko izkaznico, posebej potrjeno od naših oblasti, v bolj kočljivih obmejnih krajih pa tudi osebno dovolilnico za gibanje v obmejnem območju.

Na Triglav smo se ponavadi povzpeli iz Mojstrane skozi dolino Vrat in nato čez Prag ali po Tominškovi poti, bolj poredko skozi Kot prek Pekla ali Krme. Sestopali smo proti dolini Sedmih triglavskih jezer in od tod čez Komarčo ali Komno v Bohinj. Bolj poredko smo se posluževali poti na Triglav iz bohinjске ali blejske smeri.

V dolini Vrat, takoj za Aljaževim domom, je bila obmejna stražarnica. Tu si se moral s planinsko izkaznico legitimirati in povedati, kam si namenjen. Po opravljenih formalnostih so stražarji ob karavli dvignili zapornico in zaželeli srečno pot.

V času okrog tridesetih let so se stiki jugoslovanskih in italijanskih oblasti nekoliko bolj zaostriili. Italijanski prenapeteži, ki niso bili zadovoljni z načrtano mejo, so največkrat izzivali obmejne incidente. Tudi v gorah.

Razumljivo, da ob izzivanjih nismo stali ob strani. Ničkolikokrat so bila ob takšnih priložnostih sklicana zborovanja pred ljubljansko Univerzo na Kongresnem trgu, kjer so študentje, dijaki in zavedni meščani manifestirali za slovensko Primorje, ki ga je podjarmila fašistična Italija. Izpred Univerze je nato povorka krenila proti italijanskemu konzulatu na Erjavčevi cesti. Pridružila se ji je tudi rodoljubna šolska mladina, ki je živahno vzklikala parole proti krivični rapalski pogodbi in proti zatiranju Slovencev v Italiji. Tudi sam sem bil pogosto med njimi.

Posebno ogorčeni smo bili, kadar so italijanski fašisti sneli slovensko ali jugoslovansko zastavo z Aljaževega stolpa na vrhu Triglava. Državna meja med Jugoslavijo in Italijo je tistikrat potekala prav na vrhu Triglava, ki je še starim Slovanom pomenil prebivališče bogov, prav tem pa so pripisovali vladanje nad zemljo, vodo in zrakom. Obmejni kamen je bil nekako pet do šest metrov oddaljen od Aljaževega stolpa. Seveda so zavedni in ponosni slovenski planinci vsakokrat pritrdili novo za-

stavo ob strelovod na koničasti strehi Aljaževega stolpa.

Jugoslovanska zastava je bila obmejnimi italijanskim stražarjem, ki so na vrh prihajali nadzirat načrtano mejo, trn v peti. Če je le bila priložnost, so jo odstranili s stolpa, čeprav je stal za mejo na naši strani.

Obmejni odnosi v Julijcih med nami in sosedi so bili vse prej kot znosni. Sodu naše potrpežljivosti so izbili dno Italijani, ko so si z Aljaževega stolpa drznili sneti našo zastavo in na njeno mesto obesiti italijansko. Ko smo v Ljubljani zvedeli za to predrznost, je narodno zavedna mladina ogorčeno demonstrirala po ljubljanskih ulicah z veliko jugoslovansko trobojnico na čelu. Sprevodu, ki so ga pred italijanskim konzulatom s težavo zadržali naši policaji, so se pridružili planinci, Sokoli in člani drugih nacionalnih društev in na stotine primorskih beguncev.

Navdušenje in neizmerno veselje sta zavlada v mestu, ko smo zvedeli, da je skupina slovenskih planincev in članov nekaterih nacionalnih društev na vrhu Tri-

... in potem sem na vrh Aljaževega stolpa obesil novo jugoslovansko zastavo iz močnega platna

glava snela italijansko zastavo in pognala v beg italijanske fašiste. Nato so ob petju državne himne na Aljažev stolp ponovno obesili veliko jugoslovansko zastavo.

Prav v tistih burnih časih sem se kot še niti šestnajstletni dijak prvokrat povzel na Triglav. Pred tem sem bil že neštetokrat na Šmarni gori, Grmadi, Sv. Katarini, Šmarjetni gori, na Joštu, Krimu, Kumu, na Polževem in drugih bližnjih hribih Ljubljane. Domač sem bil v Savinjskih Alpah, kjer sem bil posebno pogosto na Veliki planini ter Kamniškem sedlu z Brano in Planjavo. Vstop v Triglavsko pogorje iz Mojstrane v Vrata in izpod veličastne triglavske stene čez Prag ter po triglavskem ledeniku na Kredarico in od tod na vrh Triglava je bilo presrečno doživetje. Tistikrat me je prvič vsega prešinilo, da sem v resnici postal planinec, pravi planinec.

Stal sem na najvišjem vrhu Jugoslavije, na vrhu Triglava, kamor so me ob branju bajeslovnih pripovedk o triglavski roži v kraljestvu Zlatorogovem vselej vabile gorske vile . . .

Slovenska zastavica na vrhu Aljaževega stolpa je veselo plapolala v vetru: naša zastava, čeprav razcefrana od neštetihih vetrov. Mejaš jo je že velikokrat snel. Obmejni kamen z vsekanimi črkami SHS in na nasprotni strani z veliko črko I je kazil vrh in moje razpoloženje. Kako neumna in grda tvorba na vrhu našega Triglava! Na naši strani je bilo nekaj planincev in radostno življenje, na oni strani nikogar, prazne skale, kot izumrlo. Le kam so se poskrili alpinci, ko smo prilezli gor? Kot mladega planinca, po vrhu še telovadca, me je v razposajenosti, da sem na vrhu Triglava, zagrabila želja, da na obmejnem kamnu postavim stojo na rokah — kar s težkimi okovanimi čevlji (rekli smo jim gozjarice), kakršne smo planinci takrat nosili. Od tedaj — to je bila moja zaobljuba — sem jo postavil vsakokrat, ko sem prišel na vrh. Po osvoboditvi, ko je Triglav, simbol svobode, postal ves naš, sem se na roke postavil na železni mizasti omarici s predalom za žig in vpisno knjigo. Pri tem me je vsakokrat navdajal občutek sproščene mladostne neugnarnosti, čeprav bi se to početje marsikomu zdelo smešno.

Še bolj veselo je bilo, ko sem v tridesetih letih z zastavico, ki sem jo prinesel s seboj, da bi jo zamenjal z razcefrano, splezal na vrh strehe in se s skupino prisotnih planincev fotografiral. Na stolpu je zaplapolala nova zastavica iz močnega blaga. Skoraj vsako leto sem odhajal sam ali v družbi na to »romarsko« pot, včasih tudi po dvakrat na leto v dveh dneh iz različnih smeri. V soncu, megli, babjem pšenu, dežju, med sneženjem in po viharju, vselej je bilo lepo.

Nepozaben spomin pa me veže na enkratno doživetje v letih okoli leta petintrideset.

Na Triglavu avgusta 1934: stoja na obmejnem kamnu

Ko smo se v manjši družbi planincev bližali vrhu, smo ob Aljaževem stolpu zagledali tri može, ki so se nam zdeli po obleki in klobukih nenavadni. Gledali so v smer Jalovca in Mojstrovke in pri tem živahno mahali z rokami. Kmalu smo spoznali, da so italijanski obmejni alpinci. Ko so zasllišali naše govorjenje, so se obrnili proti nam in se hitro umaknili za obmejni kamen. Približali smo se stolpu in gledali za njimi. Med sestopanjem so se ozrli k nam in molče nadaljevali v smeri Triglavskih podov proti Doliču, kjer so imeli svojo postojanko.

Na vrhu smo ogledovali bližnje vrhove, ki so jih ovijale prosojne, od sonca ožarjene meglice. Ko smo posedli na kamenje, smo južinali, žigosali izkaznice in razglednice, se vpisovali v spominsko knjigo in zbijali šale. Kmalu se je oglasila pesem.

V narodnem zanosu me je prešinila domoljubna zavest. Vstal sem in se ozrl v italijansko stran. Nikogar ni bilo tam. Na obmejnem kamnu sem izpolnil svojo zaobljubo: med petjem planincev sem se dvignil v stojo na rokah. Nato me je mladostna razigranost pognala na zamejno stran. Od tam sem nosil kamenje na našo stran. Ni bilo lahko početje, kajti Triglav sem hotel zvišati za en meter. Posrečilo se mi je. Nisem kradel! Jemal in nosil sem naše skale z italijanske strani na našo stran. Nanosil sem jih za meter visoko. Triglav potlej ni bil več visok 2863, ampak 2864 metrov. Veselje vseh je bilo na višku. Geo-

detskemu zavodu bi takrat morali sporočiti novo višino Triglava, da bi jo vnesli v kartografski popravek »resnične« zemeljske višine, čeprav le za kratek čas. Od kupa nanešenih skal sem si izbral kamen, ki je bil najbolj podoben obliki vrha Triglava, in ga v nahrbtniku odnesel s seboj. Pri spustu proti Aleksandrovi koči, sedanji Planiki, mi je poskakoval v nahrbtniku in krepko udarjal ob moj hrbet. Pri koči sem si slekel pulover in vanj zavil skalo, da je med hojo proti Velemu polju, Komni in Bohinju razen teže nisem občutil boleče.

Doma sem si točno po miniaturnem merilu iz srebrne pločevine in žice izdelal Aljažev stolp z odpirajočimi se vratci in ga pričvrstil na prineseno triglavsko skalo. Že nad petdeset let mi triglavska skala z Aljaževim stolpom krasi dom in spominja na čase, ko so preneseni kamni iz »zamejstva« zvišali našega Očaka.

Lepo darilo: grafika Eda Deržaja

»Treba je povedati, da je Edo Deržaj brez tekmece v podajanju razpoloženja, svetlobe, 'tistega', kar je posebna kvaliteta gora,« je pred šestimi leti in pol napisal ob smrti tega slovenskega gornika v najširšem smislu, pisatelja in slikarja Eda Deržaja njegov prijatelj France Zupan v Planinskem vestniku. »Žal je mnogo njegovih najboljših del raztresenih po svetu,« nadaljuje Zupan, »saj je takrat, v svojem najboljšem času, okrog leta 1938, izredno veliko slikal, veliko razstavljal tudi zunaj Slovenije in tudi veliko prodal. Slike so bile pač take, da so pritegnile ljubitelje, ki so si tako v svoje stanovanje prinesli košček gorá v najrazličnejših razpoloženjih, v snegu in soncu, v jesenskih meglah in v poletni soparici. Dejstvo, da je kot plezalec in prvopristopnik doživljal gore veliko bolj neposredno in intenzivno kot nekdo, ki pozna in gleda gore samo iz varne razdalje in ki se tako rekoč ni nikdar zapletel z njimi v bolj burno in nevarno razmerje, daje njegovim gorskim podobam poseben mik.«

Resda je precej slik Eda Deržaja po svetu in je Slovencem že nedostopnih, toda večina je vendarle po zasebnih zbirkah v Sloveniji.

Pravzaprav pa lahko nekatere njegove slike še zdaj pridejo na domače stene ljubiteljev gorskega sveta.

V pogovoru nam je te dni slikarjev sin Matjaž Deržaj dejal, da bi bil pripravljen prodati nekatere očetove grafične liste s planinskimi motivi. »Oče je leta 1942 izdelal grafično mapo z dvanajstimi linorezi,« nam je dejal Matjaž Deržaj, »in ji dal naslov 'Luči smo si zazeleli'. Pripravil je določeno število map in jih shranil. Po-

Edo Deržaj: Triglav z Velega polja; linorez iz leta 1942

samezne liste sem zdaj pripravljen prodati prijateljem gorskega sveta, in sicer v takih okvirih, v kakršne je nekatere med njimi že uokviril moj oče.«

Premišljujemo: slovenska planinska društva imajo vsako leto svoje zaslužne jubilate, vsako leto dajejo priložnostna darila prijateljskim društvom in članom, pogosto pa ne vedo, kaj naj bi dala v dar. Grafike Eda Deržaja, priznanega planinskega slikarja, njegovi originalni odtisi iz leta 1942 z avtorjevim podpisom, bi bili vsekakor izvirno, lépo in dragoceno darilo. Kogar zanimajo te grafike, naj se oglasi pri Matjažu Deržaju, Prisojna ulica 1, Ljubljana, ali popoldne in zvečer na njegov domači telefon 061 321-216. Tam bo dobil vse podrobne informacije.

Popotniška prababica

O popotniški, smučarski in kolesarski prababici Nini Dmitrijevi Bašenovi iz ZSSR poroča sovjetski tednik »Nedelja«. Nina je letos slavila 69. rojstni dan. V času od 1. januarja 1985 do začetka letošnjega leta je kot turistka prepešala in prepotovala približno 70 000 kilometrov po Sovjetski zvezi. Pot je začela v karelskem mestu Kemi, potovala skoraj po celotni deželi do Kamčatke ter od tod v Dašanbe v tadžikiški republiki, kjer se je z njo pogovarjal reporter »Nedelje«. Na svoji poti je v Pavlodaru izvedela, da je postala prababica.

Nina Bašenova je kot kovinostrugarka delala v neki železniški delavnici, kjer je doživela hudo nesrečo in je bila invalidsko upokojena. V želji, da bi se pozdravila, je začela tudi pozimi plavati (tudi na prostem) in teči na smučeh. Nato se je lotila svojelega velikega potovanja. S kolesom se je peljala določen del poti, dala nato kolo na vlak in sama šla dalje s smučmi na nogah — do tiste železniške postaje, kamor je poslala kolo. Tam je smučč zamenjala za kolo in smučke poslala z vlakom do tiste postaje, do katere je nameravala kolesariti.

Tako pravzaprav dela še zdaj, le da zdaj pretežno kolesari, včasih pa tudi hodi. Prek Kavkaza je namenjena potovati skozi Ukrajino in Belorusijo ter skozi baltiške republike nazaj v Kemj. Kot je dejala, bo 70-letnico oktobrske revolucije že slavila doma.

SAMO ENKRAT STOJI ČLOVEK PRVIČ NA NAJVIŠJI GORI

PLANIKA IZ KRALJESTVA TRIGLAVA

MIRA ŠINCEK

...ostremu kamenju v objem, k sivim oblakom tja gor v višave, čim dlje od svojega vsakdanjega dne, v tihoto, kjer se molk s tabo pogovarja, kjer si sam, vendar nikoli zapuščen, nikoli osamljen, kajti tam je človek človeku bližji, tam je vse veliko, možno, dragoceno. Čudežni vrtovi cvetejo sredi kamenja, vetrovi spletajo najlepše pesmi, razgledi se spreminjajo kot v začaranem svetu pravljic.

Samo dokler si daleč, je vse videti divje, grozljivo, sivo; toda ko prideš pod senčo nevarno previsne stene ali žejen do skopih kapelj snega, ki se počasi tali, imaš rad goro, kajti tam je tvoj dom, tvoj mir, tvoj svet; nisi prvič tam, nisi tujec, nisi gost.

Julijske Alpe: do pred nekaj dnevi samo ime, želja, sanje, obljube, da bom kdaj tudi tam, zdaj pa so vse: tako resničnost kot veselje in spomin in ista stara želja, da bi se spet vrnila, da bi vedno znova prihajala tja.

Že lanskega septembra, ko je jesen zlatila travo na vrhu Pece, nam je Vladka, očaranim nad pogledom na modrikasti Triglav, obljubila, da bomo šli naslednje poletje tja. Videti je bilo tako daleč, celi trije letni časi so morali preteči, vendar sem v očeh Damirja in Radke videla, da je odločitev dokončna — in da vsi skupaj s srcem že potujemo, ko v daljavi gledamo svoj cilj, in da bo hitro, hitro prišlo tudi poletje.

Dva avtomobila in šest parov oči je drve-lo, da bi čim prej še ene sanje obarvale resničnost z najlepšimi barvami možnega. In zares smo prispeli do Aljaževega doma: povsod naokrog je bila prepadna Triglav-ska stena, opoldansko sonce je trepetalo na ostrih robovih sivo modro belega kamenja, v zraku je bil vonj po nestaljenih snegovih, mlečno zelena razpenjena triglav-ska Bistrica je razigrano preskako-vala kamnite balvane, bučala, bobnela, prepevala. Prekrasno!

In že se vzpenjamo proti soncu, upognjeni pod tovorom nahrbtnika, opreme, hrane in še česa, kar bi v teh štirih sanjskih dneh utegnili potrebovati. Moralo je preteči nekaj časa, da so pljuča izdihala smog mestnega zraka, da se je telo privadilo na napor, da smo pozabili na potoke potú, da smo dojeli in razumeli, kako je treba vso to lepoto, ki nam je neprestano za petami in pred očmi in ki nas še čaka, plačati s trudom. Na srečo so vedno ob pravem času in na pravem mestu lužice srebrnkaste bleščeče se ledene

vode in moč se že vrača, pot postane krajša, dan se približuje hladnemu večeru — in potem je že tukaj Staničeva kočica, čaj, prigrizek, počitek.

Begunjski vrh vleče, vsa utrujenost se je že nekam umaknila, pozabljena je, kajti prelepi so razgledi na nepregledne vrhove, osamljene ali naslonjene drug na drugega v verigi, medtem ko sonce išče počivališče za našim vrhom. Tam bi lahko ostala za zmeraj, vendar nam je pogled ponudil tisto, kar bodo naslednji dan koraki približali in da!

Vso noč nas je zibal veter, ki je zavijal v majhnih oknih skupnega ležišča, jutro pa je pordečilo Triglav in obljubljalo lep dan, če bo sreča in dober pogled. Naš Slovenec Ivan nas je poznavalsko vodil prek še zmrznjenih snežišč in spotoma odgovarjal na neprestana in številna vprašanja. Pravkar sem hotela vprašati, koliko časa še, ko se je pogled ustavil na Triglavskem domu na Kredarici, nato pa se je ob spremljavi Mirkovih besed kot oblak povzpел do vrha Triglava, kjer bomo prav kmalu vsi skupaj.

Lažji za breme nahrbtnikov, okrepljeni s čajem ter polni moči in veselja smo se vzpenjali hitro in počasi hkrati. Hitro, ko smo želeli biti čimprej tam gor, saj se že tako dolgo veselimo in hrepenimo po tem. Počasi, da bi umirili razburjeno srce, videli vse, kar se razliva po dolinah, kamor nese oko na levo in na desno, da bi fotografirali vse te prekrasne, neponovljive, naše slike, trenutke, vrednote. Sonce se je vse pogosteje nekam skrivalo, prepogosto izginjalo, oblaki, hitri in veliki, pa so se zatikali v stene in se krušili od njih.

Na vrhu je bilo živahno: smeh, razburjeni glasovi, krst z vrvo, proženje fotografskih aparatov. Mirko nas je razveselil s sladkimi datelji, Vladka pa nam je, skrita pred vetrom v Aljaževem stolpu, skuhala najboljšo kavo. Oblaki so se besno podili po nebesu, nič ni bilo z veličastnim razgledom s strehe Jugoslavije; pa nič zato; nič ne more skaliti veselja, kajti tukaj smo, na vrhu v oblake zavitega Triglava: Vladka, Damir, Lila, Ratko, Mirko in jaz, in v vsakem očesu se iskri radost in smeh ne izgine z usten.

In že je treba nazaj; sporočajo, da se bliža nevihta. V diru pobrem kamen z vrha, pozdravljam Triglav in začujem sanjariti o vnovičnem srečanju.

Na srečo se nevihta ni približala, toda sonce nam je za ta dan vendarle ukradel nekakšen oblak, mi pa smo prek nešteti zaplat snega počasi in nekateri tudi s strahom, vendar ob pomoči močne prijateljeve roke prišli do Planike ter mimo

kamnitih prelesti in sten do doma na Doliču.

Tretji dan smo z lepega Kanjavca mahali Triglavu, poslušali, na katerih vrhovih se nam ustavljajo pogledi, se kopali na snegu, se smejali, se kdo ve kolikič vračali v minula dva dneva in dogodivščine so postajale vse smešnejše, vse prijetnejše. Pred mrakom, ko se je koča polnila s planinci, ki so prišli iz različnih smeri, ko so pod streho kartali, metali kocke, pisali razglednice in se pogovarjali, smo se sprehodili po mulatieri daleč tja do mirnega kraja, od koder se je dobro videl Triglav. Višinski vetrovi so prevračali oblake, jih zapletali med vrhove, jih parali na ostrih stenah, jih trkali med seboj ali grobo ločevali, okrog nas pa je kraljevala tišina, naokrog je bil sam siv kamen, luknje in razpoke v stenah, kot da sedimo izgubljeni sredi Luninega sveta. Tam daleč se je neka črna pika vzpenjala proti vrhu in kljubovala oblakom, kljubovala gori. Majhen človek je osvajal goro.

Jutro ločitve je bilo hladno; nikoli ne bom zvedela, ali nas je hotel veter s silo zadržati ali pa nam olajšati ločitev.

Dolgo je trajal spust proti Luknji. Po poti smo srečevali lepe kozoroge, zadnji dan potepanja po gorah pa nam je podaril spotoma še to veselje, da smo se srečali s pravkar razcvetelo planiko. Nežna, skoraj neopazno zibaje se ob rahlem dihu vetra me je očarala z razkošno lepoto in preprosto nežnostjo lističev. Spravili smo jo, ne da bi se je dotaknili, v svoje foto-grafske aparate, da bo tako za nas kot za vse, ki bodo šli tod mimo, rasla večno, da bo razveseljevala in spominjala.

Kolikor dlje je trajala hoja in kolikor bolj se je vračalo sonce, toliko bolj so se čudno začele zapletati noge, čevlji so se začeli polniti s kamenčki, nebo nad nazobčanimi vrhovi je postajalo vse bolj modro, pot pa se je vila navzdol vse bližje Aljaževemu domu, vse bližje avtomobilom.

Še eno kopanje, zdaj v ledeni triglavski Bistrici, čiste nogavice, majice — in glej, štiridnevno planinarjenje, vsi potoki potu, vsa utrujenost, bolečine v ramah, opečeni nosovi, ožuljeni podplati, vse je izginilo, spet je tu resničnost, enoličnost današnjega in jutrišnjega dne. Toda spomini na tiste dni, vsi razgledi, srečanja, uspehi, prijateljstvo bo ostalo za vedno. Fotografije, razglednice, žigi in podpisi v dnevnikih bodo spominjali, veselje in toplina v srcu ne bosta ponehala, kajti samo enkrat človek prvič pripeza na Triglav. To planinsko veselje pa ni samo moje, naše skupno je, ker se moram zanj zahvaliti vsem, ki so se vzpenjali skupaj z menoj: ponujena roka, nasmešek razumevanja in podpore, požirek vode v trenutku največje žeje, prava beseda ob pravem času, vse to gotovo ostane v spominu in traja večno kot traja večno lepota gorá.

PLEZALEC S PROTEZAMI

Hugh Herr je meseca marca 1982 ob nesreči v White Mountains (New Hampshire, ZDA) močno pomrznil. Zvoljlo tega so mu morali amputirati obe nogi dobrih 15 centimetrov pod koleni.

Kazalo je, da bo zaradi tako pridobljene telesne nesposobnosti moral opustiti plezanje, toda »z umetnimi udi sem si pridobil popolno možnost gibanja«, ugotavlja Hugh, ki je zdaj eden izmed najboljših ameriških plezalcev težavnih počti. »Tako me je tehnika rešila životarjenja v invalidskem vozičku.«

Naj navedemo nekatere dosežke tega invalida! Preplezal je smer Stage Fright (5.12 c) v Cathedral Ledge in Vandals (5.13 a) v Shawangunks, uspela mu je prva ponovitev City Park (5.13 c). Možnost, da po potrebi skrajša ali podaljša nogi, mu je dobrodošla, saj je tako lahko premagal težave v stenah, kjer bi brez tega težko uspel. Zaveda se težav, ki ga čakajo, in se zato še temeljiteje pripravlja na podvige; seveda se mu lahko napačna ocena tudi maščuje z neuspehom.

Hugh meni, da bi taka pomoč lahko marsikomu bistveno spremenila in izboljšala življenje, kot svoj cilj pa navaja, da ima »namen preplezati vse najtežavnejše počti na svetu«.

(Op. prev.: Ne povsem primerljiv je naš Zoran Bešlin, ki je zaradi omrzlin z Makaluia ostal brez stopal in kljub temu ni odnehal. Z dobrimi ortopedskimi čevlji še naprej goji plezanje in zahtevno smučanje.)

P. Š.

REKORDNO PLEZANJE CHRISTOPHA PROFITA

PEKLENSKA TRILOGIJA

Christophu Profitu se je posrečilo: trilogija velikih severnih sten Zahodnih Alp, njegov poletni cilj že pred dvema letoma in sedaj tudi zimski dosežek. Jasno je, da ni šlo za sprehod, toda neugodne razmere, ki so že očitnim problemom letnega časa dodajale nove težave in nevarnosti, niso bile le preizkušnja Francozove telesne pripravljenosti, temveč tudi psihične trdnosti. Čeprav je bila navzočnost helikopterja nujna, to ne zmanjšuje športne (in ne samo športne) vrednosti podviga.

V sredo, 11. marca, se je počasi in ves tih napotil proti koči Leschaux. Ob 2. uri ponoči je odhod proti Crozu. Brez posebnih težav v sedmih urah prehitil češko-slovaško navezo ter doseže vrh in padalo, spravljeno na njem. Dolg let proti Italiji se konča nekaj metrov od ceste, kjer ga čakajo prijatelji. Z minibusom ga peljejo domov v Chamonix, kjer se oprha, si nekoliko odpočije in okreпча. Po kratkem odmoru ga helikopter pelje v Kleine Scheidegg, kamor prispe ob 2. uri popoldne. Po načrtih bi ga moral helikopter pustiti na zahodnem grebenu; od tod bi se spustil s padalom do vznožja severne stene, za kar pa helikopter ni imel dovoljenja. Toda kljub temu ga odloži pod steno. Pred Christophovimi očmi se dviga velikan, bolj razjarjen kot kdajkoli: razmere v severni steni so zastrašujoče, veliko slabše, kot je mogel slutiti iz helikopterja. Kljub temu gre v napad; v steni je zagledal dve navezi in v vsakem primeru kaže poskusiti, saj ima severno steno Grandes Jorasses že v žepu. Spopadati se mora z dolgimi jeziki živega ledu in strašnimi snežnimi zameti, zato le počasi napreduje, pa kljub temu dohiti navezi, korejsko in angleško. Plezalci se izgublajo, toda Francoz, ki dobro pozna steno (ne pozabimo neverjetnega podviga 1. marca 1985: 10 ur za novo zimsko solistično smer!), jih privede na pravo pot. Ko doseže Rampto, postane stvar napeta: ogromni snežni zameti zakrivajo nevarne pasti. Christophe mora napredovati polagoma, mora se spustiti, nato spet pridobi kak meter, se spusti, se spet vzpne... Končno premaga tistih 15 vrazjih metrov, vendar porabi za to uro in pol! (Po sestopu je takoj izjavil, da noče nikoli več ponoviti česa takega, kar bi mu vtilo toliko strahu.)

Proti 23. uri nova neprijetnost: čelna svetilka se punta in Francoz se mora ustaviti in vzeti iz nahrbtnika rezervno svetilko. A tudi ta ne deluje preveč dobro in ga na posled pušti na cedilu! Polnoč je. Christophe je sam, ujet v severni steni, v temi. Tudi luna mu ne more več pomagati. Ne preostane mu drugega, kot da počaka prvi

Helikopter je odložil Profita pod severno steno Eigerja

svit in nato nadaljuje. Toda tri ure prisilnega postanka v tistih razmerah, čepe na majhni polici, bi lahko preprečile trilogijo ali povzročile še kaj hujšega... S prvimi prameni svetlobe se Christophe odpravi na pot.

Zaključne razpoke, ki se jih je bal, niso tako težavne in po 17 urah učinkovitega plezanja doseže vrh Eigerja, kjer ga čaka Sylvaine Tavernier s padalom. Christophe je uničen, podhlajen, doživi psihični stres in napad joka. V teh razmerah ni govora o spustu s padalom, zato pride helikopter in ga spet odpelje v Kleine Scheidegg. Tu lahko počiva nekaj ur, se kot običajno oprha in se s helikopterjem napoti v Zermatt.

Zelo je utrujen in ne ve, ali bi nadaljeval ali ne. Njegove mišice napadajo krči. Toda ker že ima za sabo Grandes Jorasses in Eiger, se spleča poskusiti. Ko leze čez vznožje Cervina, postanejo mišice spet prožne in s fizičnim tonusom se okrepi tudi duh: ko prehitil navezo (ki je potrebovala tri dni za vzpon), je konec njegovih naporov, saj po petih urah plezanja doseže vrh Cervina. Tokrat ga helikopter odpelje domov.

Za kroniko navedimo težo, ki jo je Profit izgubil na vseh treh vzponih: 1,2 kg na Grandes Jorasses, 4,3 kg na Eigerju in 2,8 kg na Cervinu. Poskusite sešteti...!

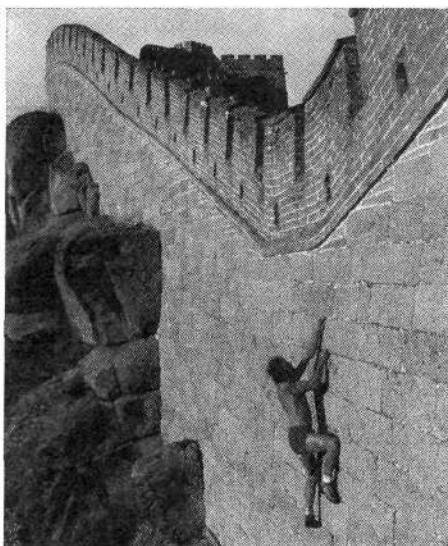
Profit, ki je dalj časa razmišljal o tem podvigu (in je tudi večkrat poskušal), je vso zimo trdo treniral in skupaj s Sylvaine

opravił številne vzpone v Mont Blancu. Skupaj je porabil 42 ur, da je premagal tri severne stene, in čeprav mu je pri tem pomagal helikopter, dokazuje ta načrt njegovo nenavadno tehnično usposobljenost.

Najbolj pa preseneča Profitova neverjetna sposobnost, da si opomore (tudi duševno). Nekaj dni po teh dveh dneh, ki jih je preživel v nori dirki, se je že vrnil v vsakdanji življenjski ritem in je dajal vtis, da ne čuti premaganih naporov.

Na koncu se moramo tudi spomniti, da je drugi »kandidat« za trilogijo, Eric Escoffier, istega dne, ko je Profit plezal po Eigerju, napadal isto severno steno in jo po 19 urah premagal. Naslednji je bil v načrtu Cervino. Ko pa je prispel 300 metrov pod vrh, se je odločil, da odneha in se je dal odpeljati s helikopterjem. Profit ni vedel, da je v isti steni tudi njegov prijatelj-tekmec.

(Alp)

Plezanje po kitajskem zidu

Navdušeni alpinisti vidijo povsod možnosti za svoje udejstvovanje. Ko je bila v začetku letošnjega poletja na Kitajskem skupina zahodnonemških plezalcev na čelu z znanim Wolfgangom Güllichem, za katerega smatrajo, da je najboljši prosti plezalec na svetu, je obiskala tudi eno izmed največjih kitajskih znamenitosti, kitajski zid. Nemški plezalci si niso mogli kaj, da ne bi poskusili premagati zid, ki so ga v stoletjih naskakovale številne vojske in ki je odbijal njihove napade. Znameniti zid miroljubnemu osvajanju ni nasprotoval. Tako je nastala tale fotografija, ki je zanimiva zato, ker gre za Veliki zid.

MED PROSTIMI PLEZALCI
TUDI USPEŠNEŽ IZ AFRIKE

FILOZOFIJA DESIREJA BAMOKA

Črni plezalci so dandanes še redki, zato priobčujemo nekaj vrstic o Désiréju Bamoku, afriškem študentu, ki se je s svojimi podvigi uveljavil med najboljšimi plezalci v velikih smereh evropskega prostega plezanja. Po članku Arthurja Wimseya iz francoske revije VERTICAL (12/86) v prostem prevodu navajamo nekaj o tem plezalcu in njegovih stališčih do nekaterih vprašanj, s katerimi si belijo glave njegovi vrstniki in tudi sam.

* * *

Skoro bodo potekla štiri leta, odkar Désiré Bamoko živi v Švici. Mladi Afričan je, kot številni vrstniki, dal slovo svoji celini in se podal na šolanje v Evropo. Da bi bilo življenje vznemirljivejše, se je lotil tudi alpinizma in prostega plezanja. »In kaj je v tem posebnega?« se bo vprašal ta ali oni čitatelj. No, s svojimi atletskimi pleči bi si Bamoko lahko nabiral odličja v katerikoli drugi dejavnosti. Carl Lewis pa naj bo potolažen: za nasledstvo je poskrbljeno, saj pred njim nismo vedeli za črne plezalce.

Tu se kar samo od sebe porodi vprašanje: »Se bo plezanje uvrstilo tudi na seznam športov ljudstev iz nerazvitih dežel?« Catherini Destivelle so že lani povedali: »Vi Evropejci imate vse; zato se, da bi preganjali dolgočasje, ukvarjate s plezanjem v gorah.«

Naš idealizem je v nevarnosti. Gremo morda v dekadenco? Naj mar plezanje nikdar ne bo nič drugega kot šport višjih krogov?

Kam se bo usmeril Désiré Bamoko, po rojstvu Afričan, po vzgoji Evropejec? Njegove misli so se nam zdele zanimive in prav gotovo tudi poučne.

»Res je: če bi živel v Afriki, bi na plezanje nikoli ne gledal drugače kot na posebnost. Vse to nekoristno početje ... šele v Ženevi se je vse razvozlati ...«

Švica je dežela bankirjev, a tudi gora. Désiré jo spoznava od vseh strani.

»Posebej me je prevzel sneg. Sneg, ki ga doma nisem videl nikoli, razen v filmih ali na razglednicah.«

Z veliko slastjo, sodelujoč na različnih tekmovanjih, s plezanjem in vadbo v številnih vrtcih se je lahko naužil vsega: ozebnikov, ledenih slapov in žlebičev ter opravil tudi plezarijo v steni Tacula nad Chamonixom, kjer je pred dvema letoma potegnil smer v družbi s svojim tovarišem

in priložnostnim fotografom Josephom Tamouléjem.

Njegovo nagnjenje do snega je kmalu usahnilo. V ospredje se je prebila skala. »Bilo je, ko sem prvič videl film Patricka Edlingerja 'Življenje na konici prstov'. Morda zveni neumno, vendar se je ob njem v meni nekaj zganilo. V Afriki bi se tega nikoli ne lotil, razen če bi podlegel zgledom dekadentne Evrope. Predniki bi se obračali v grobovih. Saj veš, da o svojem plezanju nisem nikoli smel govoriti očetu. Tega ne bi razumel. Ponosen je, da njegov sin študira v deželi belih ljudi. Po njegovem se moram česa naučiti, ne pa oponašati opice.«

Pa je plezanje v gorah kmalu opustil. Za Désiréja bodo odslej pomembne le skale. »Gib za gibom, kakšno razkošje!« doda z iskrecimi se očmi.

Odtlej je šel skozi vse plezalne vrtce in se s trenjem prelisičil prek bajnih smeri. Uspelo mu je, ker je predvsem zelo nardarjen, ne nazadnje pa tudi zato, ker si kot študent lahko vzame čas. Njegova običajna zmogljivost je 7 a, upa pa, da bo čez nekaj mesecev že večja.

Torej sama sreča in nič težav? »Nikakor!« Marsikaj ga spravlja s tira: najprej odnos okolja. »Počutim se kot redka žival; vsi me ogledujejo, čudaškega črnega divjaka, v katerem so se menda zdrzili prvobitni nagoni pa se sedaj sili plezati, kot je nekoč po drevesih...«

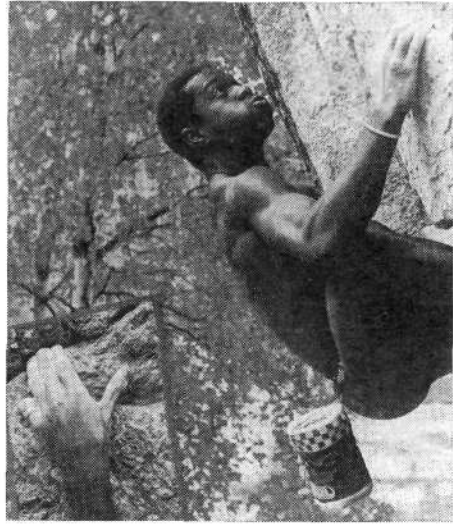
Pretiravanje? »Morda res, a ne glede na to se rad izogibam krajem, kjer je preveč plezalcev, in obdobjem, ko je v skalah preveč ljudi. Dovolj prostega časa imam, da si to lahko privoščim. Ko so prijazni tovariši v alpinistični reviji o meni priobčili kratko novičko, so me marsikje ustavljali: 'Si to ti, Bamoko?' Najbrž so si mislili, da bom vrtel svoje oči in se po zamorsko spotikal ob r-jih.«

Vsekakor: stvari, ki zanimajo francoske plezalce, tudi v njem dramijo razmišljanje, sanjarjenje...

Trening? »Zdi se mi, da nekateri plezalci preveč vadijo in premalo plezajo. Mislim tudi, da vsakdo niti fizično ne ustreza zahtevam.«

Plezanje na pogled? »Seveda je zanimivo, če je res tako, je pa to na vsak način stvar presoje. Poznati težavnost smeri pomeni, imeti o njej pomembne podatke in ne računati z mošnjičkom z magnezijo. Pa fotografije tovariša, ki se trudi v skalah. Ne razumem ljudi, ki se silijo, da bi preplezali ravno tisto, kar so si vtepli v glavo. Boljše bi bilo, če bi se zadovoljili s ponovitvami. Bodimo stvarni. Plezajmo bodisi z varovanjem od zgoraj ali pa od samega začetka smeri!«

Prizadevnost? »Vadim prav malo ali pa nič v skalah. Stvar se potem spremeni v telovadbo in to ni dobro. Celo najmočnejši plezalci se sami lotijo le manj te-

Désiré Bamoko, prosti plezalec

žavnih smeri, kot jih sicer lahko zmorejo. Vendar gre tudi za psihično usposobljenost. Dokler nisi sam samcat plezal smeri na pogled, najbrž ne veš, kaj predstavlja tako početje. Zame je to največ in tako bi rad plezal še v prihodnje...«

Delo? »Skala ni kraj za naprežanje. V ta namen so zidovi, kjer lahko ležeš brez nevarnosti. Skale naj ostanejo magično okolje, sicer se bodo stvari izpridile. Bolje, da se stiskaš ob zid, lepši ob stene hangarja in po treh mesecih zležeš 'kavko', 'slo po življenju' in vse drugo na pogled ali za drugimi, kakor že — vse v celoti.«

Magnezija? »Še en umetelni pripomoček več. Nekateri pravijo, da to uničuje skalo; ne vem... Vem le to, da v nekaterih smereh plezanje ni več problematično. Namazal bi se z njo po dolgem in počez in tako zlezel, pa me sploh ne bi opazili. Jaz, črni plezalec, bel kot ti, bratec moj...«

Oprema? »Ne bom delal revolucije, češ da plezam bos. Res pa imam včasih, ko sem brez vrvi in bos, občutek, da sem bolj vraščen v naravo. To je Afrika! Zbuditi moramo prvobitnost, ki dremlje v naši podzavesti!«

Tekmovanje? »Vsi vemo, da nam tekmovanje nikoli ne pokaže tistega, ki je v nekem trenutku najboljši. Odkrije nam najboljšega tekmovalca, to že! Toda razlika med enim in drugim je ogromna. In kaj potrebuje plezalec, da bo lahko še plezal, če ne sredstev? Če je pa tako, vrzimo karte na mizo in priredimo cene potrebam. Pokažimo, kaj znamo, v Parizu pred 10 000 gledalci, ob hrupu zvočnikov in z vso publiko! Zakaj nas bi bilo tega sram?« Pomenek bi lahko nadaljevala v nedogled, pa je Désiré imel predavanje.

ROPARJI, TURKI IN ITALIJANI

DRAGO KAROLIN

Planinsko društvo Snežnik iz Ilirske Bistrice praznuje letos 80-letnico delovanja. »Ker ob takih dogodkih radi pogledamo vsaj malo nazaj po preteklih dogodkih,« nam je napisal starosta ilirskobistriških planincev Drago Karolin, »sem vam napisal nekaj utrinkov iz zgodovine Snežnika.« — Priobčujemo jih, da ne bi šli v pozabo (Op. ur.)

SNEŽNIŠKI GOZD IN ČLOVEK

V knjigi Zakladi Slovenije je Matjaž Krnel napisal, da so Slovenci nagnjenje do gozdov prinesli že iz pradomovine. Njih notranje življenje, navade in verstva so se krojili v senci gozdov. Vedeli so za gozdne duhove, stare bajke in pravljice. Gozd jim je bil varna zaščita, zavetje, hranitelj in moč.

V najnovejšem času se je z gozdom na življenje in smrt povezal eden od veličastnih in hkrati najmlajših slovenskih mitovdejanj — narodnoosvobodilna borba. Tako je gozd s svojimi tisočeriimi skrivališči in pribežališči postal pojem svobode.

Žal so v prejšnjih stoletjih to dobrino gozdov izrabljali razni tolovaji, ugrabitelji in njim podobni rokovnjači, ki so se skrivali — kakor v drugih — tudi v snežniških gozdovih. Ko je okoli leta 1660 zgodovino pisec Valvasor obiskal grad Snežnik in si ogledal snežniške gozdove, je o njih v Slavi vojvodine Kranjske (II. knjiga, stran 223) napisal naslednje stavke:

»V gozdu so strahotno in neverjetno odvratne divjine. V njem je vsepovsod polno hribov in dolin, toda vse je zelo kamnito, tako da se pred njegovo nevljudnostjo ne ustraši le oko, temveč tudi noga. Vendar se tega kamnitega obliža drevje ne boji. Bukve, jelke, smreke in drugo drevje zraste tod najvišje. Na marsikaterih mestih mora imeti popotnik skozi gozd za spremeljvalko negotovost, kajti tod se zadržujejo roparji, valoni, morlaki, martolozji, Turki in druga zlohotna sodrga. Za spremstvo tujcev in popotnikov skozi ta gozd so pripravili ljudje na nekaterih krajih tako imenovane stražice, ki morajo biti v stalni pripravljenosti in s puško dobro opremljene.«

(Martoloz je po razlagi v starejših slovarjih zlonameren človek, ki ljudi ugrabi ali kupi in take ujetnike nato proda kot prekupčevalce sužnje. Njegovi pajdaši so morlaki in valoni.)

Če je Valvasor zapisal, da se s Snežnika vidi Turčijo, je razumljivo, ker so bili v

njegovih časih Turki tudi v Zahodni Bosanski Krajini, v tako imenovani Turški Hrvatski, ki ni bogve kako daleč. Turški vpadi v Slovenijo nasploh in posebno še v kraje okoli Snežnika so bili takrat ljudem še v živem spominu, pa so o njih Valvasorju marsikaj povedali, med drugim tudi zgodbo o ledeno sivem možu, ki so ga nekda, ko je bil še mladenič, Turki odpeljali v ujetništvo, od koder mu je šele po dolgih letih, ko je že ostarel, uspelo pobegniti. Ganljivo pripoved o notranjem gonu, ki sili človeka kakor ptico, da se vračata v rodno gnezdo, je Valvasor v svoji knjigi obelodanil in rešil pozabe takole:

»Pred tridesetimi in nekaj leti je tod nekje blizu snežniškega gradu prišel iz gozda starček, oborožen s helebardo v roki. Prestrašeni ljudje so sprva mislili, da ne more biti drugo kot sama hudičeva prikazen. Imel je namreč zelo dolge lase in veliko, strašno razmršeno brado ledeno sive barve. Namesto obleke je imel okoli telesa ovito odejo. Le s težavo se je moglo od njega izvedeti le to, da je bil mnogo let v turškem suženstvu, od koder mu je uspelo pobegniti, da je dolgo časa taval po gozdovih, dokler se mu ni posrečilo najti izhoda iz njih prav tod nekje pri snežniškem gradu...«

KAKO SO SNEŽNIK PODARILI PUSTOLOVCU

Zgodba, kako je lastnik gozdov knez Schoenburg-Waldenburg podaril Snežnik fašističnemu avanturistu D'Annunziu, bi bila verjetno pozabljena, če ne bi ostala tako natančno opisana v italijanskem časniku Liburnia, ki je v dobi fašistične okupacije izhajal na Reki. V 1. številki tega časopisa iz leta 1926 lahko na strani 21 beremo v italijanščini zanimiv zapis, ki se v prevodu glasi takole:

Zadnje dni februarja leta 1925 je sprejel Mussolini kneza Hermana Schoenburg-Waldenburga, ki mu je izrazil svojo željo, da bi podaril vrh Snežnika pesniku D'Annunziu. Šef države je to plemenito knezovo ponudbo javil D'Annunziu z naslednjo brzjavko:

»Bil je pri meni knez Herman Schoenburg in mi izročil pismo, v katerem je napisano: »Želim izraziti svoje veliko občudovanje D'Annunziu, knezu Snežnika, velikemu Italijanu in nacionalnemu pesniku, in sem se zaradi tega odločil, da mu za vse življenje prepustim vrh Snežnika.«

Kot vidiš, je ta gesta zelo simpatična in pomembna ter Te zato prosim, da mu brzjavno pritrdilno odgovoriš, da bi lahko

brez odlaganja izdelali dogovor o tej stvari. Z vrhom Snežnika napravi, kar želiš. Gestata tega kneza je lepa in je ne smeš odkloniti. Čakam na Tvoj odgovor in Te poljubljam. Mussolini.»

D'Annunzio je odgovoril na knezovo pismo takole: »Zelo sem hvaležen knezu Schoenburgu, ker mi je dal priložnost za izjavo, da sem si največje vrhove zamislil kot idealne. Tudi to veliko investicijo iz kamena in gozdov hočem imeti idealno, a vojaško trajno. Z današnjim dnem kot vladar Snežnika objemam ljubeznivega kneza Schoenburga-Waldenburga in s tem objemom naj postane Italijan, ne toliko zaradi teritorija kolikor zaradi velikodušnosti, da nasleduje plemenito latinsko kri Petrarke. Midva ne moreva in nočeva biti bolj Italijana, kakor sva, in si Ti dovolim poudariti, da želim imeti tudi druga alpska posestva. Gabrielle D'Annunzio.«

Takle zapis, čeprav po vsebini meji na smešnost, ima svoje zgodovinsko zrno, ki lahko pride prav nekemu, ko se bo lotil pisanja, kaj vse je doživel ta beloglavi notranjski očak, ki »v nebo strmi, čas premišljuje in stvari...«, kot je o njem zapisal Gustav Strniša.

PLANINSTVO NA SNEŽNIKU MED OKUPACIJO

Leta 1926 je italijanski okupator razpustil podružnico Slovenskega planinskega društva v Ilirski Bistrici in zaplenil njeno imetje, ki je obstajalo iz planinske kočice v Črnem dolu, 20 arov zemljišča okoli nje

Razvaline italijanskega planinskega doma na Sviščakih leta 1949, spredaj vodni zbiralnik

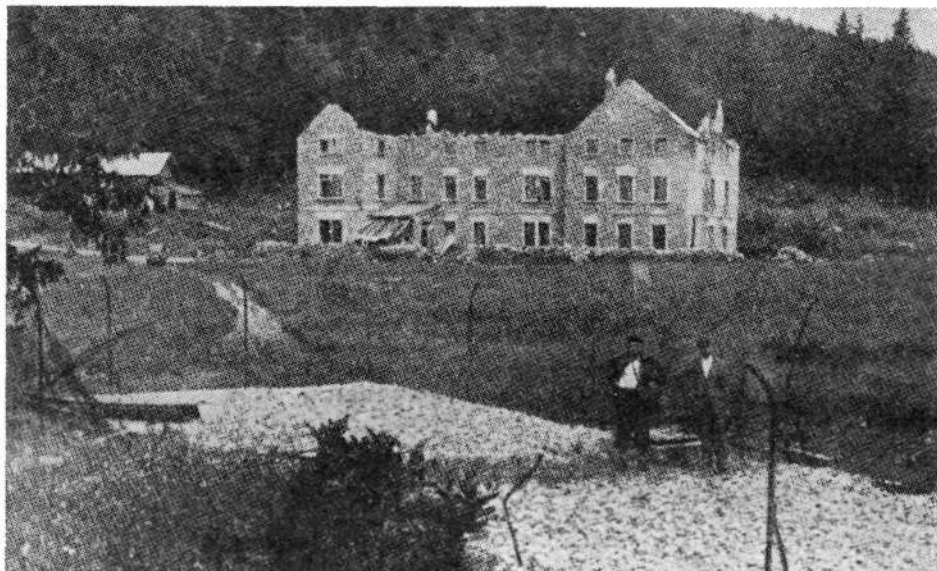
Foto: Fr. Planina

in 913,40 lir v blagajni. Vse to je izročil sekciji italijanskega alpinističnega kluba na Reki. Sekcija se je na kratko označevala s tremi črkami CAF, kar je pomenilo Club Alpino Fiume.

Snežnik je z okupacijo postal obmejno utrdbeno območje z vrsto vojaških naprav, do katerih je bil prepovedan dostop. V takih razmerah se je na vrh Snežnika mogel povzpeti le takšen planinec ali turist, ki so mu fašistične oblasti zaupale.

Ne glede na vse to pa je leta 1921 omejena sekcija začela na Sviščakih pod Snežnikom zidati 30 metrov dolg in 16 metrov širok planinski dvonadstropni dom, tako imenovan rifugio, kar bi po naše pomenilo zavetišče. Postavitvi tega doma, ki je bil pravzaprav le prikrita vojašnica, so posvečali posebno pozornost, kar dokazuje med drugim tudi dejstvo, da je Mussolini kot svoj osebni simbolični prispevek nakazal 200 tisoč lir za kritje stroškov, lastnik gozdov Waldenburg-Schoenburg pa je dal posekati okoli dva hektarja bukovega gozda vzhodno pred domom, da si je moglo vojaštvo na poseki urediti dovolj prostora za vežbe in parade. Precejšnje količine zemlje, ki se je nakopičila pri izkopavanju vodnih zbiralnikov, so vojaki zvozili na grbinasti svet poseke, jo zravnali in posejali s senenim drobirjem. V loku okoli nastale ravnice so gozdarji zasadili dvesto smrek, visokih do dva metra.

Po preteku treh let je nasuto zemljišče že dobilo zeleno travnato preprogo in dne 2. septembra 1924 so na njej organizirali slovesno otvoritev novega doma s parado vojaštva, alpinistov in predstavnikov oblasti. Šefa države Mussolinija je zastopal D'Annunzio, po katerem se je dom odslej imenoval Rifugio Gabrielle D'Annunzio.

Ta dom je zgorel okoli 1. maja 1945. Kako je prišlo do požara, se še ne ve.

Odšel je okupator, ruševine njegovega doma so odstranjene, a lepo zravnana zelena, kjer vsako pomlad vzkljije novo cvetje, je ostala; ostal je dober vodni zbiralnik in ostale so temne smreke, stare več kot šestdeset let, da bi zaljšale zeleno oazo sredi gozdov in razvedrile človeka.

(Podatki o zidanju doma so povzeti po hrvaški reviji Naše planine št. 5—6, letnik 1984, po časopisu Liburnia — 1926, po knjigi dr. Valter Bohinec, France Planina — Slovensko Primorje, 1952, po brošuri Snežnik, stran 37, in italijanski dokumentaciji iz leta 1927.)

Uspešni Američani

Devetčlanska ameriška odprava iz Colorada, ki jo je vodil Glenn Porzak, je bila ena izmed uspešnih odprav na osemtisočake minulo pomlad. Ko sta priplezali po severozahodnem grebenu, sta dve navezi 12. in 16. maja letos prišli na vrh Makaluja (8463 m). Prva trojka so bili Christoph Pizzo, Glenn Porzak in Šerpa Lhakpa Nuru. Gary Neptune, Dawa Nuru in Moli Lal (iz etnične skupine Gurungov) je bila druga srečna trojica. Ko je priplezal na Makalu, je bil to za Chrisa Pizzo (38) tretji osemtisočak in ima ta mož tako skupaj z Reichardtom in Roskelleyem ameriški rekord v tej kategoriji. Za Neptuna (38), Porzaka (39) in Dawa Nuruja (27) je bil Makalu drugi osemtisočak, na katerega so stopili.

J. N.

IVANKA KOMPREJ GLEDA NA PLANINSTVO ŠE DRUGAČE

KULTURNA SREČANJA NA URŠLJI GORI

Čeprav planinec išče v gorah mir in tišino, da bi kulturno užival v lepotah narave, si prej ali slej zaželi družbe. Gore so brez ljudi prazne in mrtve. Ko so prevaljski planinci pred leti razširili dom na Uršlji gori, so si zaželeli, da bi ga obiskalo čimveč ljudi, vemo pa, da zaradi hitrosti življenja sedaj marsikdo ne najde več časa za planinarjenje, zato je ljudi treba spet pritegniti, jim ponuditi kaj novega, privlačnega, nenavadnega.

»Tudi sama sem tako razmišljala in utrnila se mi je misel, da bi vrh Uršlje, kamor na srečo ljudje še vedno lahko pridejo le peš, pripravili kulturna srečanja,« pravi Ivanka Komprej iz Prevalj. »Mislim namreč, da ima pravi planinec do narave vedno kulturnen odnos. Temelji resnične kulture so v naravi, in ni za lase privlečena trditev, da planinstvo krepi narodno in kulturno zavest. Torej se mi je porodila misel o zimskih in poletnih kulturnih srečanjih vrh Uršlje gore. Člani upravnega odbora našega društva so bili takoj za to in prvo takšno prireditev smo imeli januarja 1986. Tedaj so kljub snegu, ki je zapadel ponoči, na vrh prišli člani pevskega zbora Vres s Prevalj, s svojo monodramo Svetneči Gašper pa je nastopil še Mitja Šipek. Prišlo je precej ljudi, razpoloženje je bilo zares nepozabno. Kako lepo in pristrčno intimno nam je bilo, pove na primer podatek, da so vresovci kar sami od sebe prišli na drugo zimsko kulturno srečanje.«

Doslej so imeli dvoje zimskih srečanj, namenjenih odraslim, in dvoje poletnih, namenjenih mladini. Vsa so zelo dobro uspela. Seveda ni njihov namen, kot pravi Ivanka Komprej, zgolj privabiti ljudi, marveč v njih tudi oživiti pravo naravno kulturo. Izvirna kultura narave Ivanko tudi notranje oživlja in jo sili k izpovedi.

»Mislim, da ima sleherni človek globoko v sebi željo po izpovedi bodisi skozi pisno in govorjeno besedo bodisi z likovnim ali glasbenim izdelkom. Mene privlači pisanje. Tako sem pri našem planinskem društvu izdala planinsko knjižico Trikotnik, zgodbo o alpinistki, ki se reši po padcu iz brezna. Ob letošnjih kulturnih dnevih pa sem izdala brošurico Babica vabi med tisočake, kjer je nekaj potopisov. Z možem namreč precej zahajava tudi v tuja pogorja in povsod si zapišem nekaj podatkov, drugo pa ostane v glavi in srcu. Ob priložnosti to brez večjih literarnih ambicij zlijem na papir.«

Tomislav Ivlič (Večer)

* * *

V soboto, 20. junija letos, je bilo na Uršlji gori megleno in hladno, do so še ptice nemo čakale na sonce. V planinskem domu pa je bilo živahno, veselo, prav prešerno. Zbrali so se mladi planinci iz osnovne šole Karel Destovnik-Kajuh iz Šoštanj, iz podružnične osnovne šole Bele vode in iz osnovne šole Franja Goloba na Prevaljah.

Mladi planinci so se udeležili poletnih kulturnih srečanj na Uršlji gori, ki jih organizira Planinsko društvo Prevalje. Na srečanjih, ki so že četrta po vrsti, so počastili spomin partizanskega pesnika Karla Destovnika-Kajuha.

Med recitiranjem njegovih pesmi se je vpletala misel o naravi, besede sta popestrili flavta in harmonika.

Program je bil kar v domu, ki je bil poln do zadnjega kotička. Poslušalcev je bilo kljub neprijetni megli presenetljivo dosti, da so bili nastopajoči kar zadovoljni.

Pristrčno vzdušje se je po končanem programu nadaljevalo v izmenjavi kulturnih spominov. Šoštanjčani so prinesli s seboj

drobno knjižico Kajuhovih Pesmi, kakršne so izšle leta 1944 pri Glavnem štabu NOV in POS, planinci s Prevalj pa so za udeležence pripravili še bolj drobno knjižico potopisov z naslovom »Babica vabi med tisočake.«

Zadovoljstvo nastopajočih in gostov kaže, da je zamisel o kulturnih srečanjih uspela, da bo potrebno nadaljevati in pritegniti še več mladih planincev k sodelovanju pri ohranjanju naravne in kulturne dediščine.

Ivanka Komprej

* * *

**Iz brošurice »Babica vabi med tisočake«
ponatiskujemo zgodnico Ivanke Komprej
»Uršlja gora nam je pri srcu«.**

* * *

Jo poznate, našo prijateljico Uršljo goro? Je samotarski vrh, čeprav spada v pogorje Karavank, viden daleč čez Koroško in Štajersko. Ko prideš v lepem vremenu na vrh in se oziraš okrog, imaš kaj videti. Od Pohorja ti drsi pogled čez Smrekovec na Raduho, za Olševo in Peco preskoči pogled na Kamniške in Julijske Alpe. Posamezne vrhove Karavank kar težko ločiš med obilico vzpetin. Ko se oko nagleda očaka Triglava, si zaželiš videti še višje vrhove in usmeriš pogled na sever. Bližnja Golica in Svinjska planina te vabita s položnimi pobočji, za njima pa je množica vrhov, ki so višji in se v Velikem Kleku želijo povzpeti prav do neba. Pa nobenem vrhu to ne uspe, saj nebo ni nobena streha nad nami. Med vrhovi se razprostirajo doline in polja, na bližnjih razločiš hiše in posamezna drevesa. Če pozorno gledaš ceste, ki se vijejo po dolinah, opaziš premikanje. To so avtomobili, ki hitijo pod vznožje Gore. Dobro, da cesta ne pripelje do vrha, vsak planinec mora vrh doseči peš. Med hojo dihaš svež zrak, ki ponekod prav omamno diši po smrekovih smolah. Poslušaj ptičje žvrgolenje, ki je v pomladanskih jutrih posebno prijetno. Poleti je pot od Naravskih ledin v gozdnati senci kljub vročini prijetna. Jeseni te kljub hladnim jutrom vzpon do Križana po strmem pobočju dodobra pregreje. Od Poštarskega doma prideš tudi pozimi veselo razpoložen do zadnjega ovinka, ko te pogled na vsa poslopja na vrhu kar prevzame.

Mogočna cerkev, ki že štiristo let vabi romarje, je najvišje ležeča cerkev v Sloveniji. Ko so jo okoliški kmetje gradili, so si trpljenje skušali na različne načine olajšati. Še danes pripovedujejo kot posebno zanimivost: »Trije pari volov so vlekli zvon na vrh, štirinajst parov pa sode z moštom za žejne voznike.«

Nas pritegne obsežen planinski dom, ki se je do današnje podobe spreminjal skoraj devetdeset let in priča o pridnosti planincev. Na vrhu stoji ob njem ponosen

oddajnik, ki nam omogoča, da poslušamo radijske oddaje in gledamo televizijske programe.

Z vrha opazuješ skalo Šmohorco, ki je alpinistom plezalski vrtec, pod njo pa včasih vidiš trop gamsov, ki se mirno pasejo.

Juš Zupan

POT NAVZDOL

*Nekateri prijatelji
so dosegli vrh.
Svoj vrh.
Meni pa so takrat
ob vsakem koraku navzdol
zmrzovalе solze
na utrujenih licih.
Veliko stvari
je minilo od takrat,
le nekaj se jih je rodilo
na novo.
Nekako spoznanje,
da pot navzdol
ni vedno poraz,
da v čaši pelina
naenkrat odkriješ
kapljice
sladkih
spominov.*

PTICA

*Ob nekem zmagoslavnem povratku
sem zavil s poti, v gaj starih,
skrivljenih macesnov,
Tam sem na belem grušču
našel mrtvega vladarja
sončnih višav.
Med zlomljenimi krili
so se pritajeno skrivale
drobne cvetice.
Oči pa so mu počasi
najedali črvi.
Ko sem nadaljeval svojo pot,
sem se spomnil,
da hočemo segati
včasih po zvezdah.*

Neža Maurer

NA SNEŽNIKU

*V katedrali smrekovega gozda
pridušeno drhti molitev krilc
tisočerih žuželk —
spremljava čistim, jasnim glasovom
krilatih pevcev na zelenem koru.*

*Vernik ne kleči.
Leži na mehkem mahu
z blaženim smehljajem v kotih ust
(tako se smehljajo mrtvi)
in s sladko zavestjo,
da trenutek traja.*

Ko je naša babica prvič obiskala Goro, je bila malo starejša od vas. Navajena ravnega polja je kar težko lezla na svoj prvi tisočak. Vesela je obstala in počivala vedno, ko je vodnik pripovedoval zanimivosti iz zgodovine vrha.

Za kmeta Plešivčnika ob vznožju gore so pravili, da »je bil bogat ko baron, s parom jelenov se je pozimi vozil na saneh«.

Svetnica Uršula, ki na vrhu kraljuje na cerkvenem oltarju, je s svojimi devicami bežala pred krvooločnimi Huni. Pod vrhom Gore se ji je noga ugreznila v skalo. »Tod živijo dobri ljudje, še skale so mehke!« Tako je dejala in se odločila, da ostane, po njej pa ima sedaj vrh ime Uršlja gora.

V jami pod vrhom je bilo bajne nekoč jezero. Povodni mož, ki mu soseščina romarjev ni bila pogodu, se je raje preselil na Pohorje. Vodo si je bojda prepeljal po mostu iz oblakov. Pa recite, da megla ni uporabna! Včasih je resda nadležna, da planinca ovira med potjo, še helikopterju je kdaj ponagajala, da ni mogel pristati in pripeljati nove posadke na oddajnik. Kadar pa jo pozimi pustiš za sabo in se povzpneš nad »megleno morje«, iz katerega štrlijo v sončno vedrino nešteti vrhovi, si vesel, da si se odločil za pot.

Zimske poti na Uršljo goro so sila raznolike. Od doma lahko greš dopoldne ali popoldne, celo ponoči. Posebno romantično je pešačiti v mesečini, če škripa pod gojzarji in se za vsako senco sprahuješ, kaj pomeni. Čisto navaden grm si v domišljiji spremeniš v dobrosrčno vilo ali hudobnega zmaja. Za miroljubnim drevsom te za debлом čaka prijatelj ali predrzen tolovaj, z malo napora si lahko predstavljáš celo prišleke iz veselja.

Ko prideš iz gozda na čistino in ti drevesa več ne zastirajo pogleda, se čudiš, kako se v mesečini vidijo bližnji in daljni vrhovi. Kar prijel bi jih z roko. Na nebu lahko šteješ zvezde vso noč do jutranjega svita. Po dolinah mežika nešteto luči, pravo morje kresničk, kot bi v ogledalu gledal rimsko cesto.

Ponoči je na vrhu okrog stolpa osvetljeno, kot bi prišel pod novoletno jelko. Daril pod njo sicer ne najdeš, le priznanje lahko izrečeš samemu sebi za premagan napor. Doživljaš pa prijetne občutke, ko gledaš krasoto okrog sebe!

Naša babica je tolikokrat obiskala Goro, da težko pove, kaj vse je doživela med potjo. Pravi, da je vsakič kaj novega, česar prejšnjikrat še ni doživela.

Živo pa ji je ostal v spominu zimski vzpon. Od doma je šla v sivem meglenem jutru. Ker jo je na prostem pozdravila sodra, je hitro stekla nazaj po dežnik. Smejali se boste, kako se poda planinskemu pohodu dežnik. Pa vam povem, da je to prima, precej bolje od pelerine. Dežnik držiš nad glavo in ga obračaš po smeri vetra, da ti

dežnih kapelj in snežink ne nese naravnost v obraz — in še odceja se mimo nahrbtnika.

Korakala je babica pod dežnikom po dolinski cesti, ledena površina se ji je včasih odmikala izpod nog, da je komaj ločila ravnotežje. Bolje je šlo po strmlem pobočju, kjer je novi sneg prekril ledeno gaz. Bolj je gazila proti vrhu, več je bilo snega in zaradi vetra so se pojavili zameti, ki jih je težko premagala. Smučarske palice je zasajala v sneg in si pomagala z njimi po ozki gazi, ki so jo zameti zravnali. Na vrhu je morala dežnik spraviti, sicer bi ji ga veter obrnil in odpihnil. Zameteno gaz je bolj slutila kot videla in se ugrezala v sneg ter kobacala po vseh štirih iz njega. Na zadnji strmini pod vrhom se je oprijela smrekinega vrha, ki je štrlel iz snega, da bi se potegnila naprej. Smola pa taka: noga se ji je ob smreki vdrla globoko v sneg. Ko je z drugo nogo poskušala zlesti na vrh, se je še bolj ugreznila ob smrekovih vejah v snežno gmoto. Za trenutek je obmirovala, nato pa grebla s palicami po snegu, da bi se rešila snežnega oklepa. Tudi palice so se vdirale globoko v sneg in ji niso nudile prave opore. Kaj sedaj? Kako zlesti iz te pasti? Veter je neusmiljeno pihal in jo je zazebló do kosti. Spomnila se je zgodbe, kako je dedka v otroških letih odnesel snežni plaz po strmlem travniku in je obležal za takim smrekovim košem, ob kakršnem je bila sedaj sama ukleščena. Dedku je smrečica rešila življenje, njej pa ga hoče vzeti. Ne sme ostati tu, v tej snežni pasti! Treba se je rešiti iz snega, drugače bo še zmrznila! Roke so bile trde od mraza, noge ukleščene, vendar je začela grebsti sneg pred sabo in ga metati proč. Sneg se je sesipal nazaj, da je bilo vse videti nesmiselno. Vztrajno je rinila sneg od sebe, da bi rešila noge izpod vej in se dvignila iz snežne luknje. Veter ji je nosil snežinke v obraz, da je morala večkrat zamizati. Po kapi, laseh in obrveh so se snežinke tajale in ponovno zmrzovala, da je bila podobna sneženim smrekam okrog sebe.

Utrujena bi najraje naslonila glavo na sneg in si odpočila. Vendar se je zavedala, da ne sme odnehati.

Boj s snegom je trajal zelo dolgo. Ko se je končno rešila iz snežne luknjice ob smrekci, je previdneje nadaljevala pot.

Na vrhu pa je bilo laže, saj je veter sveži sneg odpihal in je ponekod celo trava kukala izpod njega.

Ko je babica naposled prispela do planinske kočice, je bila vsa bela od ivja in zmrznjenega snega.

V topli koči se je sneg pričel tajati, da je kmalu stala v luži. Kapljice, ki so ji pozele po licu, pa so skrile solze sreče, ki so se prikradle iz oči ob zavesti, da je premagala snežno past.

LETOŠNJE POMLADANSKO VREME NA KREDARICI

Letošnja pomlad je bila po vsej Sloveniji, še zlasti v gorah, zelo muhasta. Med pomladanske mesece štejeemo — v meteorološkem smislu delitve leta na letne čase — marec, april in maj. Prvi in zadnji pomladanski mesec sta bila prekomerno hladna in dobro založena s padavinami, medtem ko je bil april rahlo pretopen in suh. Podrobnosti so naslednje:

Marčni mesečni temperaturni popreček, ki je znašal $-11,9^{\circ}\text{C}$, je bil za $4,7^{\circ}$ prehladen (normalna vrednost = dolgoletni popreček obdobja 1956—1975, ki znaša $-7,2^{\circ}$). Aprilski temperaturni popreček, ki je znašal $-3,2^{\circ}$ pa je bil za $0,9^{\circ}$ normalno vrednostjo. Dolgoletni majski temperaturni popreček Kredarice znaša $0,0^{\circ}$, letošnji pa je bil za $1,9^{\circ}$ pod to vrednostjo.

Absolutni temperaturni maksimi obravnavanih mesecev so bili sicer pozitivni, vendar občutno nižji kot doslej znani absolutni temperaturni ekstremi pomladanskih mesecev obdobja 1956/1975. Letošnja najvišja marčna temperatura je znašala samo $0,1^{\circ}$. Zabeležili so jo 26. dne v mesecu. Najvišja dosedanja marčna temperatura je znašala $7,5^{\circ}$ dne 1. marca 1960. Dne 29. aprila je bil izmerjen absolutni maksimum drugega pomladanskega meseca; znašal je $6,6^{\circ}$. Majski temperaturni maksimum je znašal $7,0^{\circ}$; zabeležen je bil 2. maja. Tudi absolutni mesečni temp. minimi so bili v mejah doslej znanih temperaturnih ekstremov. Najnižjo marčno temperaturo, $-23,9^{\circ}$, so izmerili 4. marca, 1. aprila je bil izmerjen aprilski mesečni temp. minimum; znašal je $-13,8^{\circ}$. Majski minimum so izmerili 22. maja, znašal je $-10,4^{\circ}$.

Oblačnost in sončni sij sta si v obratnem sorazmerju, saj čimbolj je oblačno, manj je sončnega sija. Marčni popreček oblačnosti (5,8) je bil pod normalno vrednostjo (6,3). Heliograf na Kredarici je zato lahko registriral samo 163 ur sončnega sija, kar je 44% od maksimalnega možnega trajanja sončnega sija v tem mesecu.

Aprilski mesečni popreček oblačnosti je bil sicer nekoliko višji (6,3), vendar je bil pod normalno vrednostjo (6,9), zato je v tem mesecu registriral heliograf 182 ur sončnega sija, kar je 45% od maksimalnega možnega trajanja sončnega sija. Majski popreček oblačnosti (7,3) je bil nad normalno vrednostjo (6,9). Zato je v tem mesecu sijalo sonce samo 150, kar je komaj 32% od maksimalnega možnega trajanja sončnega sija na Kredarici.

V marcu je na Kredarici v skupno 16 padavinskih dneh padlo 141 mm padavin, kar je 128% od za ta mesec normalne vrednosti (1 mm padavin = 1 liter vode na

1 m^2). Padavine so padale izključno kot sneg. Snežna odeja je ležala ves mesec, njena največja debelina je merila 390 cm (dne 30. in 31. marca 1987).

V aprilu je padlo v 17 padavinskih dneh na Kredarici »le« 127 mm padavin, kar je 85% normalne vrednosti. Prevladovala so snežne padavine, snežna odeja je 6. aprila dosegla letošnjo največjo debelino 405 cm. Prvič je letos 8. aprila deževalo na Kredarici. Maj je bil najbolj namočen mesec, saj je v 22 padavinskih dneh padlo kar 354 mm padavin, kar je 266% normalne vrednosti. Prevladovala so snežne padavine, enkrat je vmes tudi deževalo. Snežna odeja se je polagoma tanjšala, vendar je njena maksimalna debelina (dne 14. maja 1987) znašala še 390 cm.

Iz opisane je razvidno, da je letošnja pomlad bila planincem nenaklonjena. Ob obilnih snežnih padavinah, večkrat je znašal prirast snežne odeje v 24 urah 50 do 100 cm, so se trgali snežni plazovi.

F. Bernot

Srečanje na Everestu

Najvišja gora na svetu po spomladi prihodnje leto prizorišče velikanske plezalske operacije, v kateri bo sodelovalo 252 ljudi iz Kitajske, Nepala in Japonske. Ogromno odpravo bodo skupaj organizirali, da bi proslavili 30. obletnico Kitajske gorniške zveze (CMA) in 15-letnico Nepalske gorniške zveze (NMA). Kot je zapisano v protokolu, ki so ga podpisali letošnjega februarja v Pekingu (Beijing), bodo moštva iz teh treh držav postavila bazne tabore na severnem in južnem vznožju gore, da bi se od tod sočasno lotila vzpona na vrh z ledenikov Rongbuk in Kumbu. Po načrtu naj bi obe skupini 5. maja dosegli vrh in ga prvič prečili s severa na jug in z juga na sever.

Vodja skupine z Rongbuka bo Shi Zhan Chun, predsednik CMA (136 ljudi iz vseh treh držav), medtem ko bo skupino s Kumbuja (116 ljudi) vodil Khagda Bikram Shah, predsednik NMA. Nippon Television Network bo prek satelita v živo posredovala najpomembnejša dogajanja z odprave in vsekakor srečanje na vrhu. V ta namen bo poslala na odpravo 59 svojih ljudi. Nepalska skupina bo vključila med moštvo osem osvajačev Everesta, med njimi Sundere Šerpo, ki je bil na vrhu štirikrat, ter Anq Rito in Pertembo, ki sta bila na vrhu trikrat.

Naš dopisnik se je pogovarjal z generalnim sekretarjem Kitajske gorniške zveze Wang Feng Tongom in ga spraševal o podrobnostih tega podviga. »Kitajski in nepalski plezalci,« je dejal, »imajo največ izkušenj z Everesta (Comolungme), prvi na severni in drugi na južni strani. Ne glede na to bo izredno težavno uresničiti zamisel. Osebo menim, da je le deset odstotkov možnosti, da bi se skupini srečali na vrhu. Vendar bomo kljub temu poskusili doseči zastavljeni cilj.«

Józef Nyka

odmevi

ŽIG

Žig je zmanjkal iz skrinjice. Ni ga več in treba bo novega, da ne bo jeze obiskovalcev. Naci naroči Nandiju ob pohodu v Matkov škaf, naj Božo to uredi. Zelo enostavno, brez birokracije gre vse, če se ne bi zataknilo pri imenu.

Zakaj?

Pogledal sem v ženin planinski dnevnik, kjer skrbno čuva vse odtise žigov. Tu je Strelovec, 1764 m (27/7-87).

Za vsak primer pogledam na karto občine Mozirje: Strelavec, 1763 m. Enako je v Atlasu Slovenije in še v 3. izdaji planinske karte Kam. in Sav. Alpe (1982). Torej kaj je prav? Vse, kar mi je bilo dostopno, prebrskam. Badjura (1922/23): Strelovec, brez višine; planinski priročnik (1951): višina 1222 m; planinski vodnik (1973): 1754 metrov, 3. idaja (1982): 1763. Planinska karta (1954) ima višino 1754 m in napisan naglas Strelóvec, tudi avstrijska enako. Krajevni leksikon Slovenije Strélovec, 1763 metrov, s pripombo, da so višine iz osnovne drž. karte 1:5000 in 1:10 000, ki so za Mozirsko občino že v celoti izdelane. In pripis na občinski karti (1980): Imena na karti so sestavljena po KL Slovenije. Torej kaj je prav? Le na eni karti sem našel višino 1764 m (1:25 000), Luc(i)jan pa ima 1754 m, pa tudi 1676 m. Po tem iskanju vprašam še v Solčavo. Kakor se vam zdi prav, je odgovor na drugi strani žice.

In kaj naj napišem na listič izdelovalcu žiga?

Strelovec, 1763 m, PD Solčava. Prav ali ne, tak je sedaj žig!

A žilica mi ni dala miru. Brskal sem še naprej. Prof. Ficko je celo zapisal Stre-

lov, kot pravijo domačini. Spomnil sem se še na Robanovega Joža, njega bi vprašal. Ni ga več. Našel sem njegov zapis v Slovenskih večernicah (št. 129, 1978): Strelovec, z razlago imena. Pride od streljanja na dan pastirske veselice (5. 8. 1913 je bila zadnja). Višino mu je pripisal 1741 metrov. In takole je zapisal Fran Kocbek leta 1903: Strélovec (1798 m) je ena najlepših razglednih gor v Savinskih planinah. Pripis spodaj: Na specialni karti je napačno ime Strehalca; tako se imenuje le prostor okoli pastirske kočice. Mar sem storil prav?

* * *

Žig so mi napravili zastoj v Žalcu, iskrena hvala. Od sobote, 18. 7. 1987, je na vrhu. Privezan je z verižico, da komu ne pade v dolino. Ne zato, da bi ga kdo ne mogel odnesti! Dragi obiskovalec razglednega Savinjskega vrha, skrbno pa uporabljaj. Obvezen je za Solčavsko pot. Pa še drag je, čeprav zastoj!

Božo Jordan

BODEČE NEŽE – DRUGAČE

Družba in čas, ki ga živimo, vse se spreminja, problemi in spremembe se preslikavajo tudi v naše planinske razmere. Tako dobimo turistične nageljne — pa tudi bodeče neže.

Rad bi govoril o bodeči neži, ki so jo dobili v PD Kozjak zaradi doma na Tojzlovem vrhu. Dobila ga je tudi planinska organizacija, pa tudi v Mariboru — ne samo planinci, mogoče celo mesto ali regija. Ali pa ne? Še tako lepa pisma, načrti, nameni ali objube ne naredijo planinske postojanke rentabilne. Zapirali naj bi podjetja, lokale, hotele, pa ne bi planinskih postojank! Gradili smo jih v času kraljevine peš hoje — prevelike, prebogate že za tisti čas, preblizu vasi in mest in preskromne za danes. Prišli so avtomobili, nove zahteve, sanitarci in drugi. Povečali smo zahteve, pozabili pa na to, da ti objekti že v začetku niso bili ekonomsko dobro utemeljeni in niso bili grajeni tudi za svojo lastno reprodukcijo. Tako sedanjost kot bodočnost zato ni ugodna za vse naše postojanke. Turizem celo na različnih lokacijah ne uspeva — pa naj bi kar vsaka planinska postojanka! Brez družbene pomoči taka postojanka ne more, tako kot ne more časopisna hiša brez subvencioniranega papirja ali RTV brez dodatne družbene pomoči.

Če je planinska postojanka ne dobi, je očitno predač od Maribora in prenizko za visokogorsko postojanko; nihče je ne mara, ne v najem niti v zakup, celo za-

Kolesarjenje okrog gorá

Turistične organizacije so v sodelovanju s krajevnimi dejavniki, ki jih zanima turizem, v Engadinski dolini v Švicah v začetku letošnjega poletja odprle mrežo kolesarskih stez in cest, ki povezuje Silvaplano, St. Moritz, Pontresino in Zouz ter kraje med temi skrajnimi točkami. Te poti so stran od glavnih cest in so urejene kantonske ceste ali kolo-vozni. »Kolesarske ceste so urejene predvsem za tiste kolesarje,« je napisano v prospektu, ki so ga izdali ob tej priložnosti, »ki imajo radi prijetno kolesarjenje, se pravi za družine z otroki, saj na teh stezah ni drugačnega prometa.« — V prospektu so natisnjena pravila lepega obnašanja na teh stezah in cestah in možnosti za izposojajo najrazličnejših koles — tudi na železniških postajah in tudi »mountain bikes«. Pri nas naj bi taka steza potekala po trasi opuščene železniške proge Jesenice—Kranjska gora—Planica, pa ni o njej ne duha ne sluha.

stonj je ne bi mogli oddati. To pa je že opravičilo za upravni odbor Planinskega društva in PZS. Zakaj ne bi tudi česa uknili, zaprli, prodali ali odpisali? Cilj je množično priti v gorsko naravo, objekt je samo sredstvo; zakaj ga ne bi ponudili krajevni skupnosti, sindikatu kakšne javno-medijske organizacije ali komu drugemu v Mariboru ali kje drugje?

Mislím, da bo treba povedati družbi, da ne zmoremo vsega, saj ekonomska kriza velja tudi pri nas. Bodeča neža ni nič hudega; dobili jih bomo še nekaj; bližnje Pohorje je pravi poligon za to: tako čudovito in hitro izganjajo planince in s tem njihove objekte. Ko zgradijo dovolj cest in asfalta na gori, je čas, da gremo planinci drugam in zapustimo tudi svoje objekte; še bolje pa je, da tam, kjer je to mogoče, planinci ne investiramo prvi in ne preveč.

Zato se osebno ne morem strinjati s čudnimi razlagami o bodeči neži samo za PD Kozjak. Dobili smo jo vsi, tudi PZS pa 6 mariborskih občin, vsi, ki ne vedo, da izgubljamó za planinski in turistični namen že višine do 1000 m, in ne ukrepajo. Kaj bomo z razvojem, če bomo vzdrževali vse preseženo in preživeto? Še marsikaj bomo morali zapreti, z bodečo nežo ali brez, vendar je to potrebno, če hočemo dobiti nageljne za dobre, moderne in ekonomsko premišljene rešitve.

Tomaz Banovec

ORIENTACIJA PA TAKA!

V zadnjem Planinskem vestniku mi je bil všeč članek o pozdravljanju v gorah. Naj vam povem, da mi ruški planinci to še upoštevamo in se pozdravljamo.

Toda pišem vam zaradi nečesa drugega. Mislím, da sprejemate tudi kakšne kritike in napake poskušate popraviti. Sem namreč članica orientacijskega krožka v Rušah, ki je kar številčen. Redno sodelujemo na tekmovanjih, pri katerih pa me nekaj moti. Organizacija je večinoma slaba, udeležencev malo (torej slaba propaganda), pogoste so napake pri uvrstitvah itd. Poleg drugega me torej jezi, ker nimam prave konkurence. Uspeh ni popoln, čeprav si prvi, tekmujeta pa, na primer, samo dve skupini.

Za slabo udeležbo je verjetno krivo predvsem to, da je vsako leto preveč tekmovanj. Namesto deset bi jih bilo lahko le pet, ki pa bi bila boljše organizirana. Moti me tudi, da je republiško tekmovanje odprto. Tam bi morala biti nekakšna pravila za sodelovanje, na primer uvrstitev med prvo trojico na vsaj enem tekmovanju, da bi res tekmovali le boljši. Z republiških

tekmovanj bi bil lahko tudi kakšen prispevek na TV in v časopisih, saj je tudi to šport kot vsak drug. Vse to bi prispevalo k temu, da ta lepa oblika planinstva ne bi izumrla.

Urška Jurše,
članica MO PD Ruše

iz planinske literature

Peter Skoberne: Triglav

V 150. zvezku zbirke Kulturni in naravni spomeniki Slovenije, ki jo izdaja Zavod SR Slovenije za varstvo naravne in kulturne dediščine, je izšla knjižica o Triglavu, »gori in simbolu«.

Zbirka je začela izhajati že leta 1965. Njen prvi zvezek je napisal Stane Peterlin, posvečen pa je bil Triglavskemu narodnemu parku. V več kot dvajsetih letih je izšlo kar lepo število vodnikov, ki v glavnem obravnavajo le našo kulturno dediščino, naravne znamenitosti pa opisuje razmerno malo knjižic. V zadnji se prepletata oba vidika, saj nas avtor seznanja tako z naravnimi kot tudi kulturnimi znamenitostmi in s pomembnejšimi dogodki iz preteklosti.

Triglav spoznamo s treh strani: z bohinjske, savske in trentarske. Prijetno tekoča beseda opisuj pristope, poti, plezalne smeri, zgodovino osvajanja najvišjega vrha, zgodovino raziskovanja pogorja, kulturne spomenike, naravne znamenitosti, bogato rastlinstvo; preteklost se na vsakem koraku prepleta s sedanostjo. Zgoščeno napisan vodnik nam nevsiljivo ponuja številne informacije, ki pa niso zgolj suhoparne številke in imena, prav tako tudi ne samo povzetek številnih del o Triglavu. V opisovanju zaznamo tudi osebna občutja avtorja, strokovnjaka — botanika in ljubitelja — planince.

Vodnik je ilustriran z barvnimi in črno-belimi avtorjevimi posnetki in s skico Triglavske stene, ki jo je narisala Jana Vidic. Knjižico zaključujejo kratka informacija o Triglavskem narodnem parku in napotki za nadaljnje informacije o zgodovinskih podatkih, o knjigah in priločnikih za opremo, planinskih kočah in poteh, delih, ki obravnavajo naravne in kulturne posebnosti Triglava in njegove okolice in zemljevidih. Čisto na koncu je še kodeks obnašanja v Triglavskem narodnem parku. Med drobnimi nedoslednostmi in napakami naj omenim le različno pisano ime prvega kuratorja Kranjskega deželnege muzeja grofa Hohenwarta, ki ga avtor piše kot Hohenwart (kakor se je sam sicer podpisoval) ali kot Hochewarth. Uveljavljeno je namreč pisanje Hohenwart. Napaka je še v letnici Teleksa, v katerem je France

Ceklin razkril skrivnost Vodnikovega Vršca. Njegov članek je izhajal v letu 1983 (št. 25, 26 in 27) in ne leta 1977.

Tanka knjižica nas ob že znanih ali ob še neprehojenih poteh k Aljaževemu stožpu seznanja s Triglavom nekoč in danes, z drobnimi, skoraj neopaznimi zanimivostmi in z veličastnimi kulturnimi in naravnimi znamenitostmi.

Nada Praprotnik

Planinska karta Grintovcev

Inštitut za geodezijo in fotogrametrijo je za Planinsko zvezo Slovenije pripravil karto Grintovci — osrednje območje Kamniških in Savinjskih Alp. Karta je od avgusta letos na voljo planincem (po ceni 1600 din).

Karta prikazuje osrednje območje Kamniških in Savinjskih Alp in je izdelana v merilu 1 : 25 000. V tem merilu je Inštitut doslej izdelal že dve turistično planinski karti: »Bovec z okolico« in »Kranjska gora z okolico«.

Razmeroma veliko merilo je omogočilo zelo podroben prikaz visokogorskega reliefa in ostalih elementov vsebine karte.

Karta je namenjena predvsem planincem. Zato so avtorji največjo skrb posvetili prikazu vsebine, ki je pomembna za hojo in orientacijo v gorah. Tako so na njej začrtani kolovozi in steze, markirane planinske poti, turnosmučarske proge, planinske kočice, bivaki, lovske kočice, pa seveda nad vse skrbno prikazano skalovje in stene, melišča in plazovi, studenci in izviri ter gozdne površine, tako da je možna podrobna orientacija na terenu tudi ob izrednih pogojih (zima, brezpotje, megla itd.).

Pomembna novost, ki bo precej prispevala k varni hoji v gorah, je kategorizacija markiranih planinskih poti po težavnostnih stopnjah. Poti so razdeljene na lahke, zahtevnejše in zelo zahtevne. Planinska zveza Slovenije se je že pred časom odločila za tako kategorizacijo in tudi za ustrezno označevanje poti na terenu. Tako je karta Grintovcev za karto Kranjske gore že druga planinska karta, ki daje s to — sicer začasno — kategorizacijo poti svoj prispevek k dokončni ureditvi označevanja zahtevnosti planinskih poti.

Na karti sta podrobno prikazani tudi obe smučarski središči, Krvavec in Velika planina, z žičnicami in vlečnicami ter urejenimi smučarskimi progami in tekaškimi stezami.

S posebnimi kartografskimi znaki so označene najvažnejše kulturne in naravne znamenitosti, avtobusne postaje in parkirni prostori ter oba planinsko-turistična mejna prehoda v Avstrijo, Jezersko sedlo in Savinjsko sedlo, prek katerih gre jugoslovansko-avstrijska planinska pot (tudi označena s posebnim znakom).

Novost je tudi vsebina hrbtne strani karte. Najprej najdemo tu panoramo Grintovcev, ki je fotomontaža doslej manj znane originalne panorame iz leta 1855. S pomočjo pregledne karte, ki je prav tako na tej strani, se bodo uporabniki karte lahko orientirali v širši okolici Grintovcev in poiskali glavne dostope iz večjih krajev. Najvrednejši in zelo uporaben pa je pisni del te strani, ki ga lahko imenujemo kar vodnik po Grintovcih v zgoščeni obliki. Poleg sličic in najvažnejših podatkov o vseh planinskih kočah, ki so na območju karte, so tu še opisi dostopov do koč, prehodov in vseh vzponov, za katere so kočice izhodišča. Zraven so navedeni še časi prehodov in vzponov ter stopnja zahtevnosti. S temi opisi je karta močno pridobila in jo lahko postavimo za vzor prihodnjim planinskim kartografskim izdajam.

Planinska glasila

Vsa planinska društva, ki izdajajo svoja glasila, teh publikacij ne pošiljajo Planinskemu vestniku, da bi z njimi tako ali drugače seznanili slovensko planinsko javnost, nekatera društva pa imajo vendarle redno na seznamu svojih bralcev in naročnikov tudi Vestnik. Tako smo te poletne mesece dobili nekaj števil planinskih glasil, ki imajo z izjemo prav redkih prispevkov predvsem društveni informacijski pomen.

Z letošnjim majskim datumom je izšla 8. številka 5. letnika »Snežnika«, glasila planinske skupine Osnovne šole Dragotin Kette v Ilirski Bistrici. Večina prostora je namenjena impresijam s planinskih izletov in varstvu okolja, poleg tega sta mlada planinca obiskala starostu bistriških planincev prof. Draga Karolina in iz pogovora ob tej priložnosti napisala prispevek, v glasilu je nekaj priložnostnih pesmi in izrekov ter tretje, zadnje nadaljevanje Zgodovine snežniških gozdov izpod peresa Viljema Kindlerja.

Planinsko društvo Viharnik je izdalo junijsko, tretjo številko letošnjega 12. letnika svojega Informatorja, v katerem je uvodni prispevek posvečen planinskemu pogledu na ekologijo, energijo in varčevanje, in sicer ob letošnji konferenci RK SZDL Slovenije, po presoji urednice Helene Tepina pa je po tehtnosti na drugem mestu prispevek o Triglavskem narodnem parku. V skrbno urejenem glasilu je seveda največ prostora odmerjenega društvenim dejavnostim in še predvsem društvenim izletom, med katerimi je eden opisan prijetno humorno, kar še dodatno popestri številko društvenega glasila.

Skoraj celotna zadnja, junijska številka »Gorskega popotnika«, glasila PD Integral, je posvečena izletništvu. Čeravno je

uvodoma natisnjeno vabilo na delovne akcije na Planini pri Jezeru, kjer v Integralovi planinski postojanki menda še marsikaj ni čisto tako, kot bi moralo biti, Integralovi planinci, kot kaže, vendarle raje hodijo na izlete kot na prostovoljne društvene delovne akcije.

V nakladi 200 izvodov je v začetku julija izšla sedma številka »Gornika«, informatorja PD Nova Gorica. Na dveh listih (štiri straneh) formata A4 so brez leporečja, strnjeno in informativno, nanizane dejavnosti in naloge tega planinskega društva. Naposled smo dobili ciklostirane »Bavške žabe«, ki so jih napisali in v »približno 60 izvodih« razmnožili udeleženci letošnjega republiškega pionirskega planinskega tabora v Bavščici. V tem glasilu so nanizane impresije mladih udeležencev tabora, oblikovane v pesniški, prozni in likovni govorici. Vsekakor bi bilo ob teh prizadevanjih pohvalno, če bi založniki posvetili enako pozornost tudi tehnični plati svojega glasila, saj so nekatere strani komaj čitljive.

Sedem veličastnih

V Kanadi je lani izšla knjiga »Po Everestu« (Beyond Everest). Napisal in bogato ilustriral jo je Patrick Morrow, drugi Kanadčan, ki je leta 1982 prišel na vrh Everesta (prvi, Laury Skreslet, je bil na vrhu tri dni prej). Ta knjiga je izredno pomembna za zgodovino alpinizma, ker je Everest samo ena izmed pomembnih točk v vrsti vzponov, ki jih je v devetih letih opravil Morrow: zastavil si je za cilj, da bo stopil na najvišje vrhove vseh šestih celin in seveda tudi na Antarktiko.

V času, ko pišemo o najrazličnejših alpinističnih rekordih (kot »en sam človek osvojil vse najvišje vrhove v Himalaji), je zanimivo vsaj zabeležiti tudi ta podvig Patricke Morrowa.

Morrow je najprej junija leta 1977 splezal še s sedmimi alpinisti na najvišji vrh Severne Amerike, na Mount McKinley na Aljaski, visok 6194 metrov. Ta uspeh ga je opogumil in se je po treningu na več vrhovih Skalnatih gora (Rocky Mountains) odpravil februarja leta 1981 na Aconcagua, ki je s 6959 metri najvišji vrh Južne Amerike.

Meseca oktobra leta 1982 je bil na Mount Everestu, julija leta 1983 pa se je povzpел na Elbrus (5633 m), ki ga avtor knjige smatra za najvišji vrh Evrope, saj je prepričan, da je Kavkaz evropsko pogorje. Avgusta istega leta je bil na Kilimandžaru (5894 m), najvišji gori Afrike.

Novembra leta 1985 se je z devetčlansko odpravo povzpел na 4897 metrov visoki Vinson na Antarktiki, lani pa je dosegel svoj cilj, ko se je v skupini šestih alpinistov povzpел na Carstensz Pyramid (4884 metrov) na Novi Gvineji, ki je najvišja točka avstralske celine.

Vse te vzpone je popisal v tej zanimivi knjigi, ki zajema tudi tragične trenutke, ko so v Himalaji umrli nekateri njegovi tovariši in Šerpe.

Na vzponu na Elbrus in Carstensz je sodelovala tudi Patrickova soproga Baila, Kanadčanka litvanskega porekla, ki ji je posvečena knjiga.

Izmed vseh vzponov je vsekakor najbolj eksotičen vzpon na Carstensz, kjer so bili plezalci v neposrednih stikih s Papuanci, prebivalci Iriana, in so pri njih doživljali scene iz kamene dobe. Fotografije, ki jih je tam posnel, so fantastične slike o življenju, kakršnega najverjetneje ni nikjer več ali pa je nemara le še v najbolj zakotnih in nedostopnih predelih ob Amazonki v Južni Ameriki.

Zanimivo je, da smatra Patrick Morrow vzpon na McKinley na Aljaski za nič lažjega kot na Everest, čeprav je ameriška gora za celih 2650 metrov nižja od Everesta. Izmed vseh vzponov smatra Morrow za najlažje plezanje na Kilimandžaro.

Knjiga obsega 175 strani velikega formata, tiskana je na finem brezlesnem papirju, stane 43 kanadskih dolarjev, naročiti pa jo je mogoče pri Firely Books, 3520 Pharmacy Avenue, Unit 1-c, Scarborough (Ontario), Canada MIW-2T8.

Radimir Stefanović

Slapovi v avstrijskih Alpah

Profesor Hans Matz z Dunaja je bralcem Planinskega vestnika že poznan kot avtor knjig za kajakaše, v katerih se je nemaleokrat ukvarjal tudi z našimi, slovenskimi rekami. Pri založbi Oesterreichischer Bundesverlag je v letošnjem poletju izšla nova knjiga, ki pa je nekoliko drugačna. Gledano z oči kajakaša se je profesor Matz doslej ukvarjal z različnimi oblikami možnega, tokrat pa nam predstavlja reke in potoke v svoji »padajoči pojavnih obliki«, nekaj torej, kjer kajakaš navadno nima kaj iskati.

Knjiga je torej namenjena širšemu krogu ljubiteljev narave: nedeljskim izletnikom, hribolazcem, alpinistom, navsezadnje pa seveda tudi tistim kajakašem, ki svojo vožnjo začenejo v bližini slapu.

Avtor se tokrat omejuje na slapove v svoji avstrijski domovini; svojega zanimanja pač ni mogel raztegniti na vse alpsko območje ali celo kar na vso Evropo. Za slovenskega ljubitelja prirode pa Avstrija ni posebno daleč, nasprotno — pogled na zemljevid nam pove, da je v tej knjigi opisanih mnogo slapov, ki so nam bližji kot obiskovalcu z Dunaja, za lepo število drugih pa so razdalje približno izenačene.

V celoti je opisanih in na celostranskih barvnih posnetkih prikazanih petinosem-

deset slapov. Na začetku so tisti iz dežele Vorarlberg, potem iz Tirolske, pa Koroške, Salzburške, Zgornje Avstrije, Štajerske in na koncu tisti, ki so Dunaju najbližji — slapovi iz Spodnje Avstrije. Tako je avtor utemeljil naslov in tudi podnaslov: *Wanderziel Wasserfall; zwischen Rätikon und Wienerwald*.

V uvodu je slapovom namenjenih nekaj splošnih strani. Slapovi imajo namreč svojo dinamiko, svojo geološko in hidrološko plat, svoje (dolgo) življenje. V naših časih, ki jih označuje predvsem nikoli zasičena žejna po energiji, je to življenje seveda v nenehni nevarnosti.

Slapovi pa imajo tudi svojo estetsko dimenzijo; nič čudnega torej, da so doslej — zlasti v obdobju romantike — ničkolikokrat navdihovali slikarje. Profesor Matz omenja celo nekaj zanimivih primerov, ko je nekaj slapov bilo upodobljenih na avstrijskih poštah znamkah.

Vsakemu od slapov je avtor odmeril enako prostora: poleg lepe celostranske fotografije še stran teksta, vključno s prostorsko-geografsko skico in z nekaj drobno tiskanimi stavki, ki navajajo čisto stvarne podatke za obiskovalca, tisto, kar bi se lahko imenovalo vodič, in to v najožjem pomenu te besede.

Fotografijam se pozna, da so bile posnete na film formata šestkrat šest, jasne in čiste so, da je ponekod moč videti celo vodne kapljice.

Seveda ni enostavno opisati petinšestdeset slapov. Slap je konec koncev v vseh petinšestdesetih primerih le padajoča voda.

Voda lahko šumlja, šumi ali buči — odvisno od njene množine in temu primerno zbuja v nas mir, razburjenje ali celo grozo. Petinšestdeset takih različnih občutij pa prav gotovo ni. Avtor česa takega tudi ni nameraval; slapovi mu niso bili priložnost za lirično izživiljanje. Avtor poleg slapov opisuje tudi bližnjo okolico in dodaja zanimive zgodovinske in drugačne dodatke, slapove postavlja tako v primeren prostorski in časovni okvir, čeprav je tu in tam vendarle dodal tudi kanček tistega, zaradi česar nas slapovi navdušujejo.

Vse to bo prišlo prav tistim ljubiteljem narave, ki se bodo kljub inflacijskim težavam odpravili na izlet ali celo na dopust k našim severnim sosedom.

Borut Korun

Zemljevid Aconcagua

Jerzy Wala, Carles Capellas in Josep Paytubi: Aconcagua. Merilo 1 : 50 000. Eno-barvna orografska karta 40 × 50 cm. The American Alpine Club, New York, 1987.

Vse več in več ljudi obiše najvišjo goro zahodne poloble, zato so vse večji problem *podrobnosti*, ki bi jih bilo mogoče

razbrati z zemljevida tega območja. Naposled se je tega dela lotil poljski kartograf Jerzy Wala iz Krakowa, ki se je specializiral tudi za izdelovanje planinskih zemljevidov. Preden se je odločil za to delo, je zbral kartografsko in fotografsko gradivo, ki so ga pripravile poljske in druge tuje odprave.

Zemljevid je čudovit primer mednarodnega sodelovanja. Potem ko je Wala izdelal in narisal zemljevid, sta ga pripravila za tisk v Sabadellu španska strokovnjaka iz Servei General d'Informacio de Muntanya Carles Capellas in Josep Paytubi, ki sta napisala koristno legendo. Gradivo je pregledal in odobril južnoameriška avtoriteta Evelio Echevarria. Karto je natisnil in izdal American Alpine Club.

Zemljevid prikazuje pogorje Aconcagua (6959 m) z okoliškimi gorami od Cerro La Mano (5426 m) na severu do Cerro Tolosa (5432 m) na jugu. Oblikovanost zemljišča je prikazana v podrobnostih in izredno pregledna. Karta je nadaljevanje »Cuadernos de Alpinismo«, ki so jo izdali že leta 1982 pri Servei General d'Informacio de Muntanya. Naročiti jo je mogoče na naslovu: SGIM, Apartat Correus 330, 08200 Sabadell, Barcelona, Spain.

društvene novice

19. dan planincev

Planinsko društvo Sovodenj organizira v nedeljo, 13. septembra, pri planinski koči na Ermanovcu (1026 m) nedaleč od Trebije in Hotavelj v Poljanski dolini 19. dan planincev, osrednjo tradicionalno prireditev slovenskih planincev. Čeprav se bo proslavljanje začelo že ob 8. uri, bo začetek planinskega zborovanja, na katerem bo slavnostni govornik dr. Marjan Rožič, predsednik zvezne skupščine, ob 11. uri. Do Sovodnja in na Ermanovec je mogoče priti z vlakom do železniške postaje Škofja Loka (Trata), od tod pa bodisi z železniške bodisi avtobusne postaje z rednimi ali izrednimi avtobusi. Za avtobuse in osebne avtomobile bodo parkirni prostori v Hotavljah, Kopačnici, Trebiji in Sovodnju, samo za avtobuse v Kladju in samo za osebna vozila pri Vrhovcu nedaleč od Kladja. Vse ceste bodo od parkirnih prostorov dalje zaprte za ves motorni promet. S parkirnih prostorov bo treba iti na Ermanovec peš. Iz Hotavelj je na Ermanovec prek Slajke dve uri in pol, iz Trebije prek Stare Oselice poldrugo uro, iz Kopačnice, Sovodnja in Kladja pa eno uro. Vračanje v Škofjo Loko bo po istih poteh in cestah.

Z Ermanovca je možnih več izletov in potniških tur. Do bolnišnice Franje je dve uri in pol hoje, na Blegoš tri ure, na Bevkov vrh in Sivko pa štiri ure in pol.

20. zbor planincev PTT Slovenije

Pri Poštarskem domu pod Plešivcem je bil v nedeljo, 28. junija, jubilejni, 20. zbor planincev PTT Slovenije, ki ga je organiziralo Planinsko društvo PTT Maribor. Pokrovitelj zbora je bilo Podjetje za ptt promet Maribor. Na srečanje slovenskih ptt planincev je prišlo več kot 700 planincev iz Slovenije in Zagreba ter delegaciji s PD PTT Maribor pobratenih PD PTT Novi Sad in Tuzla. Na zboru so proslavili tudi 30-letnico delovanja PD PTT Maribor ter predali namenu povečane in prenovljene prostore Poštarskega doma pod Plešivcem.

Na slovesnosti je predsednik PD PTT Maribor Bruno Fras orisal zgodovino planinskega društva in gradnje doma ter poudaril, da jubileja ne bi mogli lepše proslaviti kot s predajo dograjenih in prenovljenih prostorov doma svojemu namenu. Direktor Podjetja za ptt promet Maribor Stanislav Brglez pa je v imenu pokrovitelja zbora poudaril skrb delovne organizacije za delovanje društev, ki delujejo med ptt delavci ter še zlasti za delo planinskega društva, ki je velikega pomena za rekreacijo delavcev. Slovesnost so popestrili pihalni orkester, moški pevski zbor in dramska sekcija KUD Pošta iz Maribora, ki so izvedli lep, planinskemu prazniku primeren kulturni program.

Na slavnostni seji meddruštvenega odbora planinskih društev PTT Slovenije so podelili priznanja graditeljem prve koče, ki so pred več kot 30 leti pod vodstvom Martina Prevorčnika postavili temelje današnjemu lepemu in velikemu domu, ter organizacijam in posameznikom, ki so najbolj zaslužni za gradnjo, obnovo in dograditev Poštarskega doma pod Plešivcem.

Po slovesnosti so se mnogi odpravili na krajši izlet do izvira Hotuljke, nekateri pa so se povzpeli na vrh Uršlje gore. Vsi drugi so preživeli lepo popoldne na tratah ob domu v prijetni družbi planinskih in stanovskih prijateljev.

Jože Dobnik

60 let PD Laško

Prvi začetki dejavnosti Planinskega društva Laško so bili že v dvajsetih letih tega stoletja, natančneje leta 1922. Toda ko so leta 1978 razvili društveni prapor, so se odločili iz dejavnosti društva odšteti vojna leta. Tako bodo letošnjega 6. septembra v Laškem praznovali 60-letnico svojega planinskega društva.

Eden od ciljev prvega odbora je bil gradnja planinskega doma na Šmohorju, kamor

so ljudje že takrat radi zahajali. Otvoritev koče je bila 9. junija 1929. Leta 1936 so sklenili kočo povečati, vendar je vojna zavrila načrte in tako so novi dom lahko odprli šele 17. avgusta 1952.

Leta 1945 je planinska organizacija v Laškem štela 38 aktivnih članov, leto dni pozneje že 57. Leta 1961 je bilo v društvu včlanjenih kar 785 planincev, nato se je število začelo zmanjševati in se zadnji dve leti spet večja, tako da je lani štelo društvo 435 članov.

Vodstvo PD si je že nekaj let prizadevalo, da bi obnovilo svoj propadajoči dom. Z veliko družbeno podporo, se pravi s sredstvi samoupravnega sporazuma, ki so ga podpisale delovne organizacije v Laškem, ter z namenskimi sredstvi TIM in Pivovarne Laško bodo ob proslavljanju društvene 60-letnice 6. septembra slovesno odprli popolnoma prenovljeni dom.

Planinsko društvo Laško je pred tremi leti prejelo red zaslug za narod, s katerim ga je odlikovalo predsedstvo SFR Jugoslavije.

Pobratenje med Rezijani in Trentarji

Pomladansko zelena planina Krnica na sedlu širokega gorskega hrbita, ki ločuje dolino reke Učeje od tiste »ta prave« skrivnostne Rezije, vgnezdene pod dobrodušni Kanin ob istoimenski reki Reziji, je bila v nedeljo, 21. junija, prizorišče prijateljskega srečanja — pobratenja — planincev iz Bovca in Rezije. Med nekaterimi še živimi pastirskimi stajami ali »planinami«, kot rečejo rojaki iz Rezije, so se sešli gorniški prijatelji z obeh strani Kanina. Mejna črta med Italijo in Jugoslavijo na kaninskih grebenih, vrhovih, slemenih, grapah, gorskih livadah in sedlih jih ne ločuje, temveč drži na skupni poti v »nekoristni svet« gorskih višav.

Čeprav je dežela onkraj Kanina pomenila Bovčanom vedno nekakšen skrivnostni izživ in so na drugi strani Rezijanom predstavljali »ta Buški« zgolj srečanja na planinskih pašnikih med čredami ovac in koz, ki pogosto zaradi gospodarskih koristi niso bila prav nič prijateljska, pa je vendarle ta »pastirsko« obarvana vez pomenila pravzaprav nekaj stoletij edini trajen stik rojakov z obeh strani gora. Trdo pastirsko življenje se je umaknilo novemu času, a v nebo kipeči vrhovi Kaninove skupine dalje družijo Bovčane in Rezijane, tokrat kot planince, alpiniste, gornike ali morda kot samo priložnostne obiskovalce tišine med Vrhom Loške planje in Prestreljenikom.

Na pomlad pred sedmimi leti je Enzo Letig, nekdanji partizan in kasneje župan občine Rezija, pripeljal v Bovec skupinico mladih Rezijanov, da bi navezali stike z bovškimi planinci. Obisk ni bil zaman. Na

jesen leta 1980 so Bovčani že pomagali graditi in markirati Rezijanom njihovo velikopotezno pot »Ta visoko Rosojansko pot«, ki v krogu povezuje najvišje vrhove nad Rezijo.

Najslabše del poti med sedlom Med Babam in Visokim Kaninom, kjer pot doseže svojo najvišjo točko, je skupen Rezijanom in Bovčanom. Ta pot poteka domala po meji med Italijo in Jugoslavijo.

Deževna septembrska nedelja 1981 ni prav nič motila prijetnega vzdušja na planini Kot, ko so družno »Ta visoko Rosojansko pot« tudi uradno izročili planincem v uporabo. Čeprav je pot markirana in na najbolj izpostavljenih mestih tudi zavarovana, jo odlikujejo številni prvobitni naravni prehodi, prave gorske višave in mirna samotnost. Prav ta njena »drugačnost« zvalja nanjo tiste prave planinske »užitkarje«. Žal »administrativni mlin« tudi v sedmih letih še ni uspel zmlati uradne registracije poti tudi na naši, slovenski, jugoslovanski strani gore. Oddaljenosti med bovškimi planinci in »Gruppo Alpinistico Resiano-Ghiri« ali po naše »Polhi«, ki je prevečala prva uradna srečanja na »Ta visoki Rosojanski poti«, ni bilo več. Rodilo se je pravo hribovsko prijateljstvo, ki postane življenjski sopotnik domala slehernega gornika. Bolj kot so se družili, bolj so spoznavali, da se še vse pre malo poznajo. Pa so Bovčani odšli med Rezijane ter jim s pomočjo diapozitivov predstavili bovške in trentarske gore, društveno dejavnost, slovensko planinstvo nasploh. Odmaknjenost Rezije, njen mir in tišina, a vendar tako vznurljivo in kipeče življenje ljudi doline pod Kaninom so Rezijani predstavili v Bovcu Bovčanom, z diapozitivi pa so se sprehodili tudi po gorah nad Rezijo, med planinami, skromnimi polji in senožetmi. Predavanja naših himalajcev Staneta Belaka-Šraufa in Petra Podgornika so v kulturni dom v Ravenci v Reziji privabila ne samo ljubitelje gora iz Rezije, temveč tudi iz okoliških italijansko govorečih krajev. Lino di Lenardo, sedanji predsednik »Polhov«, je v Bovcu gostoval z dvema predavanjema z italijanskih alpinističnih odprav v perujske Ande in na ledeno Grenlandijo, na katerih je sodeloval.

Vrnimo se na »Ta visoko Rosojansko pot«. V zadnjih dveh letih jo je bilo treba tu pa tam popraviti, obnoviti markacije, dodatno zavarovati. Pa so spet stopili skupaj Rezijani in Bovčani ter opravili potrebna dela. »Polhi« so sredi zbiranja in obdelave podatkov za izdajo planinskega vodnika rezijanskih gora, pomagajo jim tudi člani PD Bovec. Žal je popotovanje po gorah povezano z najrazličnejšimi nevarnostmi, ki so vzrok za nesreče. Skoraj sočasno s planinci so se povezali tudi gorski reševalci z obeh strani Kanina, saj nesreča ali stiska v gorah res ne pozna meja. Nad vse koristno je to medse-

bojno sodelovanje gorskih reševalcev v obliki izmenjav na vajah GRS, reševalci se poleg izmenjav izkušenj v tehniki reševanja tudi osebno spoznajo. Prav to osebno poznanstvo, ki odtehta dolge procedura/ne postopke, je doslej že v nekaj primerih prispevalo k učinkovitosti reševalnih akcij na območju Kanina, ko je šlo za različne oblike pomoči in sodelovanja postaj GRS Bovec in Moggio Udinese (po rezijansko Mužac), v katero je vključena reševalna skupina iz Rezije.

Pred dobrim letom je vzklila ideja, da bi temu sodelovanju dali tudi simboličen, trajen pečat v obliki pobratenja med planinci-rojaki, ki naj bo tudi obveza in spodbuda za sodelovanje v bodočnosti.

Prijateljska srečanja bovških in rezijanskih planincev, kakršno je bilo to na Krnici, bodo poslej postala tradicionalna in bodo izmenično v Reziji oz. pri nas nekje na Bovškem.

Boris Mlekuž

Desetletnica Ledin

Dne 31. julija 1977 je bila ob izjemno slabem vremenu z dežjem, vetrom in meglo otvoritev objektov na Ledinah. Ob 10-letnici obratovanja je planinsko društvo Kranj pripravilo na Ledinah slovesnost, na kateri so med drugim ocenili nalozbo in ugotavljali, v kolikšni meri je bila upravičena.

Že leta 1974 so na Ledine začeli graditi tovorno žičnico in v letu dni je bila postavljena ena izmed redkih drznih »vertikalnih« tovrnih žičnic, ki je dolga 1920 metrov in poteka brez vmesnega stebra celih 1300 metrov. Tovorna žičnica še zdaj brezhibno deluje in je doslej prevozila več kot 15 000 tovorov različnega materiala ter osebne in druge opreme. Žičnica je poleg dostavne ceste z Jezerškega pomembna osnova za nemoteno oskrbovanje planinske kočice. Objekt z dvema vlečnicama na ledeniku pod Skuto je omogočal več kot stodnevno oskrbovalno sezono od maja do septembra. Doslej je bilo to skoraj 50 000 obiskovalcev in 34 000 nočitev, vlečnic na ledeniku se je posluževalo 31 500 ljudi, poleg njih pa še klubi iz naše republike ter koroškega in tržaškega zamejstva. Ledeniški objekt je tudi omogočil 38 tečajev in posvetov, na katerih so sodelovali alpinisti, gorski reševalci in ljudje, ki se ukvarjajo s helikopterskim reševanjem. Za ostenje nad Ledinami in Češko kočico so izdali plezalni vodnik v slovenskem in nemškem jeziku. Lokacijo za objekt so izbrali po natančnejšem proučevanju treh standardnih ledeniških plazov na kraju, kjer so pred 200 leti stale ovčarske kolibe. Po desetih letih se je izkazalo, da je lokacija varna, saj so bile ta čas vse vrste in količine snega, vendar ni bil objekt nikoli niti najmanj ogrožen ali celo prizadet.

Že med izgradnjo in ves čas obratovanja Ledin so največjo pozornost posvečali ekološki preventivi. Odpadke uničljive embalaže transportirajo v dolino, detergente uporabljajo le v najmanjši možni meri, perilo perejo izključno v dolini, kurišča na trda goriva, predvsem bukova drva, pa zaradi odlične izolacije objekta le redko uporabljajo.

Upravitelji Ledin se zavzemajo za to, da bi Ledine slejkoprej ostale take, kot so zdaj, in da bi trikotnik med Ravensko Kočno, Belsko Kočno in Okrešljem proglasili za krajinski park, o čemer so občinski predstavniki v letih 1972 in 1973 sicer že razpravljali, vendar je ostalo le pri razpravah. Desetletne izkušnje in analize opozarjajo na to, da je sedanja obremenitev s približno 60 smučarji dnevno optimalna, več aktivnih smučarjev pa bi povzročilo škodljive vplive na ledeniku, kot je ob letošnji 10-letnici obratovanja Ledin povedal predsednik odbora za izgradnjo Ledin in predsednik PD Kranj Franc Ekar.

Pot po Golteh

S Potjo po Golteh, ki so jo delavci RTC Golte in Merxove prodajne službe turizma pred kratkim predstavili hotelsko turističnim in agencijskim delavcem, je dobilo celjsko turistično območje še eno privlačno planinsko pot, ki hkrati pomeni tudi popestritev poletne ponudbe tega rekreacijskega centra.

Pot, v celoti je označena s številnimi ličnimi kažipoti, se začne na vrhu Medvedjaka, kamor pridemo z nihalko in sedežnico, z vrha Medvedjaka pa se mimo vlečnice Trije ploti najprej napotimo do vrha, od koder je lep razgled proti Raduhi, Ojstrici in Pohorju. V neposredni bližini vrha je značilno kraško brezno, kakršna so tudi sicer značilna za razjedeno kraško površje Golt in Mozirske planine, katere pestro pokrajinsko podobo ustvarjajo še številne vrtače, suhe doline in brezna.

Pot po Golteh nadaljujemo proti severozahodu, prek planine Stari stani, do pastirskega stanu v tipičnem krajinskem slogu, od tam pa se povzpemo prek planine Lahovnica do značilne vrtače pod Gostečkim stanom. Pot vodi dalje do idilične dolinice z majhnim jezercem, ob katerem si lahko privoščimo daljši počitek.

Po južnih obronkih Ostrega vrha (1586 m) pridemo na Zadrecki stan, nato po dolinici med Ostrim vrhom (1586 m) na Boskovec (1588 m), ki je najvišji vrh na Golteh. Prek Male Iztaje pridemo na prehod iz Mozirskih planin proti Smrekovcu.

Iz Malih Iztaj se spustimo na pot proti Mozirski koči ter se ustavimo pri značilni kraški jami Ledenici, v kateri je vse leto sneg, nato pa se spustimo do Mozirske

koče (lep razgled na Medvedjak in celotno traso nihalko Žekovec). Tu se lahko spustimo tudi čez Okenca v podnožje stene do kraške jame, ki ji domačini pravijo Vežica, potem pa se po označeni poti vrnemo v hotel.

Razen lepega razgleda na vse strani in bogatega rastlinstva bodo prišli na svoj račun nabiralci zdravilnih zelišč, predvsem arnike, v poznem poletju in jeseni pa ljubitelji brusnic, borovnic in gob. Za skupine so na Golteh pripravili posebne programe, ki poleg vodenja po poti in prevoza z nihalko in sedežnico lahko vključujejo še ponudbo kislega mleka na planšariji ter enolončnico, kosilo ali piknik na prostem ob igranju citer. Vsak, ki prehodi pot v krajši ali daljši varianti, dobi spominsko značko.

(Novi tednik)

Najdaljša slovenska transverzala

Iz Gančanov v Pomurju do Slavnika v slovenski Istri pelje skoraj tisoč kilometrov dolga pot z več tisoč markacijami in oznakami »TV«: od 13. junija 1969 je namreč odprta transverzala kurirjev in vezistov NOV Slovenije z 88 kontrolnimi točkami. Doslej je transverzalo pot prehodilo 412 občanov ali letno povprečno 24. Nekateri so pot prehodili v treh mesecih, nekateri šele v desetih letih. Zadnja leta je novost ta, da je transverzala razdeljena na štiri odseke. Za prve tri odseke naj bi tako imenovane majhne značke (bronaste, srebrne, zlate) podeljevala pristojna ptt podjetja, redne značke z označeno tekočo številko pa slovesno podeljujejo ob prazniku republike.

Ocenjujejo, da hodi po transverzali kurirjev in vezistov več tisoč občanov, saj je razprodanih vseh 6000 dnevnikov. V prodaji je že druga izdaja Vodnika, katerega pisec je — enako kot prve izdaje — Jože Dobnik, ki je s svojimi dopolnitvami ponovno dokazal, da je velik poznavalec te poti in vsega ob njej.

In zakaj ta zapis o tej transverzali? Ker mineva letos 20 let, odkar so se ptt organizacije odločile prevzeti domicil organizaciji »Kurirjev in vezistov NOV Slovenije«, nakar so ptt organizacije dve leti pozneje slavnostno odprle transverzalo kurirjev in vezistov NOV Slovenije.

Občni zbor kranjskih PTT planincev

V nedeljo, 14. junija, se je na občnem zboru pri Kovinarski koči v Krmu zbralo prek 100 PTT delavcev in njihovih svojcev — članov planinskega društva PTT Kranj. Pripeljala sta jih dva avtobusa, ki sta pobirala člane vse od Kranja do Jesenic. Za začetek občnega zbora je zapel moški

pevski zbor, nato je navzoče pozdravil tov. Bavdek, predsednik planinskega društva PTT Kranj. Prebral je poročilo o delu in aktivnostih društva v zadnji mandatni dobi odbora. Društvo je organiziralo vrsto izletov, ki so se jih udeleževale manjše skupine, dva pohoda pa je organiziralo v večjem obsegu — vsakoletni pohod na Triglav, ki se ga je avgusta lani udeležilo 56 članov, ter zimski pohod po poteh partizanske Jelovice. Med člani PD je mnogo samohodcev, ki opravljajo samostojno pohode, vzpone ali transverzale.

Nato je harmonikar Albin zaigral splet alpskih viž, za njim so zapeli pevci, klarinetist Borut je zaigral Avsenikovo »Slovenija, od kod lepote tvoje«, Angelca iz Gorij je zaigrala na harmoniko in zapela 100 let staro pesem »Zažarele so planine«. Najmlajši so se odrezali z recitacijami in petjem, nato je nastopil zanimiv duet (tast in zet), ki je zaigral na orglice in perilnik. Ob koncu je nekdanji predsednik in starosta kranjskih PTT planincev tov. Praprotnik spregovoril nekaj besed in zaželel vsem planincem mnogo dobre volje in lepih doživetij v gorah.

Ivanka Korošec

Dvoje dejavnosti Kranjskogorcev

Delo planinskega društva Kranjska gora, ki je bilo v preteklem obdobju nekoliko v zastoju zaradi prednostnih nalog pri izgradnji planinske postojanke — kočje na Gozdu, je z dograditvijo te postojanke in izvolitvijo novega odbora ponovno oživelo tudi pri izvajanju osnovne društvene dejavnosti.

Takoj po izvolitvi novega društvenega odbora so se na prvi seji dogovorili za obliko dela po posebnem programu dela planinskega društva Kranjska gora. Program temelji na dveh osnovnih dejavnostih. To sta gospodarska dejavnost, se pravi gospodarjenje s planinskimi postojankami, ki jih upravlja društvo (koča na Gozdu, koča v Krnici in Mihov dom), in osnovna, se pravi telesnokulturna dejavnost, katere cilj je ohraniti tradicije planinstva in si pri tem prizadevati za širjenje kroga ljubiteljev gorskega sveta v Kranjski gori in okolici. Nekaj uspehov s področja te dejavnosti je že vidnih. Tako so izvedli propagandno akcijo za pridobivanje novih članov, organizirali izlet in pripravili dve predavanji, na katerih je alpinist Matjaž Rauhekar pripovedoval o vzponih v Ameriki, njegov kolega Tomo Česen pa o plezanju na osemtisočake v Karakorumu.

Posebno pozornost so zdaj kranjskogorski planinci namenili obnovitvi kočje v Krnici, ki je zaradi dotrajanosti zdaj zaprta. Odbor za delo s planinskimi postojankami je že organiziral prve delovne akcije, na katerih so »pripravili« kočjo za obnovitvena dela.

Andrej Zemva

Severjeva pot na Boskovec

V nedeljo, 19. julija, so pri Mozirski koči na Golteh poimenovali na novo označeno in delno spremenjeno planinsko pot na najvišji vrh kraške planote Golt Boskovec (1588 m). Zbralo se je kar lepo število planincev. V uvodnih besedah je predsednika PD Mozirje Franci Steiner dejal: »Danes smo se zbrali tu, da počastimo spomin na našega pokojnega člana, za služnega markacista in garača pri obnovi Mozirske kočje Antona Severja. Menili smo, da se najlepše in najdotrajnejše oddolžimo za njegovo delo, če pot na Boskovec poimenujemo po njem. To je naša zahvala človeku, ki nam je bil blizu in ljub. Komisija za pota ga je odlikovala s Knafelčevim diplomom in leta 1983 je prejel srebrni častni znak PZS za svoje delo.

Ob otvoritvi je bil tudi kulturni program, kjer so sodelovali šmihelski pevci pod vodstvom Antona Acmana, citraš iz Slovenj Gradca, pionirka pa je prebrala odlomek iz Cankarjevega dela o slovenski zemlji. Udeleženci so se odzvali pozivu Martina Aubrehta in v lepem sončnem vremenu skupno krenili na vrh. Po vrnitvi je bil še prijateljski klepet ob enolončnici v koči.

B. J.

10 let področnih zborov PLV

Zadnji vikend v maju je bil obnavljalni seminar za PLV Savinjskega MDO, imenovan tudi področni zbor PLV. Tehnični del smo opravili med potjo, na skalah levo nad nekočo označeno planinsko potjo iz Zgornjega Gabernika (297 m) na Boč. Pogovor je bil zvečer v domu, analiza dela pa v nedeljo po končanem delu. V nedeljo dopoldne smo obnovili orientacijo in transport ponesrečenca. Pripravili smo improvizirana nosila, izpopolnjena z diagonalno vezjo. Zbor je vodil Ernest Stoklas ob sodelovanju Silva Jošta, Boža Jordana, Srečka Čulka ml. in zdravnika dr. Sama Fokterja. Zbora se je udeležilo 31 PLV.

Velja še zapisati, da smo pred 10 leti (avg. 1977) pripravili prvi seminar za PLV Savinjskega MDO (PV 1978/788). Zanj smo pripravili in napisali gradivo (format A 5), ki je pozneje služilo še drugim. Skopirali so ga na podolžni format A 4, strani pa oštevilčili po prejšnjem formatu in jih je bilo 266. Izdajo tega prvega dela v taki obliki je omogočila Občinska telesnokulturna skupnost Žalec, kar je bila zasluga takratnega sekretarja in predsednika Savinjskega MDO Adija Vidmajerja. Ta se je letos povabil odzval in prišel na zbor. PLV so se mu za pionirsko delo na tem področju v naši dolini oddolžili s skromnim darilcem. To gradivo smo dopolnjevali in izpopolnjevali ter je v tiskani ob-

liki izšlo leta 1983 pri Planinski založbi kot 89. publikacija. Eden izmed PLV prvega rodu je poskrbel tudi za tiskano izdajo Pravičnika o PLV (1980), ki pa je sedaj pošel.

B. J.

Hoja po zamejstvu

V nedeljo, 21. junija, je bilo tretje srečanje treh planinskih društev, in sicer SPD Trst, PD Platak z Reke in PD Snežnik iz Ilirske Bistrice. Srečanje je potekalo na območju SPD Trst, ki je bilo gostitelj srečanja sedemdesetih planincev iz treh društev. Udeleženci so opravili pot od Boljunca na Grižo (447 m), po dolini Glinščice do Botača, prek Peska do vrha 672 metra visoke Kokoši in dalje do Bazovice, kjer so pohod končali pred spomenikom padlih, na katerega so položili cvetje in se oddolžili spominu padlih. Razen v zadnjem delu je bil pohod v lepem in sončnem vremenu. Čeprav so pohodniki hodili ves dan neposredno ob državni meji, ni prišlo do nikakršnih nevšečnosti, mejnih stražarjev pa niso niti srečali. Društvu gostitelju so planinci iz Ilirske Bistrice podelili priložnostna darila, predstavniki vseh treh društev pa so se dogovorili, da bo naslednje srečanje na območju PD Platak z Reke v tradicionalnem terminu, se pravi tretjo junijsko nedeljo prihodnje leto. — Prvo srečanje treh planinskih društev je bilo leta 1985 na Snežniku, drugo pa lani na Snežniku. Vsakega od njih se je udeležilo od 70 do 240 planincev.

Vojko Čeligoj

Planinska šola na planini Jezero

Iz trenutnega navdiha sem se prijavila v planinsko šolo, ki so jo organizirali na Planini Jezero nad Bohinjem, in sicer od 19. do 25. julija letos. Kasneje so me obhajale misli, čemu mi bo šola, saj že skoraj vse življenje hodim v naravo in v planine, pa tudi naučila sem se nekaj v tem času.

Tukaj pa sem spoznala, da sem hodila naokoli z napol odprtimi očmi, da sem sicer veliko videla in doživljala, pa si nisem znašla razložiti. Za pravo občutenje narave je potrebno tudi razumevanje in poznavanje njenih zakonitosti, prav tako lahko globlje doživljavaš le tisto, kar ti je poznano, da se lahko pripraviš na morebitna presenečenja.

Naša skupina je bila različne starosti, med nami trije še mladoletni, in iz različnih krajev Slovenije. Skupaj nas je bilo 18 vedoželjskih planincev. Šola je bila v idilično lepem in mirnem kraju na višini 1450 m. V neposredni bližini doma se med

smrekami iskri temno jezero ledeniškega izvora. Voda pa ni bila preveč hladna in smo to njeno prijetno lastnost tudi nekateri preizkusili.

Dom oskrbuje PD Integral; prijazna oskrbnika in kuharica so nam pripravljali taka presenečenja, da smo se razšli z mislijo in željo, da se še vrnemo. Oskrbnik Rado nam je s svojim petjem popestril skoraj vsak večer, posebno doživetje pa je bilo prepevanje ob tabornem ognju.

Vsak naš dan je bil izpolnjen od zgodnjega jutra do časa za spanje. Organizator in vodja planinske šole Marinka Koželj nam je predstavila izkušene planince, ki so nas z besedo in diapozitivi popeljali v odkrivanje planinskega sveta, naslednji dan pa je šel vsak od njih z nami na pohod in nas tako še neposredno seznanil z osnovami, ki naj bi jih poznal vsak pravi planinec.

O vremenoslovju nam je govoril Franček Vogelc; čudovite so bile njegove fotografije narave, tako žive in polne barv. Božo Jordan nas je učil brati planinsko karto in nas orientiral v prostoru. Ko je govoril o varstvu narave, je bilo neizbrisno njegovo poznavanje planinskega cvetja.

Pridobili smo tudi osnovno znanje prve pomoči in neposredno pomoč vadili kar na sebi. Zanimivo in poučno nam je to predstavil dr. Florjan Terčelj.

Naša Marinka pa nas je seznanila s planinsko opremo in kaj vse potrebujemo za varno in prijetno hojo po gorah. Učila nas je, da bomo kos vsaki situaciji, če bomo nanjo pripravljani in primerno opremljeni.

Zadnji dan bivanja smo zaključili s prvim izpitom, ki je obsegal teoretični in praktični del. Na oba smo se pripravljali skupno in moram reči, da kar zagnano.

Pri praktičnem delu smo pokazali različne vozle, gorski reševalec Ernest in planinska vodnica Štefka pa sta nas ocenjevala.

Ernest Stoklas je bil tudi naš vodnik na zadnjem pohodu na Debeli vrh, kjer sta s Štefko izvedla pravo akcijo spuščanja z vrvmi čez »steno«. Tako smo na lastni koži doživeli še krst v osnovah alpinizma.

Planinska šola je bila zame zelo zanimiva in poučna. Veliko sem se naučila in veliko doživela, kar mi bo ostalo v najlepšem spominu. Poleg pridobljenega znanja pa mi je teden dni v naravi pomenil še prijetno preživetje dopust.

Milena Peče

Planinski tabor na Jezerskem

Ob jezeru na Jezerskem so sosednja planinska društva, PD Lisca iz Sevnice, PD Brežice in PD Bohor iz Senovega, postavila poleti planinski tabor, ki so ga v začetku julija zasedali mladi planinci Bohorja. Tam je bilo 68 planincev, od ka-

terih je bila večina še osnovnošolcev, na planinskem taboru. Čeprav jim je pogosto nagajalo vreme, je taborno vodstvo, mladinski vodniki in mentorji, vestno skrbelo za to, da je ob teoretičnem delu postopoma pripravljalo mlade planince na gorske ture. Za začetek so jo mahnilo na Škubrov vrh in preverili kondicijsko sposobnost. V naslednjih dneh so šli do Češke koče, na Zgornje ravni in Ledine, kjer so mlajšim planincem prikazali uporabo planinskega orodja in opreme. Posebno zanimivo je bilo na zadnji, dvodnevni turi. Povzpeli so se na Kokrsko sedlo, kjer so prespali, naslednji dan pa so jo ubrali na Grintovec. Vsi, ki so šli iz tabora na pot, so prišli na najvišji vrh Kamniških Alp. Za najmlajše je bila pot sicer naporna, vendar so jo zaradi prejšnjega vsakodnevnega utrjevanja in stopnjevanja kondicije zmogli. Nikomur ni bilo žal, da se je udeležil te ture, saj so gore doživljali v zares enkratni lepoti. Kar nekako zaživeli so z njimi, ko so opazovali gamse in kozorože ter njihov boj med samci.

Breda Dušič

Planinski krožek

Na naši šoli se planinci zbiramo ob ponedeljkih. Vodi nas tovarišica Kumer. V planinski šoli spoznavamo zgodovino planinstva, opremo, gibanje, nevarnosti v gorah, GRS itd.

Sodelujemo tudi v akciji Pionir planinec. V letošnjem šolskem letu smo se že kar precej potepali po naših lepih gorah. Bili smo na Resevni, Kumu, Kopitniku, Jančah, Homu in Tisju. V naslednjih mesecih bomo z izleti seveda nadaljevali, saj nameravamo z mladimi planinci Kovinotehne na taborjenje v Trento.

Pred nedavnim nas je obiskal alpinist Jože Zunanc (AO Štore), ki nas je z besedo in sliko popeljal po gorah Jugoslavije. Z zanimanjem smo si ogledali smučanje po Šar planini, Julijcih in ekstremno plezanje v stenah Ojstrice.

Podobnih predavanj si še želimo, saj nam prijetno popestrijo ure planinskega krožka.

Marjetka Šterban,
planinski krožek
OŠ Primoža Trubarja
Laško

Izgubljeno — najdeno

Dne 9. avgusta sem na poti med Zavetiščem pod Špičkom in Kočo pri izviru Soče izgubil fotografski aparat znamke Kiev. Izgubo sem opazil približno kilometer pred Kočo pri izviru Soče pri majhni livadi s tremi podrtimi debli, ki so lahko primerno počivališče, hkrati pa tudi zadnja livadica pred dolino Trente. Fotografski aparat nima velike tržne vrednosti, vendar mi je drag spomin, v njem pa je film s

posnetki s Špička in Jalovca. Prosim poštenega najditelja, naj najdbo sporoči v pisarno Planinske zveze Slovenije. Čaka ga lepa nagrada. Najdbo lahko sporoči tudi na moj naslov: Damir Kuhar, Trstenjakova 29, 41090 Zagreb, ali na domači telefon (041) 150 197.

Pozdravi bralcem PV

»Dolski planinci smo prvi deležni velikega gostoljubja čeških tovarišev. Stationirani smo v osrčju Češkega raja, ki je prelep in tudi planinsko zanimiv. Prvi poskus je torej uspel. Upamo na še več izmenjav. Lep pozdrav!« — Tako so nam pisali Drago Kozole in še 16 dolskih planincev, ki so bili julija na obisku pri čeških planincih. Kot sta se dogovorili ob letošnji 90-letnici gorništvu na Češkem tamkajšnja in slovenska planinska organizacija, bodo namreč odslej takšne izmenjave vsakoletne in redne.

Lepe pozdrave so poslali uredništvu in bralcem Planinskega vestnika mladi planinci MO PD Zabukovica, ki so bili sredi julija na planinskem taboru v Trenti. Poleg pozdravov so na razglednici žigi Goriškega muzeja v Trenti, Zasavske koče na Prehodavcih, poti pod Kanjavcem, Tržaške koče na Doliču in — seveda — Triglava.

V imenu bralcev se za obe razglednici lepo zahvaljujemo.

Vabilo s Slivnice

Zlato Matič, ki skrbi za dom na Slivnici nad Cerknico, nam je poslal prijazno pismo z naslednjo vsebino:

»Spoštovani ljubitelji narave! Pripravili smo vam poceni oddih v prelepem kotu naše lepe Slovenije, v hribih, kjer je še naravno okolje. Z malo našega in vašega truda se bodo vaši otroci predajali brezskrbnemu igranju v naravi, kjer jih ne bo motil hrup avtomobilov in tudi starši si boste lahko oddahnili od vsakodnevnih skrbi, od tekanja po trgovinah za hrano, kuhanja in pospravljanja. Pri nas vam bomo postregli s smehom in dobro voljo, pa tudi krožnike prinesemo in odnesemo ter povimamo sami. Če se hočete pripraviti, da je to v današnjih časih res, nas obiščite in videli boste, da je. Potrudili se bomo, da vas zadovoljimo s postrežbo, hrano in vsem drugim, kar bo v naših močeh. Smo v Domu na Slivnici, v bifeju s hrano in prenočišči, ki je v višini 1114 metrov in iz Cerknice komaj osem kilometrov daleč po gozdni cesti z avtom. Za zaključene družbe je dom odprt po dogovoru, sicer pa vsak dan razen ponedeljka. Imamo dvoposteljne, triposteljne, štiriposteljne in petposteljno sobo ter skupni ležišči. Vse informacije lahko dobite vsak

ponedeljek od 8. do 11. ure po telefonu (061) 215-589, takrat lahko tudi rezervirate dopust pri nas. Pišete nam lahko na naslov: Zlato Matič, Dom na Slivnici, 61380 Cerknica.«

Kako je mogoče priti na Slivnico? Iz Cerknice gremo čez most mimo tovarne Brest, na levi strani pri računskem centru, kjer je na hiši markacija, pa zavijemo na pešpot mimo bazena proti vzhodu. Značilna je zaseka med borovim gozdom, kjer pelje markirana pešsteza. Prvi vrh, mimo katerega gremo, se imenuje Gradišče. Nadaljujemo po grebenu proti Širokem hribu in mimo Štal na vrh Slivnice. Vrh je lahko dostopen in je za hotelom na Slivnici. Iz Cerknice je dve uri lažje hoje.

Izpred doma in z vrha je lep pogled na Cerkniško jezero, proti severu na Juljske in Kamniške Alpe, proti jugovzhodu na Snežniško pogorje.

Sestopimo lahko po isti poti, če pa imamo čas, lahko gremo na vzhodno stran na gozdno cesto, ki pelje proti Blokam. Pri spomeniku padlim borcem NOV na Radleku zavijamo na desno na senožeti proti Bločicam. Ta del poti pripelje do vasi Bločice, od kod lahko nadaljujemo pot proti Križni gori.

Pohod na Ratitovec (1666 m)

V soboto, 8. avgusta, se je skupina planincev-železničarjev iz Zagreba napotila iz Litostrojske kočice pod Soriško planino na Ratitovec. Vreme je bilo zelo slabo: v Zagrebu je deževalo, na poti proti Sorici sta si dež in megla podajala roko. Tudi v Litostrojski kočici so napovedovali slabo vreme, ker je bila na zahodu gosta megla. Vendar se nas je deseterica odločila iti na Ratitovec. Zares je bila na prvem delu poti vseskozi megla. Toda ko smo premagali drugi vzpon in prišli na livade, se je megla začela dvigati in razgledi so postali vse lepši. Še preden smo prišli do kočice, je posijalo sonce.

Posebno smo se razveselili, ko smo videli, da kočica širijo. V domu je izredno čisto in urejeno, oskrbnici pa sta vljudni in navdušeni nad delom. Tam smo srečali planince iz Maribora, ki so šli v nasprotni smeri. Vendar je primernejša pot s Soriške planine kot iz Prtovča, kamor smo se napotili po uri počitka in kjer so nas čakali planinci, ki so se vrnili s Sorice skozi Železnike.

Potem ko se je zjasnilo, so bili razgledi, sveže vreme in travniki, polni gorskega cvetja, nagrada za našo odločnost, da vendarle gremo na Ratitovec. Med nami je bilo sedem članov, ki so to pot šli na Ratitovec prvič in so bili izjemno zadovoljni, ker je bil izlet tako uspešen.

Josip Sakoman

Popravek

V Planinskem vestniku št. 6 (junij 1987) na strani 253 pod naslovom »Srečanje ljubljanskih planincev« je pomota v pokroviteljstvu in vožnji avtobusa.

Pokrovitelj 17. planinskega tabora ljubljanskih planinskih društev na Ključu dne 14. 6. 1987 je bilo Industrijsko montažno podjetje (IMP) 61000 Ljubljana, Titova 37. Pomotoma je napisano, da je pokrovitelj občina Vič-Rudnik.

Avtobusa IMP za prevoz planincev izpred občine Vič-Rudnik nismo organizirali. Avtobusne prevoze je prevzelo podjetje Integral. Prevoze so organizirali z avtobusne postaje Ljubljana do Brezij; v popoldanskem času je bil povratek na isti relaciji.

Predsednik planinskega društva IMP
Lojze Kosi

Rokopise za Planinski vestnik moramo oddajati v tiskarno skoraj mesec dni pred izidom vsake številke. Tako smo v junijski številki pač objavili o planinskem taboru na Ključu podatke, ki smo jih dobili do začetka maja.

Uredništvo

Prispevki za kočico

Denarne prispevke za obnovo Erjavčeve kočice na Vršiču lahko nakažete na žiro račun Planinskega društva Jesenice št. 51530-678-81339. Vsem darovalcem se najlepše zahvaljujemo.

Predsednik
Pavel Dimitrov

V korist Planinskega vestnika so odstopili avtorski honorar:

Gregor Klančnik, Ljubljana, 3000 dinarjev
Kristina Sampert Purg, 5000 dinarjev
Peter Svetik, Ljubljana, 7000 dinarjev
Matjaž Cuk, Kranj, 12 000
Marija Frantar, Ljubljana, 5000 dinarjev
Borut Korun, Titovo Velenje, 3000 dinarjev
Valent Vider, Solčava, 15 000 dinarjev
Miro Pavlin, Nova Gorica, 17 000 dinarjev

V gotovini sta v korist Planinskega vestnika prispevala:

Grabjela Savron, Zg. Skofije, 7000 dinarjev
Gojko Zupan, Ljubljana, 14 991 dinarjev

V korist Planinskega vestnika sta odstopila povračilo potnih stroškov za službena potovanja:

Jože Dobnik, Ljubljana, 9000 dinarjev
Albin Vengust, Ljubljana, 6600 dinarjev

V sklad Aleša Kunaverja namesto avtorskega honorarja za prispevke v Planinskem vestniku:

Tomaž Banovec, Ljubljana, 13 000 dinarjev
Franc Savenc, Ljubljana, 7000 dinarjev

Člani PD Celje so prispevali za Planinski vestnik namesto cvetja na grob Stanka Coceja:

Andrej Grlc
Drago Moderc
Tone Primožič
Jože Sever
Jože Todorovič, skupaj 25 000 dinarjev
Skupaj 149 591 dinarjev

Vsem imenovanim darovalcem in tistim, ki nočejo biti imenovani, se za prispevke lepo zahvaljujemo.

Uredništvo in uprava PV

SEZNAM PLANINSKIH EDICIJ

Zemljevidi	din
Julijske Alpe — Bohinj 1 : 20 000	1000
Julijske Alpe — Triglav 1 : 20 000	1000
Grintovci 1 : 25 000	1600
Julijske Alpe — vzhodni del 1 : 50 000	1600
Julijske Alpe — zahodni del 1 : 50 000	1000
Triglavski narodni park 1 : 50 000	1600
Karavanke 1 : 50 000	1200
Kamniške in Savinjske Alpe z Obirjem in Peco 1 : 50 000	1200
Pohorje — vzhodni del 1 : 50 000	1000
Pohorje — zahodni del 1 : 50 000	1000
Okolica Ljubljane 1 : 50 000	1000
Posavsko hribovje 1 : 100 000	1200
Škofjeloško hribovje 1 : 40 000	1000
E-6 1 : 50 000	900
Panoramska karta Gorenjske	200
Vodniki	
Julijske Alpe (1984)	2500
Karavanke (1983)	2500
Vodnik po Zasavskem hribovju (1978)	2000
Po gorah SV Slovenije (1980)	2000
Kamniške in Savinjske Alpe (1982)	2500
Turni smuki (1985)	2500
Bil sem na Triglavu (1983)	1000
Vodnik po pešpoteh	1800
Planine Hrvatske	3000
Zaščiteni območja treh dežel (1981)	1500
Vodniki in dnevnik po veznih poteh	
Vodnik po Slovenski planinski poti (1984)	1500
Dnevnik po Slovenski planinski poti	v tisku
Ciglarjeva pot od Drave do Jadrana E-6 YU	700
Vodnik po transverzali kurirjev in vezistov NOB Slovenije	800
Dnevnik po transverzali kurirjev in vezistov NOB Slovenije	400
Loška planinska pot	100
Ljubljanska mladinska pot	150
Vodnik po poti spominov NOB občine Domžale	200
Vodnik Šaleške planinske poti	800
Kranjski vrhovi	500
Dnevnik Koroške planinske mladinske poti	250
Idrijsko-cerkljanska planinska pot	150
Pot prijateljstva Treh dežel	700
Kamniška planinska pot	400
Vodnik po planinski poti XIV. divizije	250
Dnevnik po planinski poti XIV. divizije	150
Vodnik in dnevnik Trdinove poti	400
Planine Jugoslavije	300
Alpinistični in drugi vodniki	
Naš alpinizem	700
Logarska dolina, Matkov kot, Peči	500
Lučka Bela, Robanov kot	500
Kamniška Bela, Repov kot	2000
Martuljek	850
Na sončni strani Julijcev	750
Ivanka Komprej: Trikotnik	300
Zadnja Trenta	500
Južni Velebit — Tulove grede	1000
Vodniki v tujih jezikih	
Die Slowenische Berg-Transverzale	2500
Triglav — ein kurzer Führer	1500
How to climb Triglav	1500

Ravenska Kočna — Kletterführer	1500
Zaščitena območja — Naturschutzgebiete — Zone Protette	1500
Slovarček za planince — Wörterbuch für Bergsteiger-Vocabolario per Alpi.	1500

Vzgojna literatura

Planinska šola	800
Igre	700
Oris zgodovine planinstva	800
Sneg, led in plazovi	2500
Nevarnosti v gorah	1500
Prehrana v gorah	700
Vremeslovje za planince	700
Dnevnik ciciban-planinec	300
Dnevnik pionir-planinec	300
Planinski dnevnik (s častnim kodeksom)	500
Navodila za oskrbo in označevanje planinskih poti	300
Hoja in plezanje	2000
Narava ob gorskem svetu	1500
Planinski vodnik	1500
Zavarovane rastline	200

Druge edicije

Razgled s Triglava	500
Razglednice s Triglava	500
Trije Tominški planinci	500
Dr. Henrik Tuma	500
Pozor, plaz	50

Znaki in našitki

Planinska zveza Slovenije — našitek	100
Planinska zveza Slovenije — nalepka	50
Jalung Kang — nalepka	50

Značke

Planinska zveza Slovenije	400
PZS — 90 let SPD	100
PD Ljubljana matica — 90 let	100
PD Kamnik — 90 let	100
Savinjska podružnica SPD — 90 let	100
Jalung Kang 1985	100
Dan planincev '87	710
Gorska straža	500
Obeski za ključke Lotse	100

Drugo blago

Vpisna knjiga za vrhove	4000
Vpisna knjiga za planinske postojanke	8000
Članske izkaznice	200
Izkaznice GS	200
Članska kartoteka	25
Nakaznica za prenočišče	500

Popust ob nakupu:

- pri planinskih edicijah, ki jih je izdala Planinska založba ali odkupila po lastni ceni: 15 % ob nakupu od 5 do 100 izvodov ene edicije, pri nakupu od 101 in več 20 %;
- pri blagu, ki smo ga nabavili (odkupili) od društev, nudimo 10 % popusta ob nakupu 5 izvodov ene edicije.

Kupovanje ali naročanje več kot pet izvodov je možno v pisarni PZS, Ljubljana, Dvořakova 9, maloprodaja pa je v pisarni Planinskega društva Ljubljana-matica, Miklošičeva 17, v večjih knjigarnah, na sedežih planinskih društev in v planinskih kočah po vsej Sloveniji, kjer je možno nabaviti tudi drugo gradivo o posameznih gorskih območjih.

Informacije: Planinska zveza Slovenije, 61000 Ljubljana, Dvořakova 9, telefon: (061) 312 553 ali 315 493, založba.

Iskra

Avtoelektrika, n. sol. o., Nova Gorica

Industrija avtoelektričnih delov

TOZD »AET« TOLMIN

65220 TOLMIN, Podljudinj 93

Telefon: (065) 81611 Telex: 34373 YU AET

- magnetni vžigalniki
  - žarilne svečke za diesel motorje
  - izdelki iz visokokvalitetne oksidne keramike
  - spominsko programsko krmiljenje
-

emona commerce

tozd globus ljubljana

61001 Ljubljana, Šmartinska 130, Slovenija, Jugoslavija

Dejavnost TOZD Globus je izvoz in uvoz kmetijskih pridelkov, pijač, južnega sadja, mesa in mesnih izdelkov, živinske krme, kave, maščob, blaga široke potrošnje, opreme, tekstila in tekstilnih izdelkov, repromateriala, zastopanje tujih firm, industrijska kooperacija, konsignacijska skladišča in posredovanje v zunanjetrgovinskem prometu.

Planinski koledar

1988

Planinska zveza Slovenije bo tudi za prihodnje leto izdala že tradicionalni stenski planinski koledar na temo Gore sveta, v katerem predstavljamo najpomembnejša svetovna gorstva, kjer so zadnja leta plezali naši alpinisti in dosegli nekaj izrednih uspehov.

Izvedba koledarja: format 38 × 40 cm, predlist in 12 koledarskih listov z 32 barvnimi posnetki, podložni karton s spremnim besedilom v slovenščini, srbohrvaščini in angleščini, obešanje na spiralo, pakiran v vrečko.

Maloprodajna cena 2600 din za izvod.

Pri količini od 20 do 200 izvodov je popust 10 %, od 200 do 1000 izvodov 15 %, nad 1000 izvodov je popust 20 %.

Pri maloprodajni ceni zaračunamo za poštno poslan koledar tudi stroške dodatne embalaže in poštino.

Cena za dotisk firme od 20 do 500 izvodov je 220 din, nad 500 izvodov pa 170 din za izvod.

Rok dobave koledarjev brez dotiska je 15 dni, z dotiskom firme 30 dni od naročila, vendar od 1. oktobra t.l. dalje. Omejena količina koledarjev je že na voljo.

Zaključek naročanja 30. november 1987.

Vse informacije: Planinska zveza Slovenije, 61000 Ljubljana, Dvoržakova 9
telefon: (061) 312 553 ali 315 493, Franjo Zupančič.

Z našimi tradicionalnimi planinskimi koledarji že dolgo oskrbujemo tržišče z lepimi in vsebinsko bogatimi publikacijami, obenem pa tako skupaj s kupci podpiramo vrhunske alpinistične podvige in kulturno dejavnost planinske organizacije.

Prosimo, da pri možni odločitvi za nakup upoštevate tudi dejstvo, da ste s tem podprli program Planinske zveze Slovenije, zato se vam vnaprej tudi najlepše zahvaljujemo.

2/1988

NED SUN	PON MON	TOR TUE	SRE WED	CET THU	PET FRI	SOB SAT	NED SUN	PON MON	TOR TUE	SRE WED	CET THU	PET FRI	SOB SAT
							1	2	3	4	5	6	
7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29					

Planinski koledar 1988